

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Tajnšek

Stereotipne predstave srednješolk in srednješolcev o nasilju v družini

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Tajnšek

Stereotipne predstave srednješolk in srednješolcev o nasilju v družini

Diplomsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2018

Zahvaljujem se mentorici red. prof. dr. Vesni Leskošek za usmeritve in strokovno pomoč, srednješolkam in srednješolcem za sodelovanje v raziskavi, prijateljicam ter fantu za vse spodbudne besede.

Posebna zahvala gre moji družini; mami, očetu, sestri in drugim sorodnikom, za vso moralno podporo in potrpežljivost.

Hvala vsem, ki ste tako ali drugače prispevali k nastanku mojega diplomskega dela in verjeli vame v času študija!

Naslov: Stereotipne predstave srednješolk in srednješolcev o nasilju v družini

Povzetek diplomskega dela:

V diplomskem delu zajemam problematiko nasilja v družini. Pomembno se mi zdi, kako poročamo o nasilju, zato posebno pozornost posvetim stereotipnim predstavam, povezanim z nasiljem v družini. V družbi so pogosta prepričanja, da je nasilje stvar zasebne sfere družine, da ženske same izzivajo nasilje, da povzročitelja nasilja prepoznamo na prvi pogled ipd. V teoretičnem delu se osredotočim na teme, za katere menim, da so pomembne v kontekstu raziskave. Delim jih v sedem vsebinskih sklopov: Definicija nasilja v družini, Definicija družine, Oblike nasilja v družini, Nasilje v družini glede na odnos med povzročiteljem in žrtvijo, Zgodovina nasilja v družini, Pogled družbe na nasilje v družini in Vloga šole pri problematiki nasilja v družini. Za razumevanje nasilja v družini v povezavi s prisotnostjo stereotipnih predstav pojasnim pojme stereotipi, miti in predsodki ter se osredotočim na tradicionalno delitev vlog glede na spol. Sledi empirični del.

Raziskava je bila opravljena na štirih srednjih šolah, kjer sem preverjala, v kolikšni meri je tradicionalen način razmišljanja o nasilju v družini prisoten med srednješolkami in srednješolci. Rezultate sem pridobivala z anketnim vprašalnikom, ki vsebuje zaprta in tri odprta vprašanja. Raziskava je torej kvantitativna in delno kvalitativna. Zanimalo me je, koliko so stereotipne predstave vpete med srednješolke in srednješolce, katera so najpogostejša prepričanja, kakšne so razlike v pogostosti stereotipnih predstav med poklicnimi šolami in gimnazijami ter mestnim in podeželskim prebivalstvom. Želela sem izvedeti, koliko so srednješolke in srednješolci seznanjeni z nasiljem v družini in oblikah pomoči. Rezultati so pokazali, da so stereotipne predstave prisotne med srednješolkami in srednješolci. Med dijakinjami in dijaki srednjih poklicnih ter strokovnih šol so pogostejše kot med gimnazijkami in gimnazijci. Med dijakinjam in dijaki, ki bivajo na podeželju in med tistimi, ki bivajo v mestu, pa so razlike nebistvene. Srednješolke in srednješolci bi si želeli v šoli več pogovora o problematiki nasilja v družini in možnih rešitvah v primeru, da bi se znašli v vlogi žrtve nasilja.

Ključne besede: oblike nasilja v družini, zgodovina nasilja v družini, miti, prepričanja, mladostniki, šola

Title: Stereotypes on domestic violence among secondary school pupils

Graduation Thesis Abstract:

The thesis encompasses the issue of domestic violence. The way we report on violence is very important, so special attention to stereotypes about domestic violence should be paid. There are common beliefs in society that violence is a matter of the private sphere of the family, that women themselves are provoking violence, that we can recognize the perpetrator at a glance, etc. Theoretical part is focused on topics important in the context of this research. It is divided into seven sections: The definition of domestic violence, The definition of family, Forms of domestic violence, Domestic violence according to the relationship between the perpetrator and the victim, The history of domestic violence, Society's view on domestic violence, The school's role in preventing domestic violence. To understand domestic violence in accordance with common stereotypes concepts such as stereotypes, myths, prejudices, and focus on the traditional division of roles by gender are explained. Theoretical part is followed by the empirical part.

The research was conducted at four high schools, where the extent of the traditional way of thinking about domestic violence present amongst students was checked. The results were obtained using a questionnaire containing mostly closed-ended questions plus three open-ended questions. The research is therefore quantitative and partly qualitative. Common stereotypes amongst students, the most common beliefs and a difference in the frequency of stereotypes between vocational school and secondary school students or between the urban and rural population were studied. In addition students' awareness of domestic violence (and its extent) and on the knowledge on the forms of help was considered. The results have shown that stereotypical presentations among pupils in vocational school students are more frequent than among secondary school students. The differences between the rural areas in cities are insignificant. Secondary school pupils wish to have more chances to talk about problematic of domestic violence and its possible solutions in school in case they become a victim of violence.

Keywords: forms of domestic violence, the history of domestic violence, myths, beliefs, adolescents, school

Kazalo vsebine

1. TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1. Definicija nasilja v družini.....	1
1.2. Definicija družine.....	2
1.2.1. Družina kot nasilno okolje.....	4
1.3. Oblike nasilja v družini.....	4
1.4. Nasilje v družini glede na odnos med povzročiteljem in žrtvijo.....	8
1.5. Zgodovina nasilja v družini.....	12
1.6. Pogled družbe na nasilje v družini.....	14
1.6.1. Opredelitev stereotipov, predsodkov in mitov.....	15
1.6.2. Stereotipi o spolu in delitev vlog glede na spol.....	16
1.6.3. Stereotipi, miti in predsodki o nasilju v družini.....	18
1.6.4. Tradicionalna prepričanja o nasilju v družini glede na urbanost okolja.....	25
1.7. Vloga šole pri problematiki nasilja v družini.....	26
2. PROBLEM.....	28
2.1. Hipoteze in raziskovalna vprašanja.....	29
3. METODOLOGIJA.....	30
3.1. Vrsta raziskave.....	30
3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov.....	30
3.3. Populacija in vzorčenje.....	32
3.4. Zbiranje podatkov.....	33
3.5. Obdelava in analiza podatkov.....	33
4. REZULTATI.....	35
4.1. Preverjanje hipotez.....	63
5. RAZPRAVA.....	65
5.1. Izzivi pri izvedbi raziskave.....	67
6. SKLEPI.....	68
7. PREDLOGI.....	69
8. UPORABLJENA LITERATURA.....	71
9. PRILOGE.....	75
9.1. Anketni vprašalnik.....	75
9.2. Rezultati raziskave.....	78
9.2.1. Kvalitativna analiza vprašanja 13.a.....	89

Kazalo tabel

Tabela 3.2.1.: Opredelitev spremenljivk	31
Tabela 4.1.: Struktura anketiranih glede na spol	35
Tabela 4.2.: Struktura anketiranih glede na srednješolski program	35
Tabela 4.3.: Struktura anketiranih glede na bivalno okolje	36
Tabela 4.4.: Legenda 5-stopenjske lestvice	36
Tabela 4.5.: Legenda 5-stopenjske lestvice	54
Tabela 4.6.: Društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja	57
Tabela 4.7.: Odgovori na vprašanje št. 12	59
Tabela 4.8.: Pomanjkljivosti in predlogi šoli	61
Tabela 9.2.1.: Struktura anketiranih glede na spol	78
Tabela 9.2.2.: Struktura anketiranih glede na srednješolski program	78
Tabela 9.2.3.: Struktura anketiranih glede na bivalno okolje	78
Tabela 9.2.4.: Pomembnost dobrih odnosov v družini	78
Tabela 9.2.5.: Pogostost nasilja v družini v Sloveniji	79
Tabela 9.2.6.: Najpogostejši dejavniki za nasilje	79
Tabela 9.2.7.: Analiza trditev glede na bivalno okolje	79
Tabela 9.2.8.: Prisotnost stereotipnih predstav glede na bivalno okolje	82
Tabela 9.2.9.: Teoretične frekvence in odstotki	82
Tabela 9.2.10.: Hi-kvadrat izračun 1	82
Tabela 9.2.11.: Analiza trditev glede na srednješolski program	82
Tabela 9.2.12.: Prisotnost stereotipnih predstav glede na srednješolski program	85
Tabela 9.2.13.: Teoretične frekvence in odstotki	86
Tabela 9.2.14.: Hi-kvadrat izračun 2	86
Tabela 9.2.15.: Pogostost žrtev nasilja po skupinah - moški/ženske/otroci in mladostniki/starši/starejši	86
Tabela 9.2.16.: Osebna izkušnja nasilja	86
Tabela 9.2.17.: Kraj nasilja	86
Tabela 9.2.18.: Obstoje društva in anonimnih telefonov za pomoč žrtvam nasilja v družini glede na bivalno okolje	87
Tabela 9.2.19.: Društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja	87
Tabela 9.2.20.: Dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v primeru nasilja v družini, glede na bivalno okolje	87
Tabela 9.2.21.: Opažene frekvence in odstotki	87
Tabela 9.2.22.: Teoretične frekvence in odstotki	87
Tabela 9.2.23.: Hi-kvadrat izračun 3	88
Tabela 9.2.24.: Odgovori na vprašanje št. 12	88
Tabela 9.2.25.: Vloga šole pri preprečevanju nasilja v družini	88
Tabela 9.2.1.1.: Kodiranje	89

Kazalo grafov

Graf 4.1.: Pomembnost dobrih odnosov v družini	36
Graf 4.2.: Pogostost nasilja v družini v Sloveniji	37
Graf 4.3.: Najpogostejši dejavniki za nasilje	38
Graf 4.4.: Odgovori na 1. trditev glede na bivalno okolje	39
Graf 4.5.: Odgovori na 2. trditev glede na bivalno okolje	39
Graf 4.6.: Odgovori na 3. trditev glede na bivalno okolje	40
Graf 4.7.: Odgovori na 4. trditev glede na bivalno okolje	41
Graf 4.8.: Odgovori na 5. trditev glede na bivalno okolje	41
Graf 4.9.: Odgovori na 6. trditev glede na bivalno okolje	42
Graf 4.10.: Odgovori na 7. trditev glede na bivalno okolje	43
Graf 4.11.: Odgovori na 8. trditev glede na bivalno okolje	43
Graf 4.12.: Odgovori na 9. trditev glede na bivalno okolje	44
Graf 4.13.: Odgovori na 10. trditev glede na bivalno okolje	45
Graf 4.14.: Odgovori na 11. trditev glede na bivalno okolje	45
Graf 4.15.: Odgovori na 12. trditev glede na bivalno okolje	46
Graf 4.16.: Odgovori na 13. trditev glede na bivalno okolje	46
Graf 4.17.: Odgovori na 1. trditev glede na srednješolski program	47
Graf 4.18.: Odgovori na 2. trditev glede na srednješolski program	48
Graf 4.19.: Odgovori na 3. trditev glede na srednješolski program	48
Graf 4.20.: Odgovori na 4. trditev, glede na srednješolski program	49
Graf 4.21.: Odgovori na 5. trditev glede na srednješolski program	49
Graf 4.22.: Odgovori na 6. trditev glede na srednješolski program	50
Graf 4.23.: Odgovori na 7. trditev glede na srednješolski program	50
Graf 4.24.: Odgovori na 8. trditev glede na srednješolski program	51
Graf 4.25.: Odgovori na 9. trditev glede na srednješolski program	51
Graf 4.26.: Odgovori na 10. trditev glede na srednješolski program	52
Graf 4.27.: Odgovori na 11. trditev glede na srednješolski program	53
Graf 4.28.: Odgovori na 12. trditev glede na srednješolski program	53
Graf 4.29.: Odgovori na 13. trditev glede na srednješolski program	54
Graf 4.30.: Pogostost nasilja glede na različne skupine žrtev	54
Graf 4.31.: Osebna izkušnja nasilja	55
Graf 4.32.: Kraj nasilja	56
Graf 4.33.: Obstoje družtev in anonimnih telefonov za pomoč žrtvam nasilja v družini glede na bivalno okolje	56
Graf 4.34.: Dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč, glede na bivalno okolje	58
Graf 4.35.: Vloga šole pri preprečevanju nasilja v družini	60

PREDGOVOR

Med študijem socialnega dela sem se srečevala s problematiko nasilja v družini tako na predavanjih in vajah kot tudi na praksi. Spodbudilo me je k razmišljanju o tem, zakaj o nasilju v družini priča še vedno tako veliko ljudi kljub temu, da naj bi bile »mlajše generacije« vedno bolj seznanjene s problematiko nasilja. Pa smo res?

Nasilje v družini ni nekaj sodobnega, novega. Je pojav, ki se je dogajal v vseh zgodovinskih obdobjih in kulturah. Prisotno je tudi danes, spremenil pa se je le pogled nanj. Vsakodnevno smo priča primerom nasilja v družini preko medijev; časopisi in televizijska poročila so polna novic, ki kažejo na to, da je nasilje v družini v današnji družbi še vedno zelo pogosto prisotno. Nevladne organizacije in državne institucije sicer opozarjajo na problematiko, vseeno pa nasilje v družini pogosto oziroma prepogosto ostaja prikrito, skrito za štirimi stenami. Ohranjajo se stereotipi, miti in predsodki o idealni družini, ki zavirajo ukrepanje ter širijo tabuje. Ljudje se ne želimo vmešavati v »družinske zadeve«, saj se držimo tradicionalnega prepričanja, da je tisto, kar se dogaja znotraj družine, stvar zasebnosti. Družino pojmuje kot varno okolje, le malokrat pa pomislimo, da bi nas lahko ogrozila bližnja ali celo ljubljena oseba. Iščemo opravičila in izgovore za nasilje, morali pa bi se zavedati, da opravičila za nasilno dejanje NI.

»Nasilje nad ženskami in otroki izvira iz kulturnih vzorcev, škodljivih vplivov določenih tradicionalnih navad ali običajev, ki tudi ohranjajo družbeno sprejemljivost nasilja« (Plaz in Veselič, 2002, str. 125). Čeprav je zadnjih dvajset let delo na področju nasilja v družini dokaj sistematično, je to področje še vedno neurejeno z vidika opredeljevanja problema, z vidika interveniranja, preprečevanja in pomoči žrtvam. V javnosti je prisoten občutek, da se o nasilju »že vse ve« (Kordič, 2007, str. 430).

Do danes je bilo izvedenih bolj malo raziskav, zasnovanih z namenom slišati glas otrok in mladostnikov v povezavi z nasiljem v družini, slišati njihove izkušnje ter poglede na splošno ali v kontekstu, kako se tisti, ki so žrtve, spopadajo s tem. Premalo vemo o izkušnjah otrok, mladostnikov in o tem, kako nasilje v družini zaznavajo, občutijo, kakšen vpliv imajo, kakšne odzive dobivajo s strani strokovnih služb (Mullender idr., 2002, str. 2).

Ti razlogi so me usmerili, da v diplomskem delu raziskujem, kako pogoste so stereotipne predstave v današnji družbi med mladimi, natančneje med srednješolkami in srednješolci. Zanima me, ali so srednješolke in srednješolci osveščeni s problematiko nasilja, kako

razumejo nasilje v družini, kolikšna je njihova toleranca do nasilja v družini, ali so stereotipne predstave o nasilju vpete med srednješolke in srednješolce, koliko so seznanjeni z oblikami pomoči, kakšne so razlike med mestom in podeželjem ter srednješolskimi programi.

1. TEORETIČNI UVOD

Človeštvo se je skozi zgodovino naučilo že veliko o strpnosti do sočloveka. Kljub temu nasilje še vedno ostaja stalnica današnje družbe. Prisotno je v vsaki družbi, na mikro in makro ravni. Kot skrajne oblike nasilja se pojavljajo preštevilne vojne, znotraj nekaterih držav se pojavlja nasilje oblasti nad prebivalstvom. Nasilje se pojavlja tudi v sicer mirnih in urejenih državah. Prihaja do nasilja v družinah, med vrstniki, v šolah itd. Nasilje je še vedno osnovni mehanizem za uveljavljanje in doseg ciljev nekaterih posameznikov in skupin (Bučar Ručman, 2004, str. 17). Nasilje je »oblika in način (ne)komunikacije, ki je v naši družbi sprejemljiv« (Plaz in Veselič, 2002, str. 123). Če pomislimo, se je z nasiljem srečal že prav vsak izmed nas - pa naj bo to posredno ali neposredno.

Ena izmed najpogostejših oblik nasilja je nasilje v družini, ki posega v temeljne človekove pravice in je splošni družbeni problem. Tak pogled nanj zasledimo v 191. členu Kazenskega zakonika (KZ-1, Uradni list RS, št. 55/08 in 66/08-popr., str. 5889), ki nasilje v družini določa kot samostojno kaznivo dejanje. Pojavlja se v različnih oblikah, nad najšibkejšimi člani; ne malokrat nad otroci, pogosto pa ostaja tudi neprijavljeno.

1.1. Definicija nasilja v družini

V literaturi zasledimo različne definicije nasilja v družini, zato bom definicijo pojava predstavila skozi Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H, str. 1148-1152) in poglede različnih avtorjev. Zakon o preprečevanju nasilja v družini v 3. členu opredeljuje pojem nasilja kot vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana (povzročitelj nasilja) proti drugemu družinskemu članu (žrtev nasilja) oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok. V nadaljevanju bom za naveden zakon uporabljala kratico ZPND. Bezenšek Lalić pravi, da »je nasilje problem, ki je splošno sprejet kot kršenje človekovih pravic: pravice do življenja, do varnosti, do dostojanstva in do zaščite pred fizično in psihično škodo« (Bezenšek Lalić, 2009, str. 11).

Psihologinja in ena izmed pionirk na področju nasilja v družini Lenore Walker je leta 1979 nasilje opisala kot vedenjski vzorec, sestavljen iz ponavljajočih se različnih faz, pri

čemer je izbruh nasilja le ena od njih. Poimenovala ga je »krog nasilja«. Razumevanje nasilja v družini na način sistematičnega ponavljanja določenih faz je izredno pomembno za oblikovanje družbenih strategij za preprečevanje nasilja in za razumevanje, zakaj ženske vztrajajo v razmerju z nasilnežem (Walker, 1979, str. 55, kot navedeno v Filipčič, 2013, str. 42). »Sociološka opredelitev nasilja v družini temelji na razumevanju nasilnega vedenja in razumevanju razmerja moči in nadzora, vključno z neprekinjeno spolno in verbalno zlorabo, grožnjami, gmotno prisilo, nadlegovanjem in družbeno izolacijo, in ne na številu udarcev« (Rihtaršič, 2011, str. 33, kot navedeno v Filipčič, 2013, str. 42). Tuerkheimer poudarja, da »je bistvo nasilja v družini boj za moč in nadzor, za prevlado nad partnerjem«. Z njim se strinjajo družboslovni avtorji in predvsem predstavnice feminističnih gibanj. Takšna opredelitev v osredje namreč postavlja kontinuirano¹ zlorabo moči - odnos med partnerjema, ki se zgolj izraža v posamičnih dogodkih (Filipčič, 2013, str. 42).

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014 (ReNPPND0914, Uradni list RS, št. 41/09, str. 5751) v uvodu predstavi, kaj je bistveno pri opredelitvi nasilja v družini in sicer: »da ena oseba zlorablja svojo (pre)moč nad drugo, s katero je ali je bila v posebnem duševnem razmerju. Ta njun čustveni odnos lahko izhaja iz sorodstvenih vezi ali partnerske zveze (zakonska, zunajzakonska, istospolna skupnost). Čeprav raziskave kažejo, da so najpogostejše žrtve nasilja v družini ženske in otroci, se nacionalni program ne omejuje samo na njihovo varstvo, ampak zajema tudi varstvo moških žrtev, nasilje nad starejšimi družinskimi člani ter zlorabe nad osebami z gibalnimi, senzornimi in intelektualnimi ovirami«.

1.2. Definicija družine

Ko govorimo o nasilju v družini, se mi zdi pomembno, poleg vprašanja definicije nasilja v družini, spregovoriti tudi o pojmu družine. V relaciji z definicijo nasilja v družini je definicija družine opredeljena še manj poenoteno in zajema veliko nesoglasij med avtorji iz različnih strok. Predstave o tem, kaj je družina in kakšna mora biti, se precej razlikujejo glede na družbeni razred, kulturo in posameznika, poleg tega pa so se v zadnjem času nadvse spremenile oblike družin.

¹ neprekinjeno

Raznolikost družinskih oblik obsega enoroditeljske družine, zakonce brez otrok, dopolnjene oziroma sestavljene družine, družine, ki živijo v ločenih gospodinjstvih, izven zakonske skupnosti, samska gospodinjstva, homoseksualne skupnosti« (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 18). Visoka stopnja razvez, padec rodnosti, zmanjšano število zakonitih porok, rast števila skupnega življenja in otrok na način zunajzakonske zveze, enostarševskega življenja, tudi daljša življenjska doba so dejavniki, ki so očitno preoblikovali »družino«, v prvotnem pomenu (Le Gall, 1998, str. 80).

Ule in Kuhar opomnita, da zaradi pojava novih oblik družinskega življenja, danes težko govorimo o enovitem pojmu družine. Z namenom, da bi vnesli čim več reda in jasnosti, so strokovnjaki uvedli pojem pluralizacije družin. Vendar empirična dejstva in podatki kažejo, da tudi nova pojmovanja družine izgubljajo jasne definicije (Ule in Kuhar, 2003, str. 49).

Filipčič pravi, da avtorji s pojmom »družina« danes razumejo naslednje oblike:

- družino orientacije (v kateri se posameznik rodi) in družino prokreacije, (ki jo oblikuje s sklenitvijo zakonske zveze ali s skupnim življenjem z drugo osebo),
- razširjeno družino, ki poleg zakoncev in njunih otrok vključuje tudi druge sorodnike: brate, sestre, starše, strice, tete,...,
- enoroditeljsko družino,
- zvezo istospolnih partnerjev,
- dopolnjeno družino (življenjska skupnost roditelja in otrok z novim partnerjem in njegovimi otroci ali skupnim otrokom),
- nuklearno družino: oče, mati, otroci,
- samsko družino (brez ozira na to, ali je samsko življenje hoteno ali ne) (Filipčič, 2002a, str. 21).

Alenka Švab meni, da ne potrebujemo enoznačne definicije sodobne družine. Tisto kar potrebujemo, je zavedanje pluralnosti družinskih oblik in nasprotij v družinskem življenju. Načini družinskega življenja so se spremenili, družinsko življenje je raznoliko, kompleksno in spremenljivo (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 15-16). »Ljudje danes bolj kot kdaj prej svobodno izbirajo svoj življenjski slog, torej tudi družinskega« (Filipčič, 2002a, str. 22).

»Družina ostaja pomembna skupnost v življenju ljudi, spremembe govorijo o ustvarjanju novih oblik življenja v njih kot o krizi in koncu družine. Vprašanja o 'pravi' obliki družine, o 'pravih' načinih družinskega življenja ali družinskih potekih so nepomembna. V socialnem delu z družino, raziskujemo skupaj z družino, ki je prišla po podporo in pomoč, kakšne spremembe potrebuje, da bi lahko rešila svoje stiske in uresničila svoje možnosti« (Čacinovič Vogrinčič, 1998, str. 17).

1.2.1. Družina kot nasilno okolje

Družina kot osnovna enota družbe pa žal ni samo podpirajoče okolje, ki družinskim članom in članicam ponuja čustveno, socialno in materialno podporo, ampak je lahko tudi nasilno okolje, v katerem se kršijo temeljne človekove pravice. V 60. letih so »odkrili« problem zlorabljanja otrok, ki je spodbudil, da je področje nasilja v družini postajalo bolj preučevano (Ajduković in Pavleković, 2004, kot navedeno v Bezenšek Lalić, 2009, str. 11). Le Gall pravi, da pogosto poskušamo ohraniti ideal komunitarne sreče [*communitarian happiness*]. To nas slepi, za nekatere celo postane »iluzija«: »Ko sem bil otrok, je bila naša družina zame izjemna, ker smo se vsi imeli radi. Bolj kot odrasteš pa vidiš, da ni temu tako« (Le Gall, 1998, str. 87).

Družinski člani in članice prebijejo veliko časa skupaj v medsebojni interakciji. Družina in dom načeloma predstavljata varno zavetje, kjer se dostojanstveno živi in kamor se vsakodnevno vračamo iz šole, službe ipd. Umaknemo se iz javnosti in se sprostimo, kar pa je bistvena značilnost družine, ki je pomembna za razumevanje pogostosti pojava nasilja v njej. Hkrati namreč pomeni, da je družina kraj, kjer je obseg formalnega in neformalnega družbenega nadzora bistveno omejen. Zasebnost družine je tesno povezana z možnostjo nasilnega vedenja (Filipčič, 2002a, str. 40-42).

1.3. Oblike nasilja v družini

Nasilje v družini je prisotno v različnih oblikah in zajema različno intenzivna ravnanja, ki imajo različne posledice. Da opredelimo neko ravnanje, kot nasilno, je odvisno tudi od pristranskih predstav posameznikov - povzročitelja nasilja, žrtve in opazovalcev, o primernosti določenih medsebojnih odnosov. Ta je odvisna od osebne predstave o vlogi družinskih članov in splošnih vrednost posameznika (Filipčič in Klemenčič, 2011, str. 11).

Pojavlja se na primer med partnerjema, nad otrokom, med sorojenci, nad starši in starimi starši itd. Praviloma gre za pojav nasilja v več hkratnih oblikah, ki ni omejeno le na enkratno dejanje. Najpogostejše zasledimo delitev na telesno oz. fizično, spolno in psihično nasilje. Nasilje sčasoma postaja vse pogostejše in hujše (Kordič, 2007, str. 431). Zelo redko se pojavlja v eni obliki, večkrat gre za skupek različnih oblik nasilja. Tako fizično nasilje pogosto spremlja psihično nasilje. Nekateri avtorji telesnemu oziroma fizičnemu, spolnemu in psihičnemu nasilju dodajajo še ekonomsko oziroma premoženjsko nasilje, zanemarjanje in zalezovanje. Takšno delitev najdemo tudi v 3. členu ZPND.

▪ **Fizično nasilje**

»Fizično nasilje sodi med najbolj vidne oblike nasilja in ga nekateri, ki se zavzemajo za ožje definicije nasilja, sploh edinega priznavajo kot 'pravo nasilje'« (Urek, 2013, str. 81). ZPND fizično nasilje opredeljuje kot vsako uporabo fizične sile ali grožnjo z uporabo fizične sile, ki žrtev prisili, da kaj stori ali opusti ali da kaj trpi ali ji omejuje gibanje oziroma komuniciranje in ji povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale telesne poškodbe.

Mahoney in drugi avtorji (2001) pravijo, da raziskave o fizičnem nasilju, pogosto delijo nasilje na »manjše in večje zlorabe, glede na njihov potencial za fizične poškodbe«. Manjše zlorabe so klofute in druge lažje poškodbe, večje pa na primer napad z orožjem in težje poškodbe (Urek, 2013, str. 81). »Vsako fizično nasilje hkrati tudi psihično, meja med njima pa je tam, kjer se besednemu nasilju pridruži udarec (Plaz, 2014, str. 77)«.

▪ **Psihično nasilje**

Po ZPND so psihično nasilje ravnanja in razširjanje informacij, s katerimi povzročitelj nasilja pri žrtvi povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske, tudi če so storjena z uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije. »Psihično nasilni smo lahko z besedami, lahko pa tudi z vedenjem ali s tišino. Tišina je pri psihičnem nasilju zelo močno orožje (t.i. tihi dnevi), ko eden od partnerjev s tišino kaznuje drugega in mu s tem dopoveduje, da ni vreden njegove pozornosti« (Plaz, 2014, str. 76).

To obliko nasilja običajno težko prepoznamo ali pa je ne jemljemo dovolj resno, saj menimo, da gre le za vsakdanje in še zmeraj sprejemljivo vedenje. Psihično nasilje povezujemo s pričakovanimi spolnimi vlogami ali s konflikti v partnerstvu in vedenjem, ki ga sprožajo takšni konflikti (Urek, 2013, str. 87). Psihično nasilje, za katerega zasledimo

tudi izraz verbalno nasilje, je lahko v družini oziroma partnerski zvezi zelo boleče, saj družinski člani zelo dobro poznajo občutljive točke nasprotnika. Odvisno od osebne morale posameznika pa je, kako daleč bo šel in katere besede bo uporabil (Bučar Ručman, 2004, str. 117). Posledično slabo vpliva na samopodobo žrtve.

▪ **Spolno nasilje**

ZPND opredeljuje spolno nasilje kot ravnanja s spolno vsebino, v katera žrtev ne privoli, je vanje prisiljena ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena, grožnje z uporabo spolnega nasilja, ter javna objava spolnih vsebin o žrtvi. Zaviršek spolno nasilje definira kot »vse tisto, kar človek doživi kot nasilje in občutek, da je funkciji, da je njeno telo le inštrument za zadovoljevanje potreb, interesov drugega. Je torej vse tisto, kar človek sam zase definira kot zlorabo« (Zaviršek, 1994, str. 152).

Veliko ljudi misli, da prisilna spolnosti med znanci, zakoncema ali partnerjema ni mogoča. Po njihovem mnenju je to samo neprijeten zakonski prepir, ki mu ni potrebno pripisovati posebne teže ali le nesporazum o spolnosti, v katerem »zmaga« mož. Ne glede na odnos med povzročiteljem in žrtvijo pa je posilstvo posilstvo. To, da žensko posili partner ali znanec, lahko zanjo pomeni še večjo travmo, kot če bi to storil neznanec: »Ko te posili neznanec, moraš živeti s strašnimi spomini. Če pa te posili mož, moraš živeti s svojim posiljevalcem«. Oblike prisile so različne, cilj pa je doseči spolno občevanje moža z ženo (Filipčič, 2002a, str. 100-101).

Zakonska žena (zunajzakonska partnerica) je lahko prisiljena v spolnost z naslednjimi oblikami pritiska:

- Družben pritisk: ženska čuti pritisk kot posledico družbenih pričakovanj in norm (da je njena dolžnost, del njene vloge, imeti spolne odnose z možem). Izhaja iz časov, ko je katoliška cerkev učila, da je greh, če žena ne ustreže moževi želji po spolnosti. Ženske so to v procesu socializacije ponotranjile.
- Medosebna prisila: ženska ima spolne odnose z možem zaradi groženj s telesnim nasiljem ali zaradi groženj, ki niso nasilne narave (v spolnost privoli, da se izogne neprijetnostim, npr. ponižanju v javnosti ali konfliktom z možem).
- Fizična sila za dosego spolnega odnosa (Filipčič, 2002a, str. 101-102).

▪ **Premoženjsko oziroma ekonomsko nasilje**

Ekonomsko nasilje je po ZPND neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim žrtev samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov, neupravičeno neizpolnjevanje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti do družinskega člana ali neupravičeno prelaganje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti na družinskega člana.

Ekonomsko nasilje je lahko popoln nadzor nad družinskimi prihodki, plačevanje kredita za stanovanje samo s strani partnerke, medtem ko je partner vpisan lastnik, preprečevanje razpolaganja z lasnimi sredstvi, preverjanje dohodkov in izdatkov, odrekanje pravice do zaposlitve ali študija ipd. Pogosto se zgodi, da je ženska brezposelna in jo partner kaznuje z načinom, da ji ne da denarja za stroške gospodinjstva (Plaz, 2014, str. 79).

▪ **Zanemarjanje**

Zanemarjanje ZPND opredeljuje kot obliko nasilja, kadar povzročitelj nasilja opušča dolžno skrb za žrtev, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin. Takšna dejanja so na primer nepripravljenost zagotoviti življenjsko nujne potrebščine, pomanjkanje skrbi in nege, surovo ravnanje, pomanjkljivo nadzorovanje, zavračanje ali neizpolnjevanje obveznosti in dolžnosti, omejevanje pravic ipd. Najpogosteje zanemarjanje občutijo starejše osebe in osebe s fizično ali psihično oviro (Plaz, 2014, str. 79-80).

▪ **Zalezovanje**

ZPND-A v 3. členu dodaja še zalezovanje. To je naklepno ponavljajoče se neželeno vzpostavljanje stika, zasledovanje, fizično vsiljevanje, opazovanje, zadrževanje na krajih, kjer se žrtev giba ali druga oblika neželenega vdora v življenje žrtve.

1.4. Nasilje v družini glede na odnos med povzročiteljem in žrtvijo

Kot sem že omenila, se nasilje v družini ne pojavlja samo v različnih oblikah glede na dejanja, ampak ločimo še nasilje v družini glede na to, v kakšnem odnosu sta povzročitelj in žrtev. V tem primeru lahko govorimo tudi o nasilju glede na različne »preživele« in »povzročitelje«, čeprav največkrat pomislimo na nasilje partnerja nad partnerico ali na nasilje nad otroki.

▪ Nasilje moškega nad žensko

»Po podatkih policije so med ženskami, ki so žrtve nasilja, najštevilnejše tiste, ki so žrtve nasilja v družini« (Urek, 2013, str. 74). Mednarodna študija Združenih narodov o nasilju nad ženskami (ZN, 2006) poudarja, da so neenaka razmerja moči in na njih temelječe diskriminacije žensk, glavna družbena podlaga za nasilje nad ženskami. Tudi večina sodobnejših raziskav o nasilju nad ženskami poroča, da je nasilje moških nad ženskami tesno povezano z neenakostjo in nesorazmerjem moči med spoloma v družbi (Sedmak in Kralj, 2013, str. 159). »Nedvomno je nasilje moških nad ženskami povezano s položajem žensk v družbi in s potrebo moških, da bi ohranili ženske v podrejenem položaju« (Urek, 2013, str. 76).

▪ Nasilje ženske nad moškim

V družbi prevladuje prepričanje, da so v družini nasilni samo moški, ženske pa so pasivne žrtve. Nasilje ženske nad partnerjem je le »izjema, ki potrjuje pravilo«, saj je po mnenju javnosti zelo redko. Konec sedemdesetih let so se v ZDA pojavile prve razprave o ženski agresivnosti v družini. Oblikoval se je termin sindrom pretepenega moža [*battered husband syndrome*]. Značilnost tega pojava je izredno nizka stopnja prijav. Med vzroke sodi občutek sramu trpinčenega moškega, saj je v nasprotju z vlogo moškega kot močnejšega spola v patriarhalni družbi. S prijavo partnerice bi moški razkril svojo nesposobnost izpolniti pričakovanja okolice (izguba njegove »moškosti«), kar bi ga lahko negativno stigmatiziralo (Filipčič, 2002a, str. 235-236).

▪ Nasilje med istospolnima partnerjema

Nasilje med istospolnima partnerjema je področje, ki je v Sloveniji slabo raziskovano. Tudi sama sem našla zelo malo literature na to temo. Glede na to, da se istospolno umerjenih parov še vedno drži stigma zaradi spolne usmerjenosti, je nasilje še toliko težje raziskovati

in prepoznavati. Filipčič pravi, da »lahko govorimo o enakih pojavnih oblikah nasilja kot v skupnosti heteroseksualnih oseb: o telesnem, spolnem in psihičnem nasilju. Žrtve nasilja so ujele v nasilno zvezo zaradi pomanjkanja alternativ, nasilnež pa ve, da je zelo malo možnosti, da bo moral odgovarjati za svoja dejanja« (Filipčič, 2002a, str. 233).

▪ **Nasilje nad otroki in mladostniki v družini**

Pod pojmom otroci in mladostniki se sklicujem na oba spola - ženskega in moškega. ZPND v 3.a členu določa, da je telesno kaznovanje otrok vsako fizično, kruto ali ponižujoče kaznovanje otrok oziroma vsako dejanje, namenjeno kaznovanju otrok, ki ima elemente fizičnega, psihičnega ali spolnega nasilja ali zanemarjanja kot vzgojne metode. Glede nasilja nad otroki in mladostniki sem poleg različnih definicij zasledila tudi različna poimenovanja in termine. Pogosto se uporabljata termina trpinčenje ali zloraba otrok. Strokovnjakinje in strokovnjaki se soglasno strinjajo z globalno definicijo pojma trpinčenje otrok [*child abuse*], ki je razloženo kot ogrožanje telesnega in čustvenega razvoja otrok (Filipčič, 2002a, str. 151).

Terminoma je skupno, da vsebujeta širok razpon dejanj - od tistih, ki so neprimerna in neprijazna, do tistih, ki so brutalna in škodljiva. Sociolog in pionir s področja raziskovanja nasilja v družini Richard Galles, ugotavlja, da se definicije pogosto nanašajo na spolno zlorabo, pomanjkanje hrane in druge oblike (npr. fizično kaznovanje, mučenje, dopuščanje življenja otroka v pomanjkanju in deviantnosti ter dopuščanje, da se otrok ne izobražuje redno in nima zdravstvene oskrbe). Pri trpinčenju oz. zlorabi otroka gre torej za fizično, psihično, spolno zlorabo in zanemarjanje, ki je v praksi pogosto spregledana oblika (Bersharov, 1991, kot navedeno v Domiter Protner, 2014, str. 14).

Poudarila bi, da nasilja ne doživljajo samo otroci ampak tudi mladostniki: »Splošno sprejeta domneva je, da so zlorabljeni samo majhni otroci. Javnost je tudi neprimerno bolj razumevajoča do otrok žrtev, mlajših od 12 let, saj jih pojmuje kot 'nedolžne žrtve'. Če starši s telesnim kaznovanjem poškodujejo adolescenta, javnost pogosto oceni, da je zaslužil takšno ravnanje. Gre torej za klasičen primer prenašanje krivde na žrtve« (Filipčič, 2002a, str. 151). V letu 2011 je bila izvedena raziskava o izpostavljenosti srednješolcev nasilju v družini. Rezultati so pokazali, da je 40,2 odstotka anketiranih srednješolk in srednješolcev izpostavljenih nizki do zelo visoki stopnji nasilja v družini, medtem ko petnajst odstotkov srednješolk in srednješolcev doživlja visoko do zelo visoko

izpostavljenost nasilju v družini. Od tega so bili samo trije odstotki obravnavani na centru za socialno delo, policiji ali v šoli (Domiter Protner, 2014 str. 19-20).

Otroci in mladostniki so v nasilje v družini vključeni neposredno ali posredno; poleg svojih mater so žrtve nasilja s strani moškega v družini, mnogi so deležni nasilja obeh staršev, skrbnikov, ali pa nasilje v družini vidijo in slišijo. V vseh primerih ima nasilje v družini slab vpliv na njihov razvoj, ki ga ne smemo zanemariti (Kashani in Allan, 1998, kot navedeno v Kordič, 2007, str. 447).

▪ **Nasilje otrok in mladostnikov nad starši**

Tako kot se redko govori o nasilju ženske nad moškim, je redko omenjeno tudi nasilje otrok nad njihovimi starši. »V začetku stoletja so otroci svoje starše onikali in jim izkazovali skrajno spoštovanje, danes pa se neredko zgodi, da so nekateri starši deležni pogoste 'jezikove župe' svojih otrok, zlasti v obdobju t.i. mladostniškega uporništva« (Bučar Ručman, 2004, str. 129). Filipčič trdi, da je nedvomno najpogostejše psihično nasilje, ko otroci izsiljujejo svoje starše, z namenom, da bi dosegli različne ugodnosti ali se izognili vzgojnim ukrepom (na primer grožnje, da bodo odšli od doma). Starši strahu pred otrokom pogosto ne želijo razkriti, saj je to v nasprotju s tradicionalno vlogo roditelja in otroka (Filipčič, 2002a, str. 229).

V literaturi najpogosteje zasledimo definicijo Howard-a in Rottem-a, ki pravita, da »je nasilje adolescentov do svojih staršev zloraba moči adolescenta v odnosu do staršev, skrbnikov in/ali drugih sorodnikov (tudi sorojencev), zgodi pa se vsakič, ko poskuša adolescent fizično ali psihično prevladati, prisiliti ali nadzorovati druge člane družine«. Za zlorabo staršev gre torej pri vsakem otrokovem dejanju, katerega namen je povzročiti fizično, psihično ali finančno škodo ter pridobiti moč in nadzor nad staršem (Cottrell, 2001, kot navedeno v Pavšič Mrevlje, 2014, str. 59).

▪ **Nasilje med sorojenci**

Nasilje med sorojenci oziroma otroki je še ena izmed oblik nasilja v družini, s katero sta se stroka in družba do sedaj bolj malo ukvarjali.

Malo število znanstvenih besedil se namreč ukvarja s problemom nasilja med sorojenci. Filipčič ugotavlja, da morda zato, ker je tako splošno. Večina ljudi ga dojema kot normalen in neizogiben del odraščanja, s prepričanjem, da to nasilje ne zajema težjih oblik in ne

škoduje otrokovemu osebnemu razvoju. Meni tudi, da je višja stopnja nasilja značilna za določene družine, in sicer tiste, kjer je prisotna zloraba otrok s strani staršev ali nasilje med partnerjema. Nek dejavnik lahko povzroči tako nasilje staršev kot tudi nasilje med sorojenci (Filipčič, 2002a, str. 225-227).

▪ **Nasilje nad starejšimi družinskimi člani**

V literaturi se najpogosteje pojavlja meja starost 65 let, ko osebe štejemo za stare, starejše ali ostarele. Ta starost se pogosto veže na upokojitev, medicinska znanost pa meni, da v tej dobi ljudje preidejo v specifično življenjsko obdobje. Ker je življenjska doba vedno daljša, se kaže tudi potreba po nadaljnji delitvi tega življenjskega obdobja. Nekateri raziskovalci zato starejše osebe delijo na »mlajše« starejše osebe, to je od 65 do 75 let in »starejše« starejše osebe, nad 75 let (Filipčič, 2002a, str. 238). Filipčič našteva, da so starejši družinski člani in članice najpogosteje deležni naslednjih oblik:

- Telesna zloraba: nasilna dejanja, ki povzročajo bolečino; nasilno hranjenje, omejevanje gibanja, neupravičeno dajanje zdravil.
- Duševna zloraba: verbalni napadi, žalitve, grožnje, poniževanje, ravnanje s starejšo osebo kot z otrokom, preprečevanje stikov s prijatelji in opravljanja vsakodnevne dejavnosti ipd.
- Finančna zloraba (ekonomsko nasilje): sistematično in nepooblaščno jemanje prihrankov, rutinsko odvajanje prihodkov, prodaja premoženja z goljufivim namenom.
- Zanemarjanje: zavračanje ali neizpolnjevanje kakršnihkoli obveznosti in dolžnosti, ki jih ima nekdo do starejše osebe.
- Medicinska zloraba: ko starejši osebi dajemo določena zdravila, ki za bolnika niso nujno potrebna (npr. uspavala, pomirjevala), neutemeljeno ustavimo nadaljnje zdravljenje (Filipčič, 2002a, str. 240-241).

1.5. Zgodovina nasilja v družini

Za razumevanje prisotnosti stereotipnih predstav v današnji družbi je potrebno nekaj spregovoriti tudi o zgodovini nasilja v družini. Literatura o nasilju v družini v Sloveniji največkrat govori o nasilju nad ženskami v družini, zato bom temu posvetila največ pozornosti. Žensko telo se je namreč v primerjavi z moškim, dojemalo kot šibko, občutljivo in nesposobno. Ženske so bile manjvredne, podrejene moškim. Ženska telesa so bila nadzorovana, deležna mučenja in različnih oblik nasilja.

Nasilje v družini se dolga obdobja ni obravnavalo kot vprašanje človekovih pravic. Razumljeno je bilo kot del »zasebnosti« in se vanj ni smelo posegati. Dom je bil tradicionalno idealiziran kot varen kraj, zatočišče iz odgovornosti, dolžnosti in dela. Odnosi med družinskimi člani so bili idealizirani kot vedno podporni in spoštljivi. Koncept človekovih pravic se je v veliki meri razvil iz zahodne politične teorije o posameznikovih pravicah do avtonomije in svobode (Thomas in Beasley, 1993, str. 37-43).

Pretepanje je v zgodovini veljalo za nekaj »normalnega«, vsakdanjega in samoumevnega. Verjeli so, da je koristno tako za žensko kot za njene otroke. Nasilje se ni problematiziralo, ostajalo je skrito. Če so že njem spregovorili, so verjeli, da gre za ženske na dnu družbene lestvice in za moške, ki uživajo alkohol. Fizično kaznovanje je bilo razumljeno kot del moškosti - kdor ni pretepal žene in otrok je bil reva, mehkužnež. Ženske pa naj bi same spodbudile nasilje, kadar se niso podredile partnerju ali so želele uveljaviti svojo voljo (Leskošek, 2002, str. 71-111). Ne samo pretepanje, tudi spolno nasilje in posilstvo sta bili skriti temi. »Oboje je sodilo v polje domače zasebnosti, bilo je del ženske in otroške intimne, o kateri se ni govorilo. Govorjenje o tem je grdo in žali ušesa, je menila moralna večina. Življenje je trdo in neizprosno, zato je treba v javnosti govoriti o potokih, travnikih in pticah« (Leskošek, 2002, str. 115).

Pečar (1984, str. 914, kot navedeno v Plaz, 2004a, str. 27) meni, da je bil položaj žensk in otrok skozi zgodovino močno povezan z nasiljem, ki je bilo družbeno dovoljeno oziroma sprejemljivo. V številnih kulturah je očetovo pravo vključevalo popolno lastništvo nad telesom in dušo žene ter otroka - pri Grkih in Rimljanih je to dajalo očetu celo pravico do ubijanja. Rimski pater familias, absolutni vladar družine, je z njimi počel, kar se mu je v tistem trenutku zazdelo. Ženo ali otroka je lahko mučil, prodal, daroval, ubil ali določil obliko, način smrti. V primeru, da je žena prevarala svojega moža, jo je lahko ubil brez

sodnega procesa. Davis (1987, prav tam) omenja, da sta pravo in celotna družba sledila tradicionalno versko naravnanim prepričanjem. Torej, da je mož odgovoren za disciplino doma, saj je glava družine. Njegova dolžnost, ne samo pravica, je bila, da kaznuje neposlušnost žene in svojih otrok. »V srednjem veku so cerkveni očetje spodbujali može, naj 'pretepajo svoje žene, žene pa naj poljubijo palico, s katero so bile tepene'«.

Na Slovenskem je bilo običajno, da so otroke vzgajali s palico in ustrahovanjem vse do druge svetovne vojne. Cilj vzgoje je bila disciplina, brezpogojna poslušnost, ubogljivost in ponižnost. Otroci niso bili zaščiteni pred zlorabami in nasiljem. Država je začela konkretnije razmišljati v smeri sprememb po letu 1945, s postopnim omejevanjem fizičnega kaznovanja in trpinčenja otrok v vzgojnih institucijah (npr. v šoli). V zasebnost družine pa ni posegla še desetletja (Mugnaioni Lešnik, 2014, str. 96).

Z ustanovitvijo prvega slovenskega ženskega časopisa Slovenka, leta 1897, je postal problem nasilja v družini nekoliko bolj prepoznaven. Začeli so objavljati prve članke o nasilju nad služkinjami, njihovem trpljenju, o šestnajsturnem delovniku, velikih telesnih naporih s pogostim fizičnim nasiljem gospodinje ali gospodarja. Ivanka Anžič je v prvi samostojni številki leta 1900 pisala o odgovornosti gospodinje za življenja poslov, takoj ko jih dobi v hišo. Spregovorila je o številčnih samomorih med služkinjami, kar je pripisala nasilju in slabemu ravnanju z njimi. Pisateljica in publicistka Zofka Kveder je istega leta izdala knjigo Misterij žene, ki je bila sicer zelo odmevna, a je prejela bolj malo podpore. Številni ljudje so nasprotovali njenemu zapisu o ženskem trpljenju, krivicah in bolečini. Menili so, da pretirava. Pereče teme se je znova dotaknil Ženski svet, ki je nasilje nad ženskami in otroki povezoval z alkoholizmom. Objavili so pismo ženske, v katerem je opisala nasilje moža nad njo in otroki. Tiski so pogosto vsebovali tudi nasvete, kot je bil npr. Bleiweisov: »Bodi pokorna svojemu možu«. Takšen pogled je izhajal iz nazorov katoliške cerkve: večnost, ki je končni cilj, lahko dosežemo le s trpljenjem, ponižnostjo in pokoro. Trpljenje na zemlji je poplačano z večno srečo v onostranstvu, zato je dolžnost žena, da nemo trpijo. V nesrečnem zakonu je trpljenje rešitev (Leskošek, 2002, str. 112-116).

Nasilje nad ženskami in otroki tako izhaja iz družbenih struktur, norm in vrednot. »Pred drugo svetovno vojno so verjeli, da je nasilje del življenja žensk, ki ga morajo sprejeti, kot da je njihova usoda [...]« (Leskošek, 2014, str. 36). »Bleiweis je napisal: 'Svet ženam, kadar mož razgraja: vzamejo naj vodo v usta ter jo drže, dokler je mož hud, da ne bodo

mogle jezicati'. [...] Recept za zmanjšanje nasilja je bil nadvse preprost, mož naj opusti pijačo in preneha z grobostmi, ženske pa naj bodo pokorne in ne vrtijo jezikov, s čimer razdražijo moža« (Leskošek, 2002, str. 112).

Kljub temu, da se je zakonodaja spreminjala, ženske pa so dobile volilno pravico, se je položaj žensk v družbi začel pomembneje spreminjati šele v petdesetih in šestdesetih letih z močnim ženskim feminističnim gibanjem. V devetdesetih letih so v ospredje postavili žensko z izkušnjo nasilja in ne njene družine. Začel se je poudarjati problem nasilja v družini, ustanavljanje zatočišč za pretepane ženske, sprejete so bile nove določitve kazenskega zakona. Novost po drugi svetovni vojni je bil spremenjen odnos družbe in posameznikov do nasilja med partnerjema. Nasilje smo začeli obravnavati kot problem, ki ni stvar zasebne sfere, ampak se mora nanj odzvati država s svojimi institucijami (Filipčič, 2002a, str. 87). »Kljub napredku na vseh področjih, seksizem v sodobni družbi ni izginil, postal je le bolj prefinjen, subtilnejši« (Plaz, 2014, str. 75).

Pomemben mejnik za vedno večjo občutljivost na področju zlorabe otrok in njihovih pravic pa je bil sprejem Konvencije o otrokovih pravicah, leta 1989. Države pogodbenice so se zavezale, da bodo z zakonodajnimi in drugimi ukrepi varovale otroke pred vsemi oblikami nasilja, spolnih in drugih zlorab, zanemarjanja, trpinčenja ali izkoriščanja v družini (Mugnaioni Lešnik, 2014, str. 95).

1.6. Pogled družbe na nasilje v družini

Kako bo posamezna družba gledala na nasilje v družini je odvisno predvsem od norm, vrednot, stališč, prepričanj, stereotipov, mitov, zakonodaje, politike, neenake razporeditve moči med spoloma, medijske pozornosti, konceptualizacije nasilja itd. Zavedati se moramo, da je nasilje družbeni problem in ni stvar zasebne sfere. Glede na to, da je družina v našem kulturnem okolju pojmovana predvsem kot izrazito zaseben in intimen prostor, je odkrivanje nasilja še posebej problematično. Družina je povezana s številnimi stereotipi. Med njimi še posebej izstopata varnost družinskega okolja in brezpogojna ljubezen staršev do otrok (Domiter Protner, 2011, str. 317).

1.6.1. Opredelitev stereotipov, predsodkov in mitov

Literature o nasilju v družini je zelo veliko, tema je pogosto tudi medijsko odmevna. Veliko je raziskav s celega sveta, znanstvena spoznanja se le še povečujejo in širijo. Kljub temu pa se predstave o nasilju v družini prenašajo iz generacije v generacijo, medijsko poročanje je pogosto zelo subjektivno, kar omejuje prenos preverjenega, znanstvenega znanja na širšo družbo oziroma laično javnost. Nasilje v družini izhaja iz vrednot in norm patriarhalne družbe, zato je povezano s stereotipi, predsodki in miti. Bezenšek Lalić opozarja, da »pomanjkanje znanja o dejavnikih tveganja in dinamiki nasilja utrjuje obstoj različnih mitov in stereotipov o nasilju v družini. Miti se bodo nekje v ozadju vedno pojavljali, vse dokler teoretične formulacije in empirične raziskave tega ne bodo sposobne preprečiti« (Bezenšek Lalić, 2009, str. 20).

Predsodki in miti o nasilju zavirajo učinkovitost preganjanja kaznivih dejanj in preventivnega delovanja. Problematična je že uporaba terminologije (npr. družinsko nasilje, ki enakomerno porazdeli odgovornost za nasilje v zasebnosti). Posledično so posamezniki in posameznice pogosto mnjenja, da je nasilje redko prisotno, da se to dogaja samo v revnih, nizko izobraženih okoljih, med uživalci alkohola, odvisniki ipd. (Leskošek idr., 2013, str. 191). Eno izmed najpogostejših prepričanj je, da gre pri nasilju za nepredvidljivo vedenje tako imenovanih alkoholikov, duševno nestabilnih, obupanih ljudi. Takšna prepričanja lažje sprejmemo, kot pa da bi pomislili, da je nasilje prisotno v na videz urejenih družinah in da ni zgolj slučaj (Kordič, 2007, str. 431).

Za začetek naj na kratko opredelim naslednje pojme:

- **Stereotipi**

Beseda »stereotip« izhaja iz dveh grških besed: trden [*stereos*] in vtis [*typos*]. Stereotipi so produkt pripisovanja lastnosti posameznikom na osnovi njihove skupinske pripadnosti, ne na osnovi individualnih značilnosti in posebnosti. So sodbe o družbenih skupinah, ki temeljijo na nepreverjenih govoricah. Gre za sklepanje na osnovi omejenih informacij in poenostavljanje kompleksnosti pojavov, dogajanj v svetu. Pri stereotipih ni pomembno, da bi ustrezali resničnosti, ampak da poudarijo tipične in za nas pomembne lastnosti, poteze objektov. Poleg tega so odporni na spremembe (Ule Nastran, 2000, str. 156-160). Kwiatkowska (1998, str. 131) stereotipe razume kot individualni sklop prepričanj o

značilnostih ali atributih neke skupine, ki imajo več funkcij (določajo pomene, vsebino, so osnovo za samoopredelitev,...).

▪ **Predsodki**

Ule Nastran definira predsodek kot »stališče, ki ni upravičeno, argumentirano in preverjeno, a ga spremljajo intenzivne emocije in je odporno na spremembe« (Ule Nastran, 2000, str. 194). Predsodki so lahko pozitivni ali negativni. Zadošča jim že ena sama informacija ali izkustvo. Vsem poznano je na primer pripisovanje predsodkov z enkratnim opazovanjem - ko neko osebo vidimo prvič in ji pripišemo določene lastnosti, čeprav je ne poznamo. To posplošimo še na druge osebe iste skupine. Lahko so fizične posebnosti ljudi ali telesne poškodbe, ki pri nekom služijo objektivno oporo predsodkov. Pri predsodkih ni nobenega »če« in »potem«, temveč vtis nedvoumnega vedenja (Ule Nastran, 2000, str. 163).

▪ **Miti**

Barnett in drugi (1997) navajajo, da »miti ponujajo prikladne in poenostavljene razlage zapletenih družbenih pojavov. Kadar se pojavljajo dovolj pogosto, postanejo splošno sprejeta modrost in dobijo videz dobro utemeljenih dejstev. Pri tem se miti pogosto razodevajo v predpostavki, da se 'takšne stvari dogajajo drugim', kar zmanjšuje občutek osebne ranljivosti posameznice oz. posameznika in zmanjšuje bojazni« (Bezenšek Lalič, 2009, str. 21).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ, 1997) je mit opredeljen kot zelo pozitivna, a nerealna predstava o določenih dogodkih, pojavih in ljudeh.

1.6.2. Stereotipi o spolu in delitev vlog glede na spol

Kot je bilo že omenjeno v poglavju o zgodovini nasilja v družini, so stereotipne predstave o nasilju v družini zelo močno povezane z delitvijo spolnih vlog in se nanašajo predvsem na nasilje nad ženskami. Tradicionalno mnenje je na primer, da nasilje nad ženskami ni tako resno, kot ga skušajo prikazati feministična gibanja. Stereotipi o spolu [*gender stereotypes*] so vključeni v prepričanja o nasilju v družini in povezani s kulturnimi tradicijami. Stereotipi o spolu ustvarjajo okvir zaznavanju, interpretiranju nasilja v družini in kasnejšemu ukrepanju. »O tem, da je v Sloveniji delo z nasiljem še vedno utemeljeno na tradicionalnem razumevanju spolnih vlog in posledično dinamike nasilja, pričajo mnoge

zgodbe žensk, ki so na poti iz institucije doživele poniževanje, zbujanje krivde, nerazumevanje, moraliziranje in zahteve po prevzemanju odgovornosti za nasilje» (Leskošek, 2014, str. 40).

Nasilje nad ženskami zajema različne oblike. Ne glede na obliko pa je obdano z miti in zmotami, ki so zasidrani v širši družbi ter verjetno v vseh nas. Pogosto slišimo, da »ženske lažemo, izzivamo, da je nasilju podvržena določena »vrsta« žensk« ipd. Vsem zmotam, ki se pripisujejo ženskam, je skupno, da prenašajo krivdo na žrtev. Vsi, ki se ukvarjamo s to problematiko, bi se morali soočiti z lasnimi pogledi in stereotipi o spolnih vlogah, tako v vsakdanjem življenju kot tudi pri delu z žrtvami (Plaz, 2004b, str. 46 in Plaz 2004a, str. 36).

Stereotipi vezani na spol vsebujejo namige, predloge in predpise o tem, kako naj bi moški in ženske ravnali v določenih situacijah. Prepričanja o nasilju v družini so tako bolj ali manj vezana na stereotipne poglede glede spola, še posebej pa na spolne vloge, ki naj bi jih moški oziroma ženske zavzemali znotraj družin in družbe (Kwiatkowska, 1998, str. 131). Dobnikar pravi, da lahko nasilje nad ženskami razumemo le, če ga pogledamo skozi spolno delitev in delitev na javno ter zasebno. Nekatere od teh vlog so:

- Vloga osebe, ki potrpi;
- Vloga osebe, ki neskončno odpušča;
- Vloga osebe, ki interese svojega otroka postavlja pred svoje interese;
- Vloga skrbnice družine (v emocionalnem in materialnem smislu);
- Vloga osebe, ki prevzema odgovornost za ljudi, ki jih ima rada, s katerimi je čustveno povezana itd. (Dobnikar, 1997, str. 56, kot navedeno v Plaz, 2004a, str. 35-36).

Konec sedemdesetih let je nastala teorija »naučene nemoči« [*learned helplessness*]. Izhodišče zanjo je bila perspektiva socialnega učenja. Ta teorija je trdila, da se ženske prek socializacije in prek lastnih izkušenj naučijo, da nimajo vpliva na »sovražno« okolje. V ženskah se utrdi prepričanje, da nimajo vpliva na ravnanje drugih in posledično nimajo motivacije za spreminjanje okolja ali konkretne situacije. Tako vztrajajo z nasilnim partnerjem ali se celo vrnejo k njemu (Filipčič, 2002a, str. 95-96).

»V javnosti se (vsaj deloma) reproducirajo stereotipni pogledi na razmerje med spoloma, spolne vloge in partnerstvo. V okviru teh pogledov umanjka razumevanje nasilja v družini

(in nad ženskami) kot strukturnega problema neenakosti med spoloma« (Sedmak in Kralj, 2013, str. 184).

1.6.3. Stereotipi, miti in predsodki o nasilju v družini

Iz predelane literature sem zbrala najpogostejša prepričanja, mite in predsodke, ki jih je navedlo več različnih avtorjev ter jih poskušam obrazložiti z dejstvi:

Sinonima za družino sta varnost in zasebnost; družina je varno zavetje za otroke

Dejstvo:

V tradicionalnih pogledih družina velja za varen prostor, prostor zavetja in nasprotuje prepričanjem o obstoju nasilja v družini. Pascall (1997, str. 45, kot navedeno v Sedmak in Kralj, 2013, str. 184) tako ugotavlja: »Obstoj nasilja v družini nasprotuje tako sociološkim kot zdravorazumskim stereotipom o družinskem življenju: dom je prostor varnosti in zaupanja, družina je fokus ljubezni in naklonjenosti; družina je skupina s skupnimi interesi, čeprav imajo njeni člani različne vloge. Vendar nasilje v družini kaže, da za mnoge ženske dom ni prostor varnosti, temveč da je središče intenzivnih čustev vseh vrst – da poleg ljubezni vključuje jezo in sovraštvo; da ni nujno, da so interesi različnih članov družine skladni ter da v družinah moški uveljavljajo moč nad ženskami«.

Na družino najpogosteje gledamo kot na prostor, kamor se družinski člani umaknejo pred napetostmi, najdejo razumevanje, ljubezen in podporo. Takšna predstava idealizira življenje v družini in ni v skladu s stvarno podobo. Raziskave so pokazale, da se vsak peti par sreča s problemom nasilja, petnajst do petindvajset odstotkov otrok je v družinah spolno zlorabljenih, zlorabljenih je tudi tri do deset odstotkov družinskih članov, ki so starejši od 65 let. Družina ni vedno »idiličen otoček« v konfliktnem svetu, ampak ravno nasprotno - je socialna skupina z visoko stopnjo konfliktnosti in stresov (Filipčič, 2002b, str. 60-61).

»Seveda družine pogosto delujejo kot zatočišča in terapevtska okolja, a mit je nevaren zato, ker predpostavlja, da se družbena protislovja lahko kar ukinjajo na domačem pragu, pa tudi zato ker preveč poudarja in idealizira plat družinskega življenja in povsem odmišlja druge, manj romantizirane aspekte družinske vsakdanjosti« (Sedmak in Kralj, 2013, str. 182).

Nasilje v družini je zasebni problem družine

Dejstvo:

Razlogov oziroma odgovorov na vprašanje, zakaj nasilje v družini ni zasebni problem, je več. »Koncentrirajo se okoli konceptov človekovih pravic (pravica do varnosti, do življenja brez strahu in prisile, do telesne integritete, dostojanstva), izenačitve pravic v javnem in zasebnem prostoru ter odgovornosti družbe, države, politike in navsezadnje politikov, ki jo zastopajo« (Sedmak, Kralj, Medarič, Simčič, 2006, str. 4). Nasilje v družini torej ne more biti zasebna stvar družinskih članov in članic, saj gre za vprašanje in kršenje osnovnih človekovih pravic: pravic žensk, moških, otrok in starejših.

Da je nasilje v družini družbeni problem, potrjuje Slovenija z ZPND.

Nasilje v družini je sodobni pojav

Dejstvo:

»Navada, da mož lahko pretepa svojo ženo, je v družbi prisotna odkar obstaja institucija zakona. V preteklosti so pretepanje žena dovolili celo z zakoni. Tudi druge oblike nasilja nad ženskami imajo dolgo zgodovino (Plaz, 2004b, str. 46)«.

»Nasilje v družini je prisotno že od nekdaj, le da je ta pojav danes javno obravnavan in opredeljen kot družbeni problem. V družbah, kjer je žena veljala za moževo lastnino, nasilja nad ženskami niso razumeli in doživljali kot problem. Problem so začela poudarjati ženska gibanja v šestdesetih letih, v zadnjih desetletjih pa je začela tudi država posegati v družine, kjer se je pojavljalo nasilje« (Kordič, 2007, str. 431).

Nasilje v družini je danes redek pojav

Dejstvo:

Vse več raziskav kaže, da je nasilje v družini danes zelo pogosto. Kordič (2007, str. 430) pravi, da naj bi se nasilje v družini pojavljalo v vsaki peti družini v Sloveniji.

Naše prepričanje, da nasilje v družini nima tako velikih razsežnosti, da je redkost oziroma nekaj, kar se dogaja samo v »navzven problematičnih družinah« ima več razlogov: če nečesa ni, se nam s tem ni potrebno ukvarjati, lažje nam je, če smo prepričani, da se to dogaja »nekje drugje« (Plaz in Veselič, 2002, str. 137).

Nasilje v družini je značilno za nižje sloje; siromašne in neizobražene ljudi, priseljence...

Dejstvo:

Poenostavljanje problema nasilja in prelaganje odgovornosti na del družbenih okoliščin se kaže v mitu, da se nasilje dogaja samo v revnih okoljih. Mikuš Kos (1997) meni, da »nasilje najpogosteje prej odkrijemo v revnih družinah predvsem zato, ker so socialne službe pri njih zaradi drugih težav pogosteje prisotne. Pri dobro situiranih družinah je težje vstopiti v družino. Te so zaprte in zato strokovne službe redko posumijo na slabe odnose v takšni družini« (kot navedeno v Bezenšek Lalić, 2009, str. 21). Nasilje v družini prevladuje v vsaki skupnosti in lahko prizadene vse ljudi, ne glede na starost, socialo-ekonomski položaj, spolno usmerjenost, spol, raso, vero ali narodnost (National coalition against domestic violence, 2005, str. 1).

Nasilje se dogaja v vseh družbenih razredih in skupinah. Ženske, ki prihajajo iz višjih slojev, težje pokličejo na policijo, ker imajo njihovi partnerji večjo družbeno moč, zato je morda pri družinah z nižjim življenjskim standardom nasilje le malo bolj razvidno. Na SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja pogosto pokličejo ženske, ki povedo, da si ne upajo poklicati policije, ko doživljajo nasilje, ker jih partnerji prepričajo, da ne bodo ničesar dosegle, saj bodo uporabili svoje zveze in znanstva na policiji (Plaz, 2004b, str. 46).

»Ne povzročitelji nasilja nad ženskami v intimni sferi ne žrtve niso le med manj izobraženimi ali pretežno deprivilegiranimi sloji. Povzročitelji so denimo tudi večinoma zaposleni, največkrat za polni delovni čas in nedoločen čas. Prav tako med njimi ne prevladujejo tujci ali pripadniki nekatoliških ver, kot je običajna fantazija« (Urek, 2013, str. 100).

Otroci potrebujejo svojega očeta, čeprav je nasilen do njihove mame

Dejstvo:

Zelo pogosto je prepričanje žensk oziroma žrtev, da mora družina ostati skupaj v »dobrem in slabem«, da je za otroke bolje, da odrasčajo v družini z obema staršema (Filipčič, 2002a, str. 98).

Idealiziranje družine postavlja ženske na odgovorno mesto, ne samo za dobro počutje in dostojno življenje otrok, ampak tudi za dobro funkcioniranje celotne družine. Takšen diskurz je splošno razviden v medijih, politiki,... kjer je poudarek na stabilnosti in odnosih obeh bioloških staršev. Potemtakem družina ne more biti brez očeta, ne glede na vse (Mullender idr., 2002, str. 170).

Po mnenju zagovornikov takšnih prepričanj, bi morala ženska ostati z nasilnim partnerjem za dobro otrok. Gre za tipično prepričanje, zaradi katerega ženske predolgo ostajajo v nasilnem odnosu. Nedvomno drži, da otroci potrebujejo tudi očeta, toda odraščanje v nasilnem okolju ima vrsto škodljivih posledic za čustveni in socialni razvoj otrok (Barnett idr., 1997, kot navedeno v Bezenšek Lalić, 2009, str. 22).

Ženske izzivajo nasilje s svojim obnašanjem in si zaslužijo, da jih partner pretepa

Dejstvo:

Razširjeno je prepričanje, da se moški vedejo nasilno zato, ker jih k takšnemu ravnanju spodbudijo njihove partnerke in da si zlorabljenka ženska nasilje zasluži. To bi lahko povezali s prepričanjem, da se dobre stvari dogajajo dobrim ljudem, slabe pa slabim - če je oseba dobra, ona ali on ne bosta viktimizirana. Raziskave ne potrjujejo takšnega »to je iskala« stališča, niti da je ženska slaba in da si zasluži slabe stvari (Ajduković in Pavleković, 2004, kot navedeno v Bezenšek Lalić, 2009, str. 21).

Nasilje nad ženskami je kršenje človekovih pravic in temeljnih svoboščin žensk. Vsekakor si nihče ne zasluži nasilja - je protizakonito. Problem žensk, ki so žrtve nasilja, je povezan z vzgojo moških in žensk glede dejstva, kako vidijo sebe. Kaže na to, da je takšno prepričanje družbeni problem in na način razmišljanja, kako družba povezuje zakon, lastnino, spolnost ter nasilje. Povzročitelji nasilja vedno najdejo nek izgovor za svoja dejanja, ne glede na to, kaj je žrtev storila oziroma česa ni storila. Izzivanje pa obstaja le v glavi povzročitelja nasilja. Zanj je lahko katerokoli žrtvino dejanje »vzrok« za nasilje. Notranjo samokontrolo izgubi iz lastnih razlogov (Plaz, 2004b, str. 47-48).

Ženske potrebujejo nasilje, saj v njem uživajo

Dejstvo:

Pogosto se dogaja, da žrtev vztraja v nasilnem odnosu ali pa se ponovno vrne k partnerju, povzročitelju nasilja. Včasih se žrtev tudi odreče pričanju in odmakne tožbo (Filipčič, 2002b, str. 64).

Na vprašanje, zakaj ženske ostajajo v nasilnih odnosih, je možnih veliko odgovorov, vsekakor pa ne zato, ker bi v nasilju uživale. Med najpogostejšimi razlogi, ki jih lahko zasledimo v literaturi so strah, da jim bodo povzročitelj ali socialne službe vzeli otroke, neinformiranost o svojih pravicah, mehanizem popolnega nadzora in izolacija žrtve, stanje zamrznjenega strahu, obljuba storilca, da se bo spremenil, spomin na dobre stare čase, ko ni bilo nasilja, iskanje napačnih razlogov za nasilje (npr. služba, preobremenjenost ...), idealiziranje nasilnega partnerja, prepričanje, da bo ljubezen spremenila nasilnega partnerja, strah zaradi groženj s še hujšim nasiljem ali umorom, občutek sramu zaradi neuspešnega razmerja ali zakona, finančni razlogi, izguba samozavesti in samospoštovanja (iskanje krivde v sebi), izkušnje nasilja iz otroštva, fizična in psihična izčrpanost, strah pred samoto in starostjo, izguba podpore najbližjih, verska prepričanja, družbena pričakovanje glede vloge žensk in družine, čustveno izsiljevanje povzročitelja s samomorom in drugi (Douglas, 1994, kot navedeno v Urek, 2013, str. 94).

»Pomemben vidik pri razumevanju osebe, ki ostaja v nasilnem odnosu, ima torej celoten kontekst žrtve, njena preteklost in sedanjost. To pomeni, da smo pozorni na vse faktorje, to so: družina, izobrazba, religija, okolje, saj so vsi ti faktorji vplivali na njeno življenje do sedaj, skupaj z njeno vzgojo. Na odločitev žrtve o ostajanju v nasilnem odnosu vplivajo tudi njene vrednote, življenjske priložnosti, samopodoba, iz katere izhaja tudi njena predstava o odnosu med žensko in moškim. Najpomembnejši faktor pa je družinsko okolje, iz katerega žrtev izhaja« (Ackerman, kot navedeno v Plaz, 2004b, str. 52).

»Glede na vse opisane ovire, ki stojijo ženskam na poti pri prekinitvi razmerja z nasilnim partnerjem, ni presenetljivo, da ženske težko zapustijo nasilno razmerje, ampak je presenetljivo, da jih toliko najde pogum (samozavest), da to kljub vsemu storijo« (Filipčič, 2002b, str. 67).

Ženske, ki doživljajo nasilje že dlje časa, naredijo zelo veliko, da bi preprečile nasilne izbruhe partnerja nad seboj in nad svojimi otroki (npr. načrti za svojo varnost, ocena

tveganj). Pozorne so na signale za nevarnost, na dejavnike in ravnanja, ki povečujejo oziroma zmanjšujejo tveganja, preizkušajo, kako velika je lahko škoda ob določenem ravnanju ipd. (Davis, 1998, kot navedeno v Urek, 2013, str. 98-99).

Ženske, ki doživljajo nasilje v družini, so neizobražene

Dejstvo:

Nasilje se pojavlja tako med izobraženimi kot manj izobraženimi. Ženske, ki so žrtve nasilja, so lahko tiste z uspešno kariero, na dobrih položajih kot tudi gospodinje, delavke v tovarni ipd.. Poklic, ki ga opravljajo, ne more biti vzrok za nasilno ravnanje povzročitelja nasilja, njihovega partnerja in ne more vplivati na njegov nasilni značaj (Plaz, 2004b, str. 48).

Povzročitelja nasilja lahko prepoznamo že na prvi pogled

Dejstvo:

»Prav nasprotno, nasilje je med nami in ima obraz navadnosti. Povzročitelji in žrtve so navadni ljudje, zato se vedno znova čudimo in ne želimo verjeti, ko slišimo, da nekdo za katerega si nikakor ne bi mogli tega mislit, že leta pretepa ženo ali je spolno zlorabil otroka« (Urek, 2013, str. 100).

Povzročitelje nasilja pravzaprav njihove žrtve pogosto opišejo kot dečke, ki se radi zabavajo, so pozorni, čustveni, vznemirljivi, privlačni partnerji, ko niso nasilni. Na to kažejo tudi izkušnje policistov, ko intervenirajo v družino, kjer se dogaja nasilje. Po navadi jih prijazen moški povabi v stanovanje, jim ponudi kavo in se dela nevednega o preteklem dogajanju med njim in partnerko (Plaz, 2004b, str. 48).

Alkoholizem je eden od poglavitnih vzrokov za nasilje v družini

Dejstvo:

»Petina povzročiteljev nasilja redno uživa alkohol, ostali redkeje, 16,7 odstotkov nikoli« (Leskošek, 2013, str. 111). Mullender in drugi navajajo, da v raziskavah ni potrjeno, da bi bil alkohol vzrok za spolno nasilje ali nasilje v družini na sploh (Bezenšek Lalić, 2009, str. 21). Alkohol ni vzrok za nasilje, lahko je spremljevalec, pogosto pa tudi izgovor nasilnega ravnanja pri povzročitelju ali pri žrtvi.

Odstotki raziskav kažejo, da povzročitelji izvajajo nasilje tudi, ko niso pod vplivom alkohola. Alkohol je le eden izmed povodov za posamezni dogodek, razumljen kot dejavnik tveganja. Isti moški lahko izvaja nasilje, medtem ko je pod vplivom alkohola in medtem ko ni. Dinamika nasilje je takšna, da se dogaja vedno pogosteje, med posameznimi nasilnimi dogodki mine vedno manj časa ne glede na to, v kakšnem stanju je povzročitelj in kaj počne žrtev (Chan, 2005, str. 11, kot navedeno v Leskošek, 2013, str. 113).

Avtorji so sicer deljenih mnenj o povezavi med nasiljem v družini in alkoholom, čeprav raziskave kažejo na to, da med alkohol in nasiljem v družini ni neposredne povezave. Razvile so se tudi nekatere teorije o alkoholu in nasilju v družini. Na tem mestu se mi zdi smiselno poudariti naslednje:

- **Alkoholiziranost nasilnežev**

Velja prepričanje o splošnejši povezavi med alkoholom in nasiljem. Ugotovitve so različne in se gibljejo med 6 in 85 odstotnim deležem povzročiteljev nasilja, ki so bili med nasilnim vedenjem v družini pod vplivom alkohola. Razlike so posledica različnih vzorcev in različnih oblik nasilja v družini (pretepanje ali umori); nekateri podatki izhajajo iz policijskih podatkov, drugi iz izjav samih udeležencev raziskave (Filipčič, 2002a, str. 46).

- **Dezinhibicijska teorija [*drunken bum theory*]**

»Je teorija o direktni povezavi med alkoholom in nasiljem v družini, ki izhaja iz domneve, da alkohol sprosti zavore in spremeni presojo. Alkohol učinkuje na osrednje živčevje - vpliva na delovanje možganov ali na delovanje superega; omogoča sproščanje jeze« (Filipčič, 2002a, str. 47-48).

Ta teorija ni dobila podpore niti v raziskavah na živalih niti na ljudeh. Tudi spoznanja o psiholoških in fizioloških posledicah uživanja alkohola je ne potrjujejo. Alkohol bolj kot druge droge povzroči zelo kompleksne in nespecifične učinke na delovanje nevronov. Poleg tega v možganih niti ni centra za agresijo. Psihološke spremembe, ki zvečajo verjetnost za agresivno vedenje, vendar imajo vlogo »posrednikov«, so zmanjšanje sposobnosti izbire alternativ za nasilno reakcijo, spremenjeno dojemanje ravnanja drugih (npr. dejanja drugih interpretirajo v vinjenem stanju bolj provokativno), zmanjšanje skrbi za poznejše posledice agresivnih dejanj (Filipčič, 2002a, str. 48).

▪ Teorija socialnega učenja in zanikanje deviantnosti

McAndrew in Edgerton sta leta 1969 objavila drugačno razlago o vpliva alkohola na nasilno vedenje. Razlaga govori o tem, da je obnašanje v alkoholiziranem stanju naučeno in predstavlja obliko obnašanja, ki jo poimenujeta »time-out«. Coleman in Straus sta po analizi več kot 2.000 družin, leta 1983, bila mnenja, da je za razlago odnosa med alkoholom in nasiljem v družini ustrežnejša teorija socialnega učenja in zanikanje deviantnosti. Trdila sta, da se ljudje z opazovanjem naučijo, da se posameznikom oprusti ali odpusti ravnanje, ki ga storijo pod vplivom alkohola. Alkoholiziranost je za posameznika primeren izgovor oziroma opravičilo za nasilno dejanje v takšnem stanju. Povzročitelj nasilja in žrtev pogosto menita, da se bo s prenehanjem alkoholizma prenehalo nasilje v družini (Filipčič, 2002a, str. 49).

1.6.4. Tradicionalna prepričanja o nasilju v družini glede na urbanost okolja

S pojmom »urbanost okolja« mislim na razlike med mestnim in podeželskim okoljem. Raziskave so namreč pokazale, da med mestnim in podeželskim okoljem obstajajo razlike v razširjenosti in poročanju nasilja v družini.

Tisti, ki so v svojih raziskavah o nasilju v družini primerjali podeželsko in mestno okolje, so večinoma identificirali podobnosti »podeželskih kultur« - v ideologijah samozadostnosti, zanašanju zgolj nase in samocenzuri, v normi moškega kot hranitelja družine in ženske kot skrbnice doma, močnih vrednotah kohezivnosti družine in lokalne skupnosti ipd. Torej v socialnih prostorih, kjer prevladuje »manj anonimnosti« oziroma »velika gostota poznanstev« (Ruback in Menard, 2001, kot navedeno v Knežević Hočevar, 2016, str. 42).

To, da ostajamo v začaranem krogu nasilja v družini, se nanaša predvsem na neinformiranost, neozaveščenost, stereotipe, predsodke, tabuje, občutke krivde, ekonomski položaj, neprepoznavnost in zanikanje nasilja v manjših lokalnih skupnostih, kjer je socialna kontrola zaradi specifične situacije »vsak pozna vsakega« visoka. Pri žrtvah nasilja povzroča sram in strah pred nerazumevanjem, obsojanjem, stereotipnem pogledu na nasilje v smislu, da je nasilje stvar posameznika in ne družbeni problem, ki bi ga bilo potrebno obravnavati resno, sistemsko. Ne le, da so zasidrane tradicionalne vrednote pri žrtvah in v njihovi okolici, tudi akcije ozaveščanja do podeželja ne prodrejo v tolikšni meri

kot v večjih mestih. Najranljivejša skupina so tako ženske, ki delajo oziroma živijo na kmetiji (Zavod Emma, 2011, str. 9).

1.7. Vloga šole pri problematiki nasilja v družini

Šola je lahko varovalni dejavnik pri nasilju nad otroki ali mladostniki v družini. V primeru, da učitelji, vzgojitelji ali drugi strokovni delavci prepoznajo, da je otroka ali mladostnik žrtev nasilja v družini, morajo ustrezno reagirati. »Pomembna je ničelna strpnost do nasilja ter stalno delo na preventivi (tako na programih kot tudi pri upoštevanju preventivnih dejavnikov)« (Rustja, 2014, str. 239).

»Ministrstvo, pristojno za izobraževanje, deluje intenzivneje na področju preprečevanja nasilja v družini od leta 2004, na področju preprečevanja nasilja v družini pa od leta 2008, ko je bil sprejet Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Od leta 2010 velja Pravilnik o obravnavanju nasilja v družini v vzgojno-izobraževalnih zavodih ob zaznavi nasilja, nudenje pomoči otroku, ki je žrtev nasilja, ter sodelovanje z drugimi organi« (Rustja, 2014, str. 237).

Otroci in mladostniki, ki odraščajo v družinah, kjer je prisotno nasilje, zelo hitro ponotranjijo, da se o nasilju ne govori z nikomer izven doma. McGee ugotavlja, da otroci in mladostniki ne govorijo o nasilju tudi zato, ker menijo, da se to dogaja v vseh družinah in je običajno, da se o tem molči. Pogosto je prevladujoč razlog, da o nasilju ne govorijo, strah pred povzročiteljem in strah pred stigmatizacijo vrstnikov. Zaradi teh problemov ima šola priložnost in pomembno vlogo na področju ozaveščanja otrok in mladih o značilnostih in posledicah ter možnostih za rešitev nasilja v družini (Domiter Protner, 2014, str. 112).

Šole se soočajo z odkrivanjem problematike nasilja v družini, s posledicami in reševanjem. Ne moremo pa preko dejstva, da je šola specifični »mikrosvet s samostojnimi značilnostmi«, saj se značilnosti širše družbe v šoli specifično odražajo. Institucije, kot so centri za socialno delo, policija, sodstvo, se že zaradi svojega osnovnega namena delovanja ukvarjajo s preprečevanjem nasilja nad otroki v družini. Šola temu v osnovi sicer ni namenjena, a se že zaradi rednega stika z otroki in mladostniki srečuje s to problematiko. Redni stik z otroki in mladostniki pa v šoli mogoča večjo verjetnost odkrivanja nasilja nad otrokom v družini. Tako splošni cilji šole vsaj posredno zajemajo tudi ta problem (Domiter Protner, 2014, str. 105).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-UPB5, Uradni list RS, št. 12/96, str. 1830) v 2. členu o ciljih vzgoje in izobraževanja določa zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika, spoštovanje otrokovih, človekovih pravic in temeljnih svoboščin. »Ob upoštevanju teh dveh določb je jasno, da se šola mora odzvati na odkrito izpostavljenost otroka nasilju v družini, vendar to ni preprosto, saj se pri tem srečuje s številnimi ovirami« (Domiter Protner, 2011, str. 318).

V šoli lahko prepoznamo posledice nasilja v družini. Bryne in Taylor (2007) govorita o značilnostih, na katere bi morali biti v šoli pozorni: pozorni moramo biti na otroke, ki se začnejo zapirati vase, postanejo tihi in na otroke, ki prav nasprotno, postanejo glasni, agresivni. Znaki zlorabe so modrice, ožganine na koži, poškodbe spolovila ipd. ali pa se kažejo na področju čustvovanja, samopodobe, vedenja, učenja in fizioloških funkcij, kot so motnje spanja, prehranjevanja (Mikuš Kos, 1996, str. 66, kot navedeno v Domiter Protner 2011, str. 322).

Strokovne delavke, delavci vzgojno-izobraževalnih programov, kot so šole in vrtci, morajo stremeti k ustvarjanju kakovostnih in varnih šolskih skupnosti. Muršič (2012, str. 33) predlaga, naj se strokovne delavke, delavci povezujejo in sodelujejo z ostalimi institucijami, ki se ukvarjajo s preprečevanjem nasilja v družini (centri za socialno delo, zdravstvo, policija, tožilstvo, sodstvo), z namenom, da se vzpostavi krog pomoči, ki prekine krog nasilja.

Šola ima torej bistveno vlogo tako za otroka, ki je žrtev nasilja v družini kot za širše družbeno okolje, ne more pa sama reševati problematike nasilja v družini. Pomembno je ozaveščanje celotne javnosti. Dokler družba tako visoko vrednoti družino, intimnost in zaprtost, bo težko kaj spremeniti, saj so ustavljena kulturna prepričanja in stereotipi o družini velik zaviralni dejavnik pri problematiki nasilja v družini (Domiter Protner, 2014, str. 116-117).

2. PROBLEM

Za temo nasilja v družini sem se odločila iz več razlogov. V tretjem letniku sem prakso opravljala na Centru za socialno delo Celje, kjer sem se srečevala s številnimi primeri nasilja v družini. Pravzaprav sem si pred to izkušnjo tudi sama zatiskala oči, menila sem, da so spolne zlorabe znotraj družin le redkost v naši majhni Sloveniji. Žal pa se je izkazalo, da temu ni tako. V okviru prakse sem se imela priložnost tudi sama preizkusiti v vodenju pogovora z družino, v kateri je bil mož nasilen do bolne žene. Srečala sem se s primeri medgeneracijskega nasilja, nasilja nad otroki, nad bivšo partnerico, med sorojenci, največkrat pa sem bila priča primerom nasilja moža nad svojo ženo. Spoznavala sem, da nasilno vedenje ni le medijsko odmevno, ampak da se tudi socialne delavke in delavci vsakodnevno srečujejo z različnimi oblikami nasilja v družini in intenzivnostjo te problematike.

Ugotavljala sem, tako kažejo tudi rezultati raziskav, da se nasilje najpogosteje pojavlja ravno v družini, kjer so stiki intimni, čustveni in intenzivni, nanj pa vpliva odnos družbe do nasilja. Vrtimo se v »začaranem krogu« zaradi neinformiranosti, zasidranih tradicionalnih prepričanj, stereotipov, predsodkov, mitov, tabujev ipd. Posledično se nasilje velikokrat dogaja v zasebni sferi in tam tudi ostaja, saj se vanj ne želimo vtikati.

Namen diplomske naloge je osvetliti problematiko nasilja v družini in stereotipnih predstav, ki so prisotne v družbi. Želim prispevati k razumevanju nasilja v družini, še posebej med »mladimi generacijami«, in s tem povezane problematike, ki ovira tudi ukrepanje socialnih delavcev in socialnih delavk. Vse ankete so bile anonimne, saj menim, da so mladi tako lažje odkrito odgovarjali na vprašanja o nasilju v družini. Ugotovitve, do katerih sem prišla z interpretacijo rezultatov raziskave, bom predstavila tudi na srednjih šolah, kjer sem razdelila anketne vprašalnike. Verjamem, da bodo moje ugotovitve prispevale k novim spoznanjem in stališčem tako dijakov in dijakinj kot strokovnih delavcev in delavk oziroma zaposlenih na šoli. Če smo obveščeni, seznanjeni z verodostojnimi informacijami, bomo prej stremeli k temu, da si poiščemo ustrezno pomoč, kot če se opiramo na tradicionalne ali stereotipne predstave. Šola pa je po mojem mnenju ena izmed prvih institucij, ki lahko spodbudi oziroma prispeva k ozaveščenosti mladih o nasilju v družini.

2.1. Hipoteze in raziskovalna vprašanja

Postavila sem naslednje hipoteze in raziskovalna vprašanja:

✚ **Hipoteza 1:** Stereotipne predstave o nasilju v družini so pogostejše na podeželju kot v mestu.

Ali obstajajo razlike o prisotnosti stereotipnih predstav o nasilju v družini med podeželjem in mestom?

✚ **Hipoteza 2:** Stereotipne predstave o nasilju v družini so pogostejše pri dijakinjah in dijakih srednje poklicne in strokovne šole kot pri dijakinjah in dijakih gimnazije.

Ali obstajajo razlike o prisotnosti stereotipnih predstav o nasilju v družini med dijakinjami in dijaki srednje poklicne in strokovne šole ter dijakinjami in dijaki gimnazije?

✚ **Hipoteza 3:** Informiranost srednješolk in srednješolcev o dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v primeru nasilja v družini, je na podeželju slabša kot v mestu.

Ali obstajajo razlike v informiranosti srednješolk in srednješolcev o dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v primeru nasilja v družini med podeželjem in mestom?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo izvedla, je kvantitativna, saj je sestavljena iz številčnih podatkov. Delno je tudi kvalitativna. Anketni vprašalnik vsebuje tri odprta vprašanja z besednimi podatki, enega izmed teh sem obdelala kvalitativno.

V raziskavi sem posebno pozornost posvetila stereotipom, predsodkom in mitom, ki so v družbi zakoreninjeni ter vplivajo na pojavnost nasilja v družini. Teoretični del sem razdelila na sedem vsebinskih sklopov: Definicija nasilja v družini; Definicija družine; Oblike nasilja v družini; Nasilje v družini glede na odnos med povzročiteljem in žrtvijo; Zgodovina nasilja v družini; Pogled družbe na nasilje v družini ter Vloga šole pri problematiki nasilja v družini. Glede na stopnjo v procesu spoznavanja je raziskava deskriptivna oziroma opisna, saj sem kvantitativno opredelila osnovne značilnosti proučevanega pojava. Preučila sem že obstoječo literaturo na temo nasilja v družini in postavila hipoteze.

3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov

Za merski instrument sem uporabila standardiziran, vnaprej pripravljen anketni vprašalnik polodprtega tipa. Metoda, ki sem jo uporabila za pridobivanje podatkov, je bila pisno spraševanje. Podatke sem pridobivala osebno. V raziskavi je sodelovalo več anketirancev in anketirank naenkrat, zato je šlo za skupinsko, nevodeno (neusmerjeno) spraševanje v razredu dijakinj in dijakov. Sodelovale/i so dijakinje in dijaki tretjih in četrtih letnikov I. Gimnazije v Celju, Gimnazije Celje Center, Šole za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje ter Šolskega centra Celje.

Anketni vprašalnik je anonimen, uporabljen zgolj za namen izdelave diplomske naloge. Zajema tri strani in je v tiskani obliki. Sestavljen je iz trinajstih vprašanj, trem vprašanjem sledi še podvprašanje. Vprašalnik je razdeljen na tri dele. Prvi del zajema zaprta vprašanja - spol, srednješolski program, ki ga anketiranka, oz. anketiranec obiskuje ter bivalno okolje anketiranke ali anketiranca. Drugi del so prav tako vprašanja zaprtega tipa s stereotipnimi trditvami, tretji del pa sestavljajo mešana vprašanja zaprtega in odprtega tipa,

kjer so anketiranke in anketiranci lahko izrazili svoje mnenje, izkušnje in znanje. Pri dveh vprašanjih sem uporabila petstopenjsko ocenjevalno lestvico, pri vprašanju, kjer sem preverjala, ali se strinjajo z določenimi trditvami, pa lestvico stališč. Odgovarjali so z »DA«, »NE« ali »NE VEM«. Na večino vprašanj so odgovorili tako, da so obkrožili ustrezne odgovore, ki so bili že vnaprej napisani. Pri vsakem vprašanju so lahko obkrožili le po en odgovor. Na tri vprašanja so odgovarjali z »DA« ali »NE«.

Vprašanja sem oblikovala sama, pri tem pa sem si pomagala z vprašalnikom Centra za raziskovanje javnega mnenja iz leta 2006 (Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper) in prej predelano literaturo.

Z anketnim vprašalnikom sem merila spremenljivke:

Tabela 3.2.1.: Opredelitev spremenljivk

Ime spremenljivke	Indikatorji	Modalitete
Spol	Obkrožen odgovor na vprašanje anketiranca/ke.	M (moški), Ž (ženski)
Srednješolski program	Srednješolski program, ki ga obiskujem:	a) Gimnazijski program b) Srednje strokovno in tehniško izobraževanje c) Srednje poklicno izobraževanje d) Nižje poklicno izobraževanje
Bivalno okolje	Bivam:	a) Na podeželju/na vasi b) V manjšem kraju c) V mestu d) Drugo
Pomembnost dobrih odnosov v družini	Obkrožen odgovor na vprašanje, koliko pomembni so za vas dobri odnosi znotraj družine.	Ocenjevalna lestvica od 1-5; 1 pomeni »nič mi niso pomembni«, 2 pomeni »zelo malo so mi pomembni«, 3 pomeni »niti mi niso pomembni, niti so mi pomembni«, 4 pomeni »so mi pomembni«, 5 pa pomeni »zelo so mi pomembni«
Pogostost nasilja v družini v Sloveniji	Obkrožen odgovor na vprašanje, ali menite, da je nasilje v družini v Sloveniji:	a) Zelo pogost pojav b) Pogost pojav c) Niti pogost, niti ne-pogost pojav d) Ni pogost pojav e) Sploh ni pogost pojav - to se je dogajalo v preteklosti, ko so moški pojmovali ženske za svojo lastnino
Najpogostejši dejavniki za nasilje	Obkrožen odgovor na vprašanje, kateri izmed naštetih dejavnikov je po vašem mnenju najpogostejši vzrok za nasilje?	a) Alkohol b) Prepovedane droge c) Nezaposlenost d) Revščina e) Pripadnost drugi kulturi f) Vera g) Nizka izobrazba h) Prikazovanje nasilja v medijih i) Problemi v službi j) Težavno otroštvo

		k) Izkušnja nasilja v otroštvu l) Hiter način življenja m) Nič od naštetega
Predstave o nasilju	Odgovor na vprašanje, ali se strinjate z naslednjimi trditvami...?	DA (strinjam se) / NE (ne strinjam se) / NE VEM (se niti ne strinjam, niti se strinjam) (0-13 trditev)
Pogostost nasilja glede na različne skupine žrtev	Obkrožen odgovor na vprašanje, kako pogosto so po vašem mnenju žrtve nasilja: ◦ Moški ◦ Ženske ◦ Otroci in mladostniki ◦ Starši ◦ Starejši.	Ocenjevalna lestvica od 1-5; 1 pomeni »zelo redko«, 2 pomeni »redko«, 3 pomeni »niti redko, niti pogosto«, 4 pomeni »pogosto«, 5 pa pomeni »zelo pogosto«
Osebna izkušnja nasilja	Odgovor na vprašanje, ali imate osebno izkušnjo nasilja?	DA / NE
Kraj nasilja	Obkrožen odgovor na vprašanje, kje se je nasilje dogajalo?	a) V družini b) V šoli c) Na dvorišču d) Na poti v šolo e) Drugje
Obstoj društev in anonimnih telefonov za pomoč žrtvam nasilja v družini	Odgovor na vprašanje, ali veste, da obstajajo društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja?	DA / NE
Dostopnost do organizacij, ki izvajajo pomoč	Obkrožen odgovor na vprašanje, kakšna je dostopnost do organizacij, ki izvajajo pomoč v vašem kraju?	a) Zelo slaba b) Slaba c) Dobra d) Zelo dobra e) Ne vem, o tem nisem informiran/a
Vloga šole pri preprečevanju nasilja v družini	Odgovor na vprašanje, ali menite, da šole naredijo dovolj za preprečevanje nasilja v družini?	DA / NE

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacijo sestavljajo srednješolke in srednješolci štirih celjskih srednjih šol, ki v šolskem letu 2017/2018 obiskujejo tretji ali četrti letnik šolanja. Te so: I. gimnazija v Celju, Gimnazija Celje Center, Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje ter Šolski center Celje. Ker je populacija prevelika, sem se odločila za vzorčenje. Vzorec je neslučajnostni, priročni, saj sem iz vsake izmed omenjenih šol anketirala srednješolke in srednješolce, ki so mi bili najbolj dostopni. Vseh skupaj je bilo anketiranih 170 srednješolk in srednješolcev, od tega 90 srednješolk in srednješolcev iz dveh gimnazij (I. gimnazija v Celju, Gimnazija Celje Center) ter 80 srednješolk in srednješolcev iz dveh srednjih poklicnih in strokovnih šol (Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje, Šolski center Celje).

- Stvarna opredelitev: dijakinje in dijaki, ki obiskujejo tretji in četrti letnik srednje šole.
- Časovna opredelitev: šolsko leto 2017/2018, meseca april in maj.
- Krajevna opredelitev: štiri celjske srednje šole - I. gimnazija v Celju, Gimnazija Celje Center, Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje, Šolski center Celje.

169 anketnih vprašalnikov je ustreznih, en pa je delno ustrezen, saj niso bila izpolnjena vsa vprašanja. Upoštevala sem, da sta v reprezentativni vzorec vključena oba spola iz dveh srednješolskih programov.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala v obdobju od 1.4.2018 do 15.5.2018 na I. gimnaziji v Celju, Gimnaziji Celje Center, Šoli za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje ter Šolskem centru Celje. Anketne vprašalnice sem razdelila med srednješolke in srednješolce v času njihovega pouka. Predhodno sem se zglasila v tajništvo vsake izmed omenjenih šol, kjer sem se z ravnateljem dogovorila za dovoljenje, s profesorici pa za datum in čas izvajanja. Soglasja staršev nisem potrebovala.

Srednješolkam in srednješolcem sem se najprej na kratko predstavila, jim pojasnila, da pišem diplomsko nalogo in njen pomen. Povabila sem jih k sodelovanju v raziskavi. Na voljo sem jim dala 20 minut, da izpolnijo vprašalnik. Spraševanje je bilo delno posredno. Ves čas sem bila navzoča v razredu poleg profesorice v primeru, da bi potrebovali pomoč pri izpolnjevanju. Kljub temu sem opazila, da so anketirani pogledovali sem in tja, kar moram upoštevati kot faktor, ki lahko vpliva na rezultate oziroma zanesljivost pridobljenih podatkov. Ko so vsi izpolnili vprašalnice, so mi jih oddali, jaz pa sem se vljudno zahvalila za sodelovanje. Doma sem vprašalnice razdelila najprej na štiri kupčke glede na šolo, nato pa še glede na bivalno okolje, jih pregledala, preštela odgovore ter obdelala.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Podatke, ki sem jih pridobila z izpolnjenimi anketnimi vprašalniki, sem obdelala večinoma kvantitativno, eno izmed odprtih podvprašanj pa kvalitativno. Najprej sem jih obdelala ročno, tako da sem izpolnjene anketne vprašalnice razdelila po štirih skupinah glede na

šolo, kjer so bili izpolnjeni. Preštela sem odgovore in jih zapisala v tabele, narejene s programom Microsoft Word. Nato sem izpolnjene anketne vprašalnike razdelila še na dodatne podskupine glede na območje bivanja: podeželje/vas, manjši kraj, mesto, drugo; jih preštela in zapisala v druge tabele. V programu Microsoft Excel sem oblikovala grafe za lažjo preglednost. Da sem lahko potrdila ali ovrgla postavljene hipoteze, sem uporabila Hi-kvadrat test, ki sem ga izračunala ročno. V poglavju Priloge (pod točko 9.2. Rezultati raziskave) je opisan postopek s formulami izračuna.

Vprašanja, ki sem ga obdelala kvalitativno, sem se lotila tako, da sem izjave uredila po vrstnem redu v tabelo - odprto kodiranje. Vsak anketni vprašalnik sem oštevilčila z oznako (S1, S2, S3 itd.). Analizirala sem besede, ki so jih srednješolke in srednješolci zapisali. Izjave s podobnim pomenom sem združila, tako da sem jim pripisala enake pojme oziroma kode - osno kodiranje. Izjave z isto kodo sem nato po lastni interpretaciji združila v skupno kategorijo - odnosno kodiranje.

4. REZULTATI

Tabela 4.1.: Struktura anketiranih glede na spol

Spol	Število	%
Ženski	108	63,5
Moški	62	36,5
Skupaj	170	100

Skupno je bilo anketiranih 170 srednješolk in srednješolcev 3. in 4. letnika iz štirih različnih srednjih šol. Anketni vprašalnik je izpolnilo 108 srednješolk (63,5%) in 62 srednješolcev (36,5%).

Na Šolskem centru Celje je anketni vprašalnik izpolnilo 57 oseb, od tega 20 žensk in 37 moških. Iz Šole za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje je bilo vključenih 23 oseb, od tega 16 žensk in sedem moških. Na I. gimnaziji v Celju je anketni vprašalnik izpolnilo 60 oseb, od tega 44 žensk in 16 moških. Na Gimnaziji Celje Center je sodelovalo 30 oseb, od tega 28 žensk in dva moška.

V nadaljevanju bom za omenjene šole uporabljala kratice SCC, HVU, I. gim. v Celju in GCC.

Tabela 4.2.: Struktura anketiranih glede na srednješolski program

Srednješolski program	Število	%
Gimnazijski program	90	53
Srednje strokovno in tehniško izobraževanje	80	47
Srednje poklicno izobraževanje	/	/
Nižje poklicno izobraževanje	/	/
Skupaj	170	100

90 anketiranih obiskuje gimnazijski program (53%) na Gimnaziji Celje Center in I. gimnaziji v Celju, 80 anketiranih (47%) pa obiskuje srednje strokovno in tehniško izobraževanje na Šolskem centru Celje in Srednji šoli za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje. Srednješolke in srednješolci, ki so izpolnili vprašalnike, tako prihajajo iz gimnazije ter iz srednje poklicne in strokovne šole.

Tabela 4.3.: Struktura anketiranih glede na bivalno okolje

Bivalno okolje	Število	%
Na podežlju/na vasi	92	54
V manjšem kraju	40	24
V mestu	36	21
Drugo*	2	1
Skupaj	170	100

* obrobje mesta, predmestje

Na podežlju oziroma na vasi biva 92 srednješolk in srednješolcev (54%), v manjšem kraju jih biva 40 (24%), v mestu 36 (21%), dve osebi pa sta obkrožili odgovor drugo (1%), z dopolnjenim odgovorom: obrobje mesta, predmestje.

Sledilo je vprašanje *Koliko pomembni so za vas dobri odnosi znotraj družine?*, odgovarjali pa so z označevanjem na petstopenjski lestvici.

Graf 4.1.: Pomembnost dobrih odnosov v družini

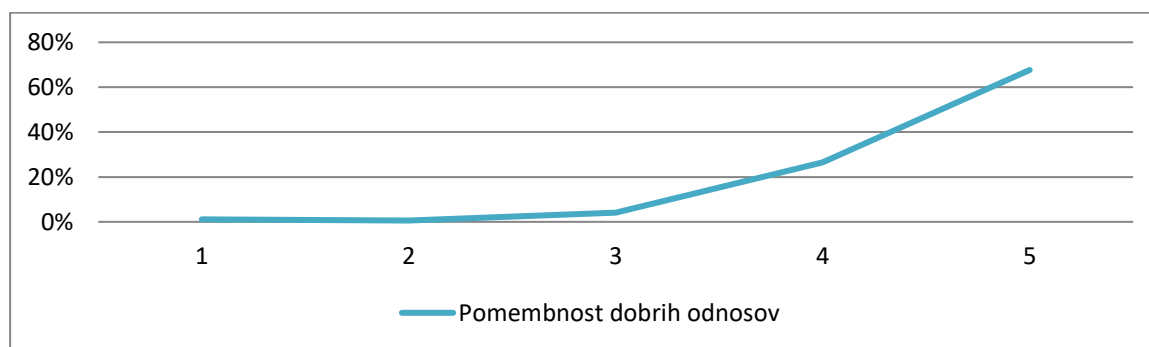

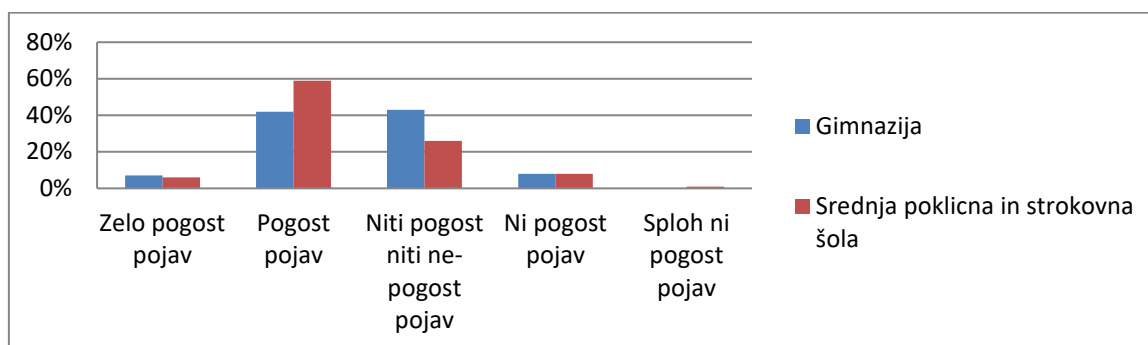
Tabela 4.4.: Legenda 5-stopenjske lestvice

Ocene	Pomen ocen
1	»nič mi niso pomembni«
2	»zelo malo so mi pomembni«
3	»niti mi niso pomembni niti so mi pomembni«
4	»so mi pomembni«
5	»zelo so mi pomembni«

Z oceno 1 sta odgovorili dve osebi (1%), z 2 je odgovorila ena oseba (1%), s 3 je odgovorilo sedem oseb (4%), s 4 je odgovorilo 45 oseb (26%) in s 5 je odgovorilo največ, kar 115 oseb (68%). Če pogledamo rezultate, je skupno kar 94% srednješolk in srednješolcev odgovorilo, da so jim odnosi znotraj družine pomembni ali zelo pomembni. To pokaže, da so dobri odnosi znotraj družine za srednješolke in srednješolce zelo pomembna vrednota. Vprašanje sem postavila kot uvod v občutljivo temo nasilja v družini.

Zanimalo me je, kaj menijo srednješolke in srednješolci o pogostosti pojava nasilja v družini v Sloveniji: *Ali menite, da je nasilje v družini v Sloveniji ...*

Graf 4.2.: Pogostost nasilja v družini v Sloveniji

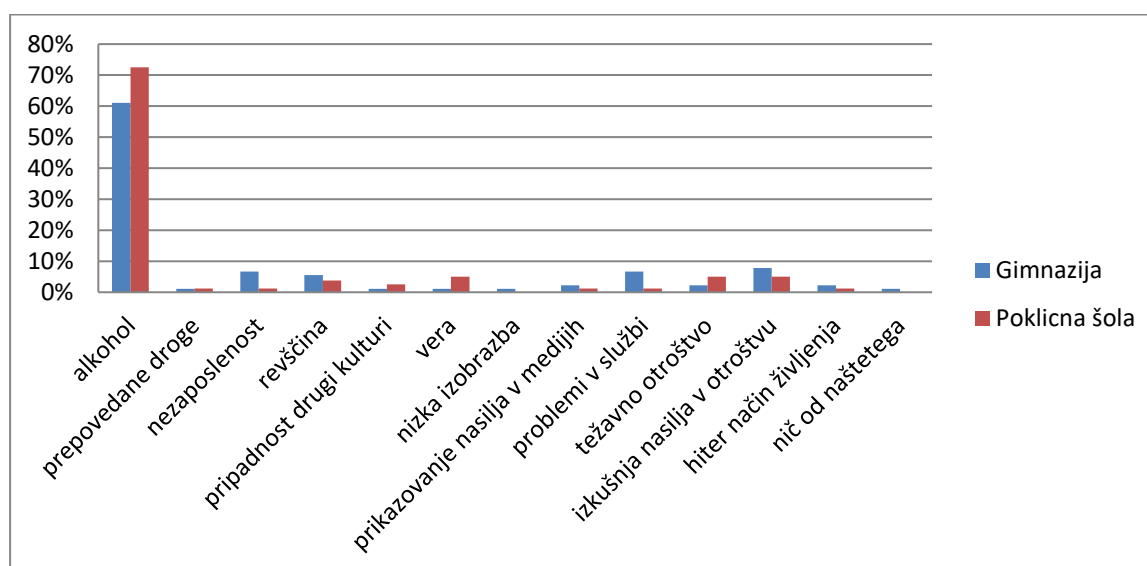
Skupno je 11 srednješolk in srednješolcev (7%) obkrožilo odgovor, da je nasilje v družini zelo pogost pojav. Točno polovica, 85 (50%) jih je mnenja, da je nasilje v družini pogost pojav, 60 (35%) se jih strinja, da ni niti pogost niti ne-pogost pojav, 13 (8%) jih meni, da ni pogost pojav, samo eden (1%) pa, da nasilje v družini sploh ni pogost pojav, saj se je to dogajalo le v preteklosti, ko so moški pojmovali ženske za svojo lastnino.

Če pogledamo primerjavo med srednje poklicnima, strokovnima šolama in gimnazijama, opazimo razliko predvsem pri odgovoru b) pogost pojav in odgovoru c) niti pogost niti ne-pogost pojav. Na ŠCC in HVU je pet oseb (6%) obkrožilo, da je nasilje v družini zelo pogost pojav, 47 oseb (59%), da je pogost pojav, 21 oseb (26%), da ni niti pogost niti nepogost pojav, šest (8%) oseb, da ni pogost pojav in ena oseba (1%), da sploh ni pogost pojav. Na I. gim. v Celju in GCC (gimnaziji) je šest oseb (7%) obkrožilo, da je nasilje v družini zelo pogost pojav, 38 oseb (42%), da je pogost pojav, 39 oseb (43%), da ni niti pogost niti ne-pogost pojav, sedem oseb (8%), da ni pogost pojav, nihče (0%) pa ni obkrožil, da nasilje v družini sploh ni pogost pojav.

Na ŠCC in HVU torej največ srednješolk in srednješolcev meni, da je nasilje v družini pogost pojav in nekoliko manj, da ni niti pogost niti nepogost pojav. Na GCC in I. gim. v Celju jih največ meni, da ni niti pogost niti nepogost pojav, čeprav le eden manj meni, da je pogost pojav. Odgovori a) zelo pogost, d) ni pogost in e) sploh ni pogost, imajo zelo podobne vrednosti ne glede na srednješolski program.

Pri vprašanju št. šest, *kateri izmed naštetih dejavnikov je po vašem mnenju najpogostejši vzrok za nasilje*, so imeli anketirani na možnost 13 odgovorov, navodila pa so bila, da obkrožijo samo enega.

Graf 4.3.: Najpogostejši dejavniki za nasilje

Iz grafa je takoj razvidno, da močno prevladuje prvi odgovor - alkohol kot najpogostejši vzrok za nasilje. Skupno je kar 113 (67%) oseb mnenja, da ima alkohol največ vpliva. Najmanj oseb je obkrožilo odgovora g) nizka izobrazba in m) nič od naštetega.

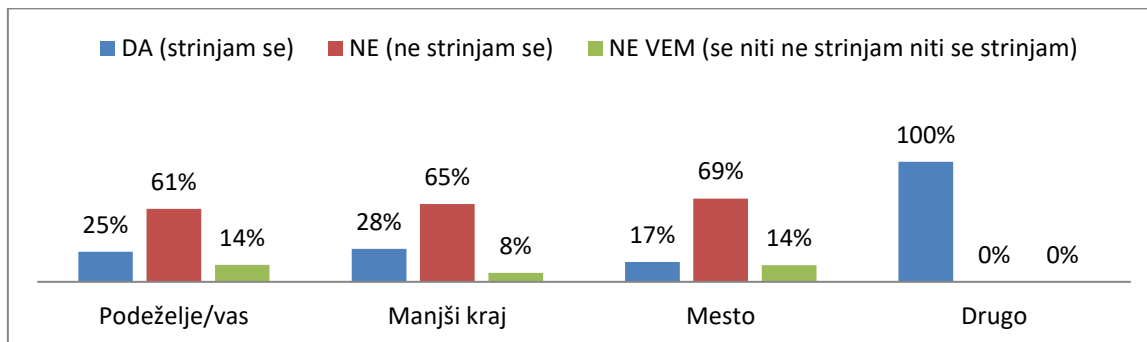
Na ŠCC in HVU je 58 oseb (73%) izbralo odgovor alkohol. Razlika v odstotkih s I. gim. v Celju in GCC je opazna, saj je prvi odgovor izbralo 55 oseb (61%). Na I. gim. v Celju in GCC sledi odgovor izkušnja nasilja v otroštvu, ki ga je izbralo sedem oseb (8%), nato pa problemi v službi, kar je izbralo šest oseb (7%) in nezaposlenost, prav tako s šestimi (7%) glasovi. Na ŠCC in HVU odgovoru alkohol sledi odgovor izkušnja nasilja v otroštvu, kar je enako, kot na omenjenih dveh gimnazijah in si s štirimi glasovi (5%) »deli mesto« z odgovorom vera, ki pa je na omenjenih gimnazijah dobila le en glas.

Sedmo vprašanje je sestavljeno iz trinajstih trditev. Rezultate bom prikazala za vsako posebej, nanašajo pa se na **HIPOTEZO 1**: Stereotipne predstave o nasilju v družini so pogostejše na podeželju kot v mestu.

Skupno je na trditve odgovorilo 170 srednješolk in srednješolcev. Glede na postavljeno hipotezo bom primerjala rezultate med podeželjem/vasjo, od koder prihaja 92 anketiranih in mestom, od koder jih prihaja 36. Potrebno je upoštevati, da jih s podeželja prihaja kar 56 več kot iz mesta. Možni odgovori so bili »DA«, kar pomeni strinjam se, »NE« - ne strinjam se in »NE VEM« - se ne strinjam niti se strinjam oziroma sem neopredeljena, neopredeljen.

1. TRDITEV: »Nasilje v družini je sodobni pojav«.

Graf 4.4.:Odgovori na 1. trditev glede na bivalno okolje

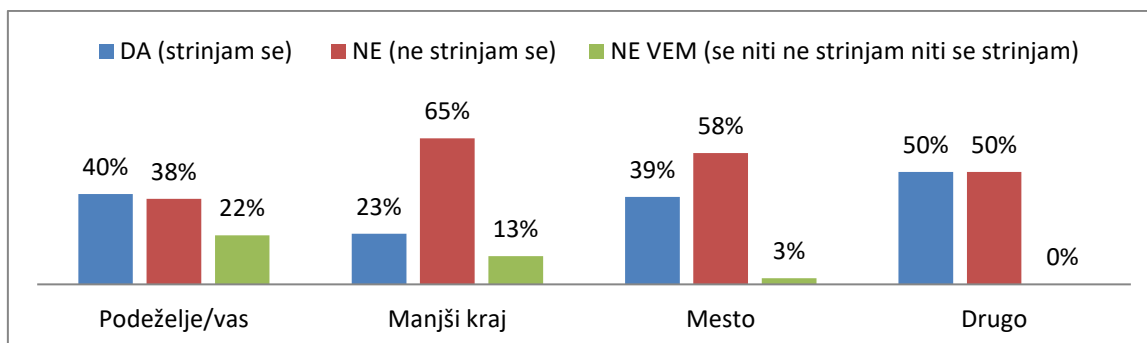

S podeželja/vasi se s prvo trditvijo strinja 23 (25%) srednješolk in srednješolcev, 56 (61%) se jih ne strinja, 13 (14%) se jih niti ne strinja niti se strinja. Iz manjšega kraja se strinja 11 srednješolk in srednješolcev (28%), 26 (65%) se jih ne strinja, trije (8%) se niti ne strinjajo niti se strinjajo. Iz mesta se strinja šest (17%) srednješolk in srednješolcev, 25 (69%) se jih ne strinja, pet (14%) se jih ne strinja niti se strinja. Obe osebi (100%), ki prihajata iz obrobja mesta oziroma predmestja, sta izbrali odgovor, da se strinjata.

Večjih odstopanj med podeželjem/vasjo in mestom ni opaziti. S podeželja/vasi je nekoliko več srednješolk in srednješolcev (8%), ki se strinjajo z navedeno trditvijo, kot tistih, ki se strinjajo s trditvijo in prihajajo iz mesta. Enak odstotek oseb se niti ne strinja niti se strinja. Tudi odstotki odgovorov oseb, ki prihajajo iz manjšega kraja, so podobni odstotkom odgovorov oseb iz podeželja/vasi in mesta.

2. TRDITEV: »Nasilje v družini je zasebni problem družine«.

Graf 4.5.: Odgovori na 2. trditev glede na bivalno okolje

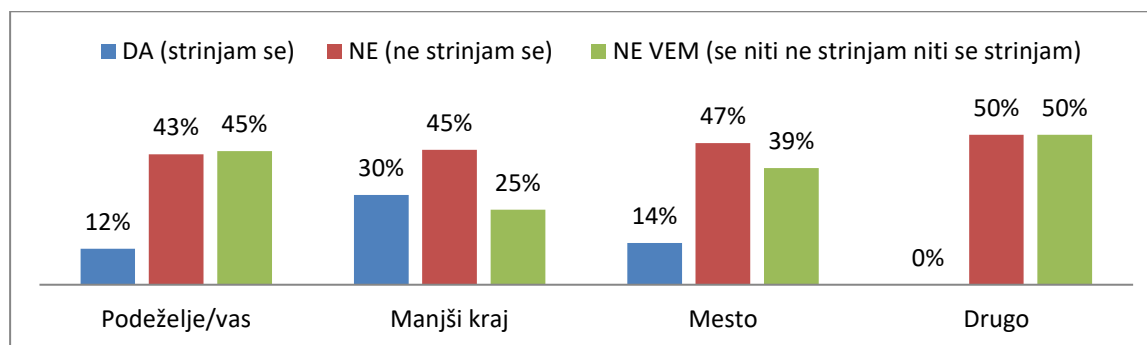
Na naslednjo trditev je s podeželja/vasi odgovorilo 37 (40%) srednješolk in srednješolcev z »DA«, 35 (38%) z »NE« in 20 (22%) z »NE VEM«. Iz manjšega kraja je devet oseb

(23%) izbralo odgovor »DA«, 26 (65%) »NE« in pet (13%) »NE VEM«. Iz mesta je 14 (39%) srednješolk in srednješolcev odgovorilo z »DA«, 21 (58%) z »NE« in en (3%) z »NE VEM«. Ena oseba (50%) iz obrobja mesta oziroma predmestja se s trditvijo strinja, druga (50%) pa se ne strinja.

S podeželja/vasi se torej največ oseb strinja s trditvijo, medtem, ko se iz mesta velika večina s trditvijo ne strinja. Prav tako je iz mesta manj neopredeljenih srednješolk in srednješolcev kot s podeželja/vasi. Največji procent tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo, je iz manjšega kraja, kjer pa je neopredeljenih 10% več dijakin in dijakov kot iz mesta.

3. TRDITEV: »Pri bogatejših ljudeh je nasilje redek pojav«.

Graf 4.6.: Odgovori na 3. trditev glede na bivalno okolje

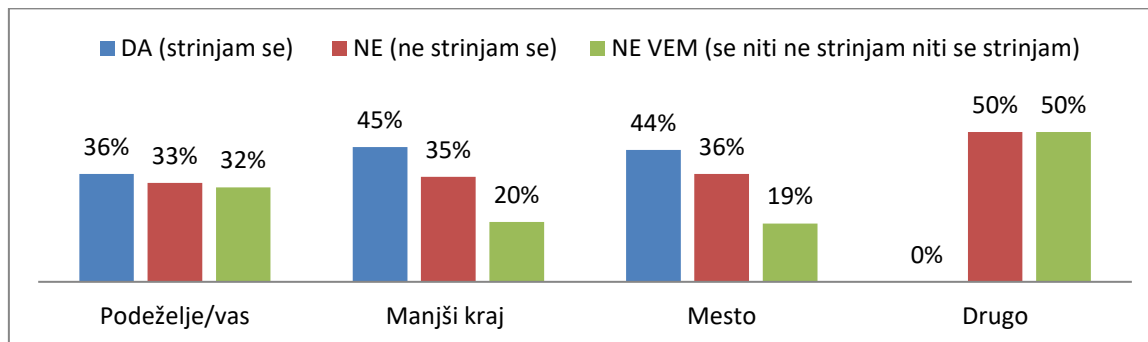

Tako s podeželja/vasi kot iz mesta je manjši odstotek oseb, ki se s trditvijo strinjajo kot tistih, ki se ne. Graf nam prikazuje, da se s podeželja/vasi s trditvijo strinja 11 (12%) srednješolk in srednješolcev, 40 (43%) se jih ne strinja, 41 (45%) je neopredeljenih. Iz manjšega kraja se 12 oseb (30%) strinja, 18 (45%) se jih ne, 10 (25%) je neopredeljenih. Iz mesta se pet (14%) srednješolk in srednješolcev strinja s trditvijo, 17 (47%) se jih ne strinja, 14 (39%) je neopredeljenih.

Odstopanja med podeželjem/vasjo in mestom so majhna. Več odstopanj se kaže v primerjavi z manjšim krajem, kjer se največ oseb strinja s trditvijo, približno enak odstotek kot iz ostalih bivalnih okolij se jih ne strinja, posledično manj je odstopanj pri neopredeljenih.

4. TRDITEV: »Pri ljudeh z višjo izobrazbo je nasilje redek pojav«.

Graf 4.7.: Odgovori na 4. trditev glede na bivalno okolje

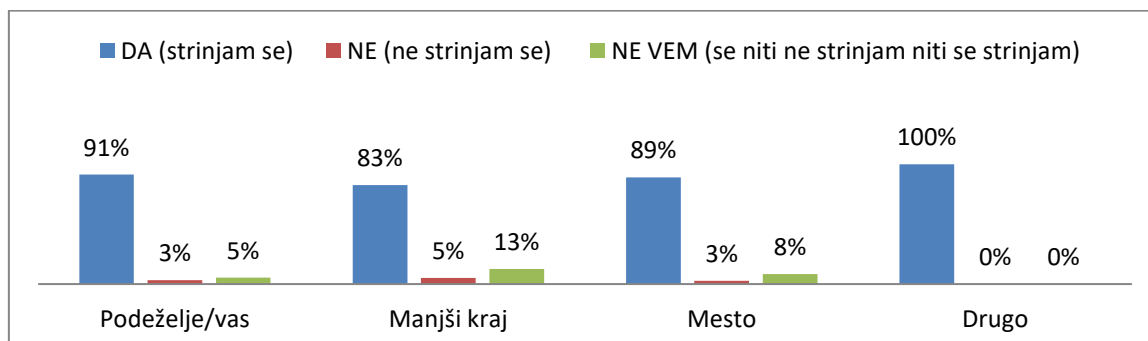

S podeželja/vasi se s četrto trditvijo strinja 33 (36%) srednješolk in srednješolcev, 30 (33%) se jih ne strinja, 29 (32%) se jih ne strinja niti se strinja. Iz manjšega kraja se strinja 18 oseb (45%), 14 (35%) se jih ne strinja, osem (20%) je neopredeljenih. Iz mesta se strinja 16 (44%) srednješolk in srednješolcev, 13 (36%) se jih ne strinja, 7 (19%) se jih ne strinja niti se strinja. Z obrobja mesta oziroma predmestja se ena oseba (50%) ne strinja, druga (50%) pa se niti ne strinja niti se strinja.

V odstotkih je razlika med srednješolkami in srednješolci s podeželja/vasi, ki se strinjajo s trditvijo ter srednješolkami in srednješolci iz mesta ter manjšega kraja, ki se strinjajo s trditvijo. Iz mesta se jih strinja 8% več kot iz podeželja/vasi, iz manjšega kraja pa 9%. Razlika, čeprav minimalna, se kaže tudi v tem, da se iz mesta ne strinja s trditvijo manj srednješolk in srednješolcev kot pa s podeželja/vasi. Zelo podobni rezultati so med manjšim krajem in mestom.

5. TRDITEV: »Nasilje je povezano z alkoholizmom«.

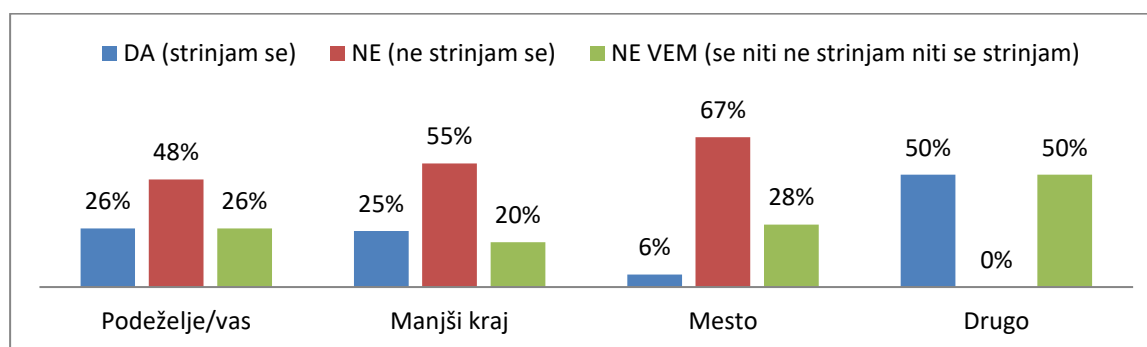
Graf 4.8.: Odgovori na 5. trditev glede na bivalno okolje

Kar se tiče pete trditve, ni večjih razlik med podeželjem/vasjo in mestom. S podeželja je 84 oseb (91%) obkrožilo odgovor »DA«, trije (3%) »NE« in pet (5%) »NE VEM«. Iz mesta je 32 (89%) oseb obkrožilo »DA«, ena (3%) »NE« in tri (8%) »NE VEM«. Iz manjšega kraja se s trditvijo strinja 33 oseb (83%), dve (5%) se ne strinjata, pet (13%) pa je neopredeljenih. Obe osebi (100%), ki prihaja iz obrobja mesta oziroma predmestja, se strinjata. Razlike so zelo majhne. Nekoliko večja razlika je med podeželjem/vasjo in manjšim krajem, saj se v manjšem kraju 8% oseb manj strinja s trditvijo, prav tako pa je 8% več neopredeljenih.

6. TRDITEV: »Ženske izzivajo nasilje s svojim obnašanjem«.

Graf 4.9.: Odgovori na 6. trditev glede na bivalno okolje

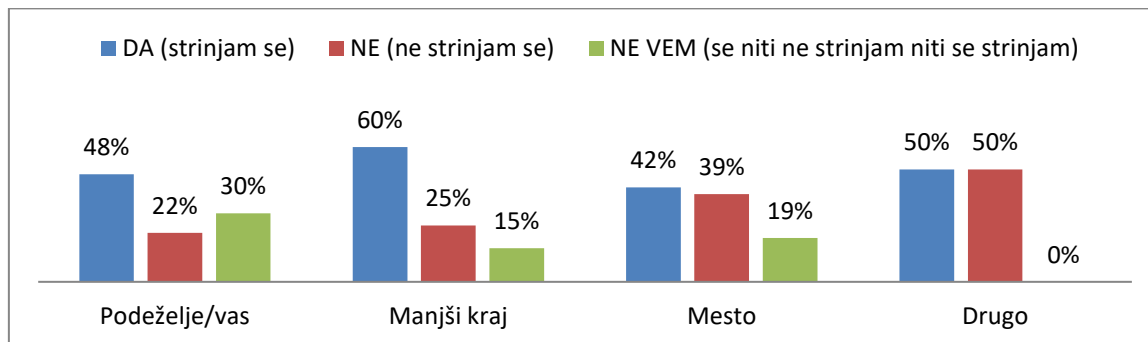

Razlika, ki jo lahko takoj opazimo, je delež srednješolk in srednješolcev, ki se s trditvijo strinjajo in prihajajo s podeželja/vasi oziroma delež tistih, ki prihajajo iz mesta. S podeželja se s trditvijo strinja 24 (26%) srednješolk in srednješolcev, 44 (48%) se jih ne strinja, 24 (26%) je neopredeljenih. Iz mesta se strinjata le dve osebi (6%), 24 (67%) se jih ne strinja, 10 (28%) je neopredeljenih. Iz manjšega kraja se strinja deset oseb (25%), 22 (55%) se jih ne, osem (20%) je neopredeljenih. Ena oseba (50%), ki prihaja iz obrobja mesta oziroma predmestja je označila odgovor »DA«, druga (50%) »NE VEM«.

S podeželja/vasi se tako največ srednješolk in srednješolcev ne strinja s trditvijo, enako število pa je tistih, ki se strinjajo ali so neopredeljeni. Tudi iz mesta je največ srednješolk in srednješolcev, ki se ne strinjajo, vendar pa je veliko več srednješolk in srednješolcev, ki so neopredeljeni kot tistih, ki se strinjajo. Največje razlike v odstotkih se kažejo med podeželjem/vasjo in mestom.

7. TRDITEV: »Če bi ženska želela zapustiti povzročitelja nasilja, bi to tudi lahko storila«.

Graf 4.10.: Odgovori na 7. trditev glede na bivalno okolje

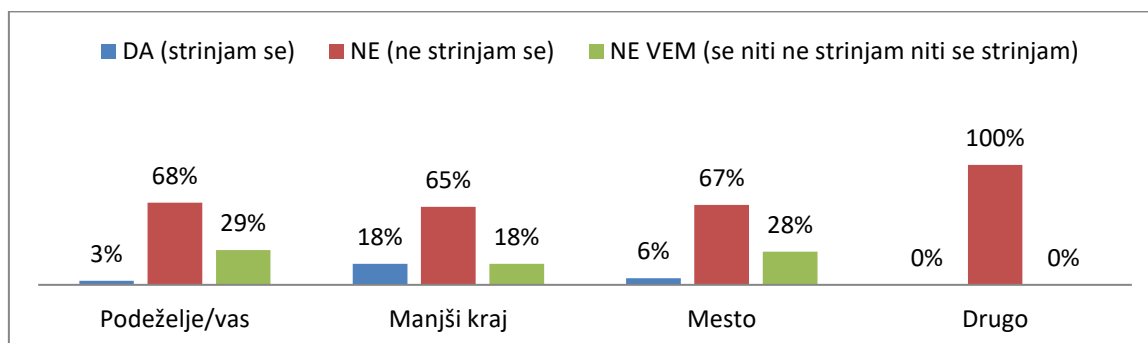

S to trditvijo se strinja 44 (48%) srednješolk in srednješolcev s podeželja, 20 (22%) se jih ne strinja, 28 (30%) je neopredeljenih. Iz manjšega kraja se strinja 24 oseb (60%), deset (25%) se jih ne strinja, šest (15%) je neopredeljenih. Iz mesta se strinja 15 (42%) srednješolk in srednješolcev, 14 (39%) se jih ne strinja, sedem (19%) je neopredeljenih. Ena oseba (50%), ki prihaja iz obrobja mesta oziroma predmestja se strinja, druga (50%) se ne.

Če primerjamo podeželje/vas in mesto, se s trditvijo strinja podoben odstotek srednješolk in srednješolcev (razlika 6%). Večja odstopanja so pri rezultatih, ki kažejo na to, koliko se jih ne strinja in koliko je neopredeljenih. S podeželja/vasi je več neopredeljenih, iz mesta pa je več takšnih, ki so obkrožili, da se ne strinjajo. Razlika je očitna tudi v manjšem kraju, kjer se, v primerjavi z drugimi bivalnimi okolji, s trditvijo strinja največ oseb.

8. TRDITEV: »Pretepe ne ženske so večinoma neizobražene«.

Graf 4.11.: Odgovori na 8. trditev glede na bivalno okolje

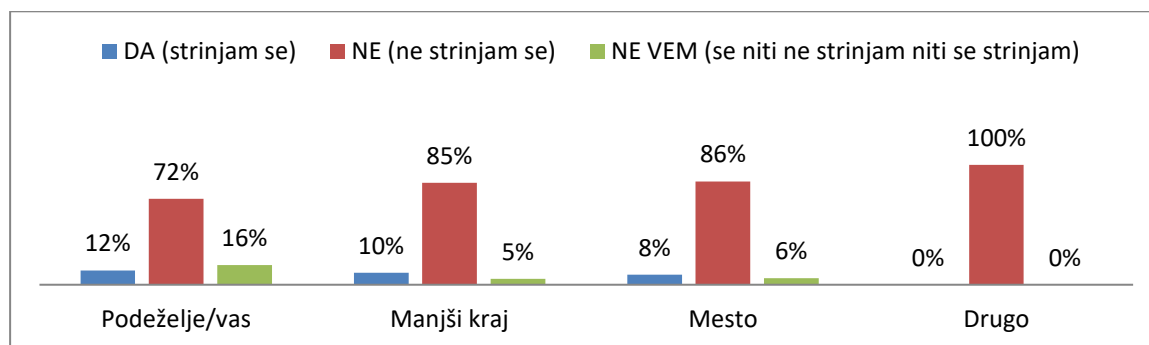
Z osmo trditvijo se s podeželja/vasi strinjajo tri (3%) srednješolke in srednješolci, 63 (68%) se jih ne strinja, 26 (29%) je neopredeljenih. Iz manjšega kraja se strinja sedem oseb

(18%), 26 (65%) se jih ne strinja, prav tako pa je sedem (18%) neopredeljenih. Iz mesta se strinjata dve osebi (6%), 24 (67%) se jih ne strinja, 10 (28%) je neopredeljenih. Obe osebi (100%), ki prihajata iz obrobja mesta oziroma predmestja, se s trditvijo ne strinjata.

Razlike med podeželjem/vasjo in mestom so zelo majhne. S podeželja/vasi se nekoliko manjši procent srednješolk in srednješolcev s trditvijo strinja, večji procent pa je tistih, ki so neopredeljeni, če primerjamo odgovore srednješolk in srednješolcev, ki prihajajo iz mesta. Tako s podeželja/vasi, manjšega kraja in mesta, se podoben odstotek oseb s trditvijo ne strinja.

9. TRDITEV: »Povzročitelja nasilja je mogoče prepoznati že na prvi pogled«.

Graf 4.12.: Odgovori na 9. trditev glede na bivalno okolje

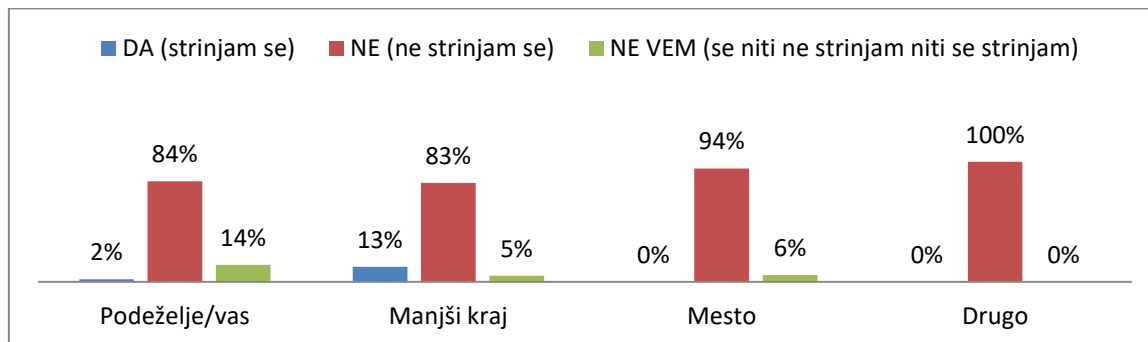

Velika večina srednješolk in srednješolcev se ne strinja, da je povzročitelja nasilja mogoče prepoznati na prvi pogled. Odstotki so med manjšim krajem in mestom ponovno zelo podobni, razlike so s podeželjem/vasjo. S podeželja/vasi je neopredeljenih približno tudi 10% več srednješolk in srednješolcev kot iz mesta in 11% več kot iz manjšega kraja.

S podeželja/vasi se s trditvijo strinja 11 oseb (12%), 66 (72%) se jih ne strinja, 15 (16%) je neopredeljenih. Iz mesta se strinjajo tri osebe (8%), 31 (86%) se jih ne strinja, dve osebi (6%) sta neopredeljeni. Iz manjšega kraja se strinjajo štiri (10%) osebe, 34 (85%) se jih ne strinja, dve (5%) se niti ne strinjata niti se strinjata. Z obrobja mesta oziroma predmestja se obe osebi (100%) ne strinjata.

10. TRDITEV: »Pretepena ženska si je najbrž zaslužila, da jo je partner pretepel«.

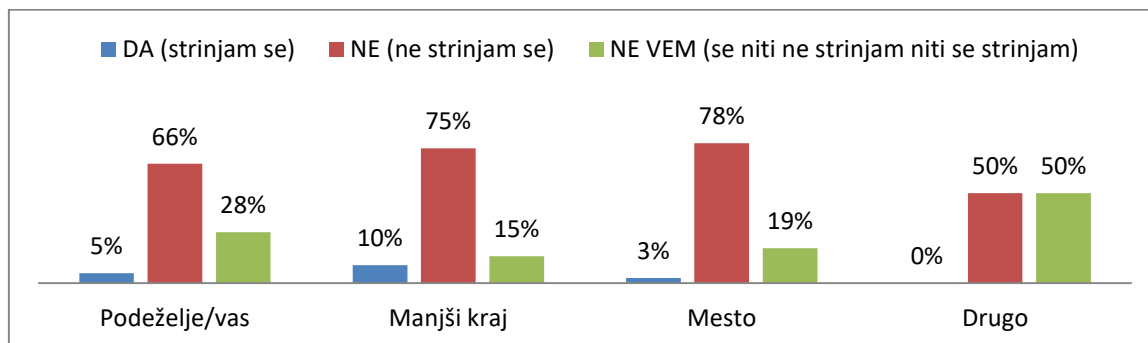
Graf 4.13.: Odgovori na 10. trditev glede na bivalno okolje

Pri tej trditvi se kaže razlika predvsem v tem, da se iz mesta s trditvijo ne strinja nihče (0%), medtem ko se s podeželja/vasi strinjata dve osebi (2%), kar pa je še vseeno majhen odstotek. Največ oseb, ki se s trditvijo strinjajo, prihaja iz manjšega kraja. S podeželja/vasi se s trditvijo ne strinja 77 oseb (84%), 13 (14%) je neopredeljenih. Iz mesta se ne strinja 34 oseb (94%), dve (6%) sta neopredeljeni. Iz manjšega kraja se strinja pet oseb (13%), 33 (83%) se jih ne strinja, dve osebi (5%) se niti ne strinjata niti se strinjata.

11. TRDITEV: »Žrtve se vedejo izzivalno, zato doživijo spolno nasilje«.

Graf 4.14.: Odgovori na 11. trditev glede na bivalno okolje

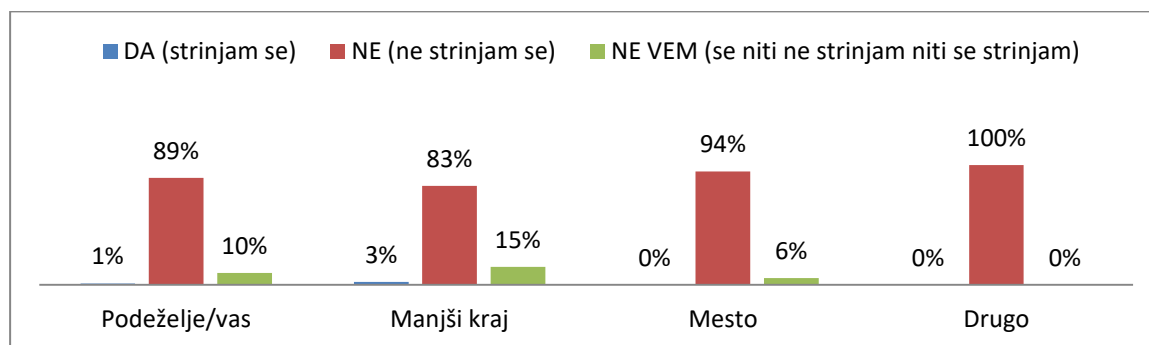
Na naslednjo trditev je s podeželja/vasi odgovorilo z »DA« pet (5%) srednješolk in srednješolcev, 61 (66%) z »NE« in 26 (28%) z »NE VEM«. Iz manjšega kraja se štiri osebe (10%) s trditvijo strinjajo, 30 (75%) se jih ne strinja, šest (15%) je neopredeljenih. Iz mesta je z »DA« odgovorila le ena oseba (3%), 28 (78%) z »NE« in sedem (19%) z »NE VEM«. Ena oseba (50%), ki prihaja iz obrobja mesta oziroma predmestja, se s trditvijo ne strinja, druga (50%) se niti ne strinja niti se strinja.

Tako s podeželja/vasi kot iz manjšega kraja in mesta je največ takšnih, ki se s trditvijo ne strinjajo, manj je takšnih, ki so neopredeljeni, najmanj pa se jih s trditvijo strinja.

Zadnji dve trditvi se nanašata na zlorabo otrok.

12. TRDITEV: »Zloraba otrok se dogaja le v revnih družinah«.

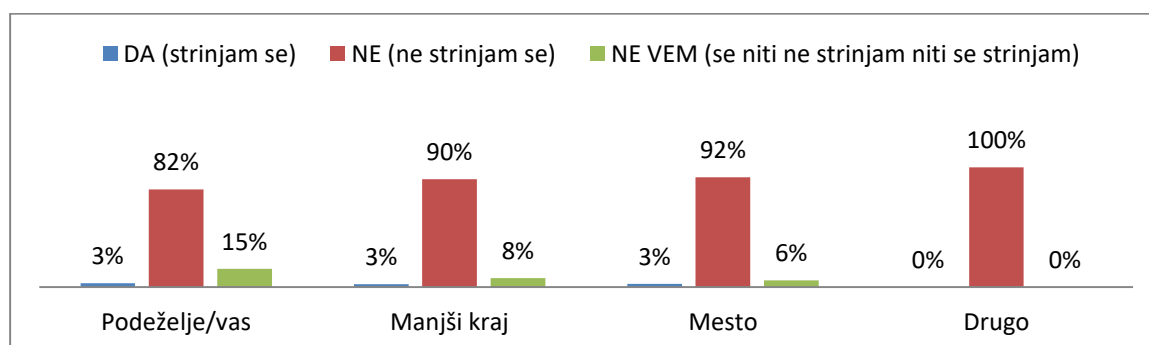
Graf 4.15.: Odgovori na 12. trditev glede na bivalno okolje

Iz grafa je takoj razvidno, da se večina srednješolk in srednješolcev s trditvijo ne strinja. S podeželja/vasi se strinja le ena oseba (1%), medtem ko se iz mesta ne strinja nihče (0%). S podeželja/vasi se ne strinja 82 oseb (89%), 9 (10%) se jih ne strinja niti se strinja. Iz mesta se ne strinja 34 oseb (94%), dve (6%) sta neopredeljeni. Iz manjšega kraja se strinja ena oseba (3%), 33 (83%) se jih ne strinja, šest (15%) se jih niti ne strinja niti se strinja. Obe osebi (100%), ki prihajata z obrobja mesta oziroma predmestja, se ne strinjata.

13. TRDITEV: »Za zlorabo otroka gre le v primeru, da je prisotno fizično nasilje«.

Graf 4.16.: Odgovori na 13. trditev glede na gibalno okolje

Na zadnjo trditev so tri osebe (3%) s podeželja/vasi odgovorile z »DA«, 75 (82%) z »NE« in 14 (15%) z »NE VEM«. Iz manjšega kraja je z »DA« odgovorila ena oseba (3%), 36 (90%) z »NE« in tri (8%) z »NE VEM«. Iz mesta je z »DA« odgovorila ena oseba (3%), z

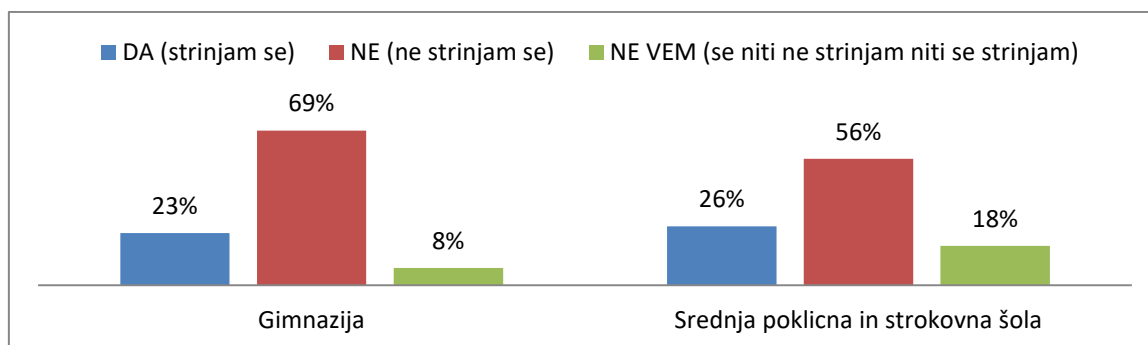
»NE« 33 oseb (92%) in z »NE VEM« dve osebi (6%). Osebi, ki prihajata z obrobja mesta oziroma predmestja, sta obe (100%) odgovorili z »NE«.

Sledi sklop trditev, ki se nanašajo na **HIPOTEZO 2**: Stereotipne predstave o nasilju v družini so pogostejše pri dijakinjah in dijakih srednje poklicne in strokovne šole kot pri dijakinjah in dijakih gimnazije.

Grafi prikazujejo odgovore na enake trditve kot pri prejšnjem sklopu, le da gre za predstavitev rezultatov glede na srednješolski program, in sicer gimnazija/poklicna šola.

1. TRDITEV: »Nasilje v družini je sodobni pojav«.

Graf 4.17.: Odgovori na 1. trditev glede na srednješolski program

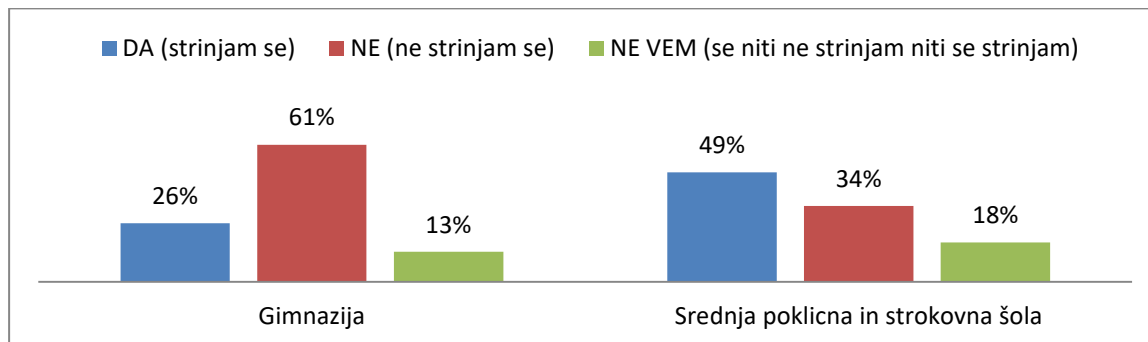

Skupno se največ oseb, 107 (63%), ne strinja s to trditvijo, strinja se 42 oseb (25%), medtem ko je 21 oseb (12%) neopredeljenih, torej se ne strinja niti se strinja. Na I. gimnaziji Celje in GCC se od skupno 90 oseb, 21 oseb (23%) strinja s trditvijo, večina, 62 oseb (69%) se ne strinja, sedem oseb (8%) pa se jih ne strinja niti se strinja. Na ŠCC in HVU se od skupno 80 oseb strinja 21 oseb (26%), 45 (56%) se jih ne strinja, 14 (18%) se jih ne strinja niti se strinja.

Če primerjamo med šolami, ni večjih odstopanj v rezultatih, zato lahko rečemo, da je stališče do te trditve podobno ne glede na šolski program. Še posebej ni razlik v odgovoru »DA«, se pa iz gimnazijskega programa s trditvijo ne strinja nekoliko večji odstotek oseb kot iz poklicnega programa. Na ŠCC IN HVU je več srednješolk in srednješolcev, ki so glede prve trditve neopredeljeni.

2. TRDITEV: »Nasilje v družini je zasebni problem družine«.

Graf 4.18.: Odgovori na 2. trditev glede na srednješolski program

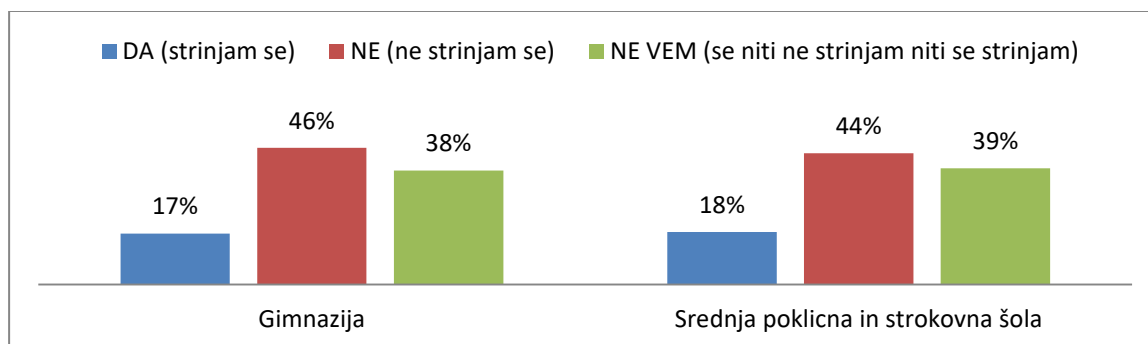

Skupno prevladuje odgovor »NE«, ki ga je obkrožilo 82 oseb (48%), sledi odgovor »DA« z 62 glasovi (36%), 26 oseb (15%) pa je obkrožilo odgovor »NE VEM«. Na I. gimnaziji Celje in GCC se 23 oseb (26%) strinja s trditvijo, 55 (61%) se jih ne strinja, 12 (13%) se jih ne strinja niti se strinja. Prevladujejo osebe, ki se ne strinjajo. Na ŠCC in HVU je ravno nasprotno, saj prevladujejo osebe, ki se s trditvijo strinjajo. 39 oseb (49%) se strinja, 27 (34%) se jih ne strinja, 14 (18%) se jih ne strinja niti se strinja.

Med srednješolskima programa je opazna velika razlika. Iz gimnazijskega programa se več srednješolk in srednješolcev ne strinja s trditvijo, kot strinja, medtem ko se iz poklicnega programa več srednješolk in srednješolcev strinja, kot pa ne strinja.

3. TRDITEV: »Pri bogatejših ljudeh je nasilje redkejši pojav«.

Graf 4.19.: Odgovori na 3. trditev glede na srednješolski program

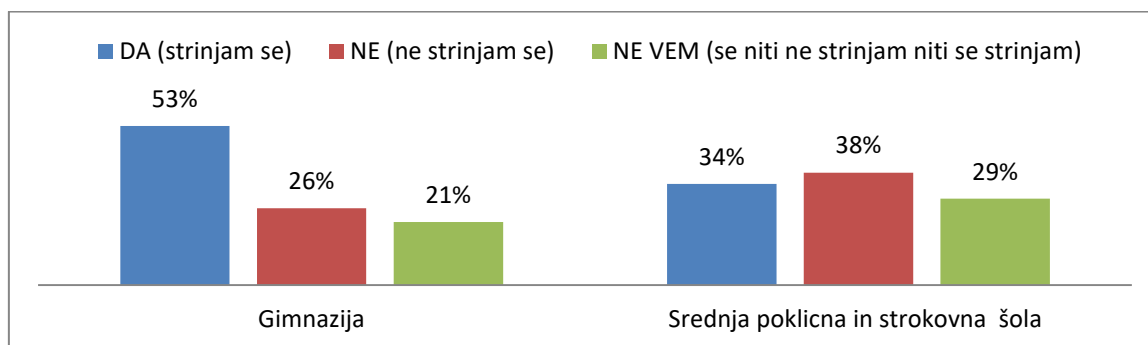

Iz grafa lahko razberemo, da se skupno s trditvijo strinja 29 (17%) srednješolk in srednješolcev, 76 (45%) se jih ne strinja, 65 (38%) pa se jih ne strinja niti se strinja. Če pogledamo vsak srednješolski program posebej, je na I. gim. v Celju in GCC 15 oseb (17%) odgovorilo z »DA«, torej se s trditvijo strinjajo, 41 (46%) se jih ne strinja, 34 (38%)

pa se jih ne strinja niti se strinja. Podobno se je pokazalo tudi iz anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnile srednješolke in srednješolci na ŠCC in HVU. S trditvijo se strinja 14 oseb (18%), 35 (44%) se jih ne strinja, 31 (39%) se jih ne strinja niti se strinja.

4. TRDITEV: »Pri ljudeh z višjo izobrazbo je nasilje redok pojav«.

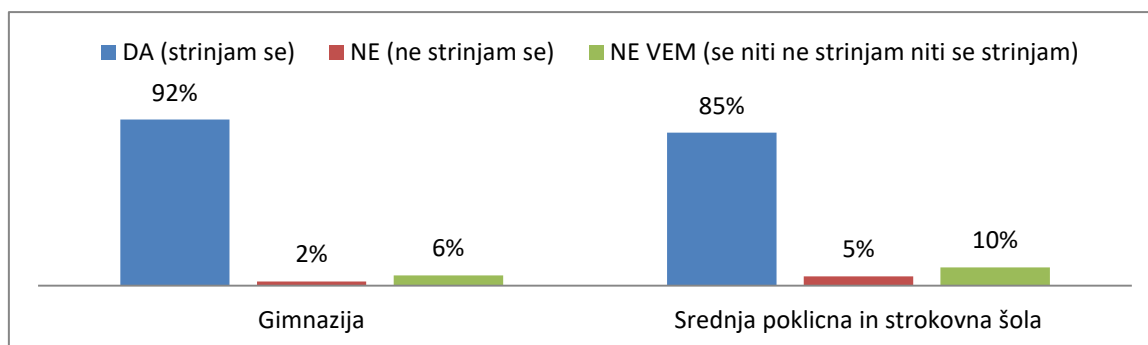
Graf 4.20.: Odgovori na 4. trditev, glede na srednješolski program

Skupno se s trditvijo strinja 75 (44%) srednješolk in srednješolcev, 53 (31%) se jih ne strinja, 42 (24%) se jih ne strinja niti se strinja. Na I. gim. v Celju in GCC se malo več kot polovica oziroma 48 oseb (53%) strinja s trditvijo. 23 oseb (26%) se ne strinja, 19 (21%) pa je neopredeljenih, torej se ne strinja niti se strinja. Na ŠCC in HVU se 27 oseb (34%) strinja, največ, 30 (38%) se jih ne in 23 (29%) se jih ne strinja niti se strinja.

5. TRDITEV: »Nasilje je povezano z alkoholizmom«.

Graf 4.21.: Odgovori na 5. trditev glede na srednješolski program

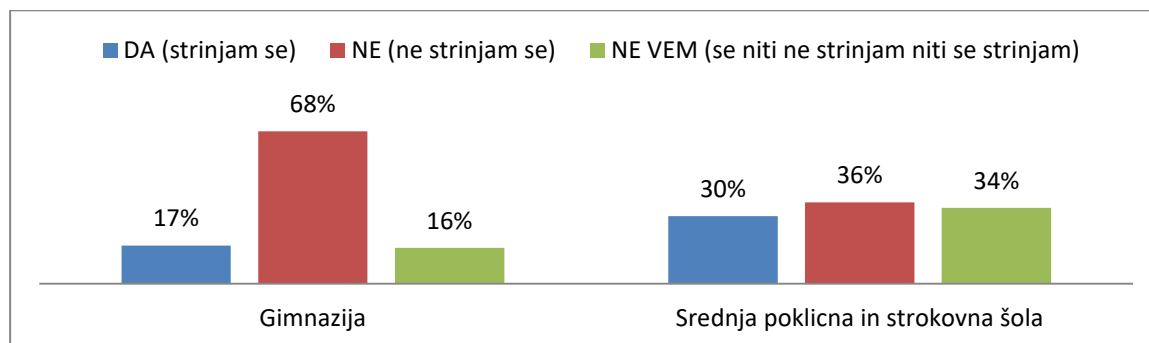

Peta trditev je trditev, s katero se strinja največ srednješolk in srednješolcev. Skupno se jih strinja kar 151 (89%), samo 6 (4%) se jih ne strinja, 13 (8%) je neopredeljenih. Na I. gimnaziji Celje in GCC se jih strinja 83 (92%), le dve osebi (2%) se ne strinjata, medtem

ko se jih pet (6%) ne strinja niti se strinja. Na ŠCC in HVU se strinja 68 oseb (85%), štiri (5%) se ne, osem (10%) pa se jih ne strinja niti se strinja.

6. TRDITEV: »Ženske izzivajo nasilje s svojim obnašanjem«.

Graf 4.22.: Odgovori na 6. trditev glede na srednješolski program

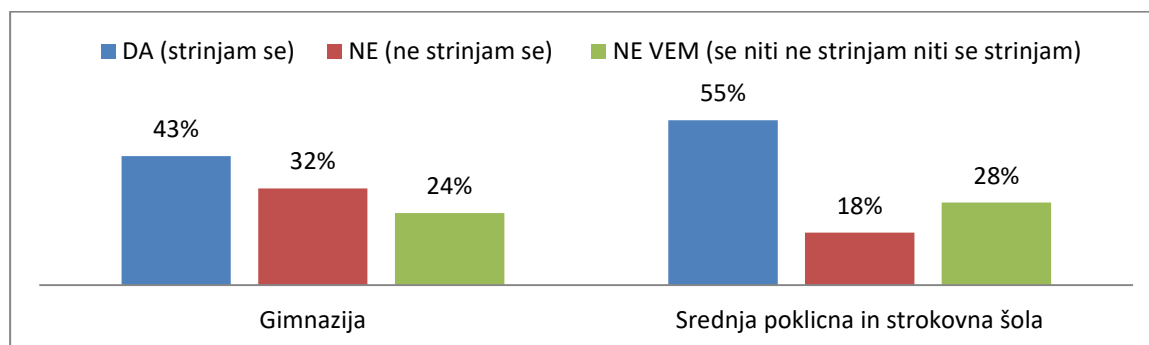

Iz vseh štirih srednjih šol skupaj je 39 srednješolk in srednješolcev (23%) izbralo odgovor »DA«, 90 (53%) »NE« in 41 (24%) »NE VEM«. Približno polovica anketirank in anketirancev se s trditvijo ne strinja. Na I. gim. v Celju in GCC se 15 oseb (17%) strinja s trditvijo, velika večina, 61 oseb (68%), se ne strinja, 14 (16%) se jih ne strinja niti se strinja. Na ŠCC in HVU se 24 oseb (30%) strinja s trditvijo, 29 (36%) se jih ne strinja, 27 (34%) je neopredeljenih, torej se ne strinjajo niti se strinjajo.

Razlika med srednješolskima programoma je zelo velika, še posebej v tem, da se jih na gimnaziji s trditvijo ne strinja kar 32% več kot na srednji poklicni in strokovni šoli. 13% manj je na gimnaziji takšnih, ki se s trditvijo strinjajo in 18% manj je neopredeljenih v primerjavi s srednjo poklicno in strokovno šolo.

7. TRDITEV: »Če bi ženska želela zapustiti povzročitelja nasilja, bi to lahko tudi storila«.

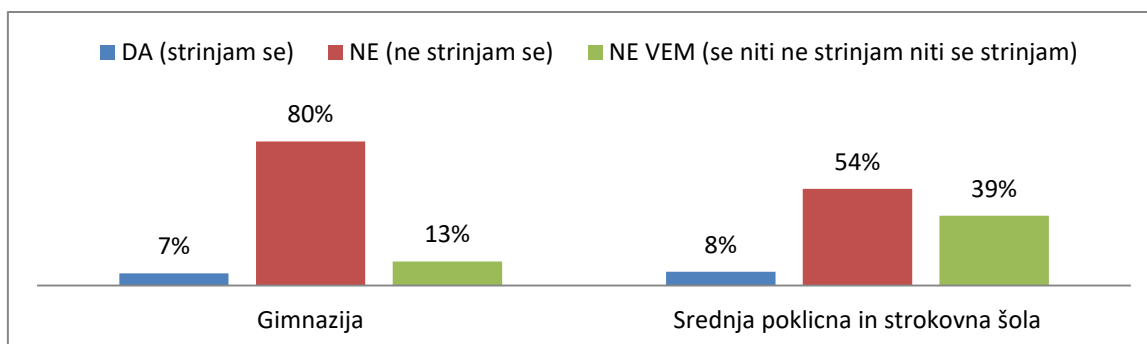
Graf 4.23.: Odgovori na 7. trditev glede na srednješolski program

83 (48%) srednješolkin srednješolcev meni, da bi ženska lahko zapustila povzročitelja nasilja, če bi to želela. 43 (25%) se jih s tem ne strinja, 44 (25%) je neopredeljenih. Na I. gim. v Celju in GCC se s to trditvijo strinja 39 oseb (43%), 29 oseb (32%) se ne strinja, 22 (24%) se jih ne strinja niti se strinja. Na ŠCC in HVU se jih strinja 44 (55%), 14 (18%) se jih ne strinja, 22 (28%) se jih ne strinja niti se strinja.

8. TRDITEV: »Pretepe ne ženske so večinoma neizobražene«.

Graf 4.24.: Odgovori na 8. trditev glede na srednješolski program

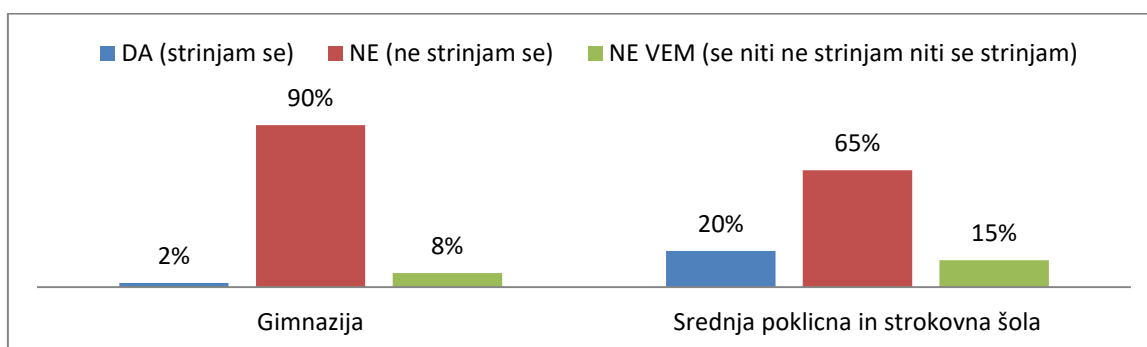

Skupno je 12 srednješolk in srednješolcev (7%) odgovorilo z »DA«, 115 (68%) z »NE« in 43 (25%) z »NE VEM«. S trditvijo se na I. gim. v Celju in GCC strinja šest oseb (7%), kar 72 (80%) se jih ne strinja, 12 (13%) je neopredeljenih. Na ŠCC in HVU se strinja šest oseb (8%), 43 (54%) se jih ne strinja, 31 (39%) je neopredeljenih.

Največja razlika med srednješolskima programoma je v odgovoru »NE«, ne strinjam se, za 26%, in prav tako v odgovoru »NE VEM«, se ne strinjam niti se strinjam, za 26%. V odgovoru »DA«, strinjam se, ni pomembnih razlik, saj je odstopanje samo za 1%.

9. TRDITEV: »Povzročitelja nasilja je mogoče prepoznati že na prvi pogled«.

Graf 4.25.: Odgovori na 9. trditev glede na srednješolski program

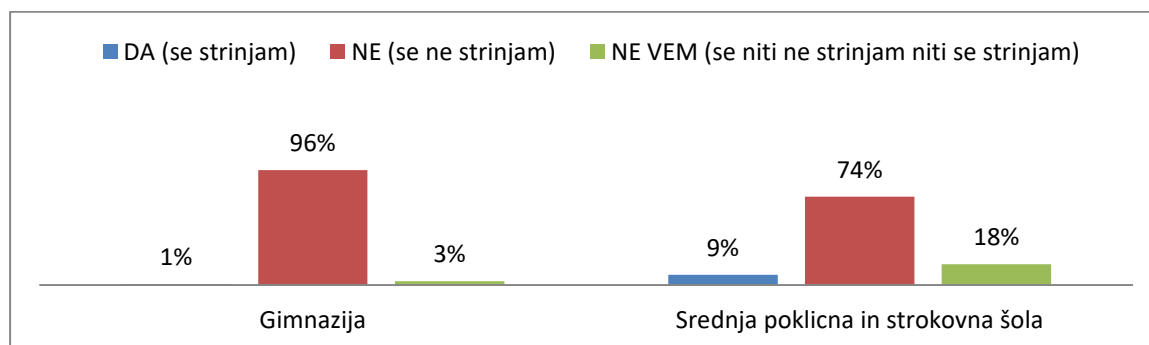

Velika večina - 133 srednješolk in srednješolcev (78%) se s trditvijo ne strinja. Strinja se 18 srednješolk in srednješolcev (11%), 19 (11%) je neopredeljenih. Na I. gim. v Celju in GCC se dve osebi (2%) strinjata s trditvijo, 81 (90%) se jih ne, sedem (78%) se jih ne strinja niti se strinja. Na ŠCC in HVU se 16 (20%) oseb strinja, 52 (65%) se jih ne, 12 (15%) je neopredeljenih.

Med srednješolskima programoma je opazna velika razlika. Medtem ko se z gimnazije 18% manj srednješolk in srednješolcev s trditvijo strinja kot s srednje poklicne in strokovne šole, se s srednje poklicne in strokovne šole 25% manj srednješolk in srednješolcev ne strinja s trditvijo v primerjavi z gimnazijo. Manjša je razlika med neopredeljenimi, in sicer za 7%.

10. TRDITEV: »Pretepena ženska si je najbrž zaslužila, da jo je partner pretepel«.

Graf 4.26.: Odgovori na 10. trditev glede na srednješolski program

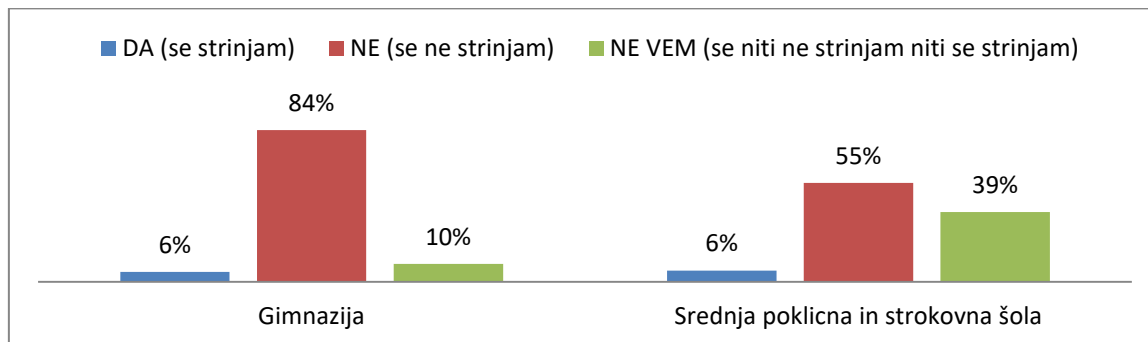

Skupno se s trditvijo strinja sedem oseb (4%), 146 (86%) se jih ne strinja, 17 (10%) se jih ne strinja niti se strinja. Na I. gim. v Celju in GCC je ena oseba (1%) obkrožila, da se strinja s trditvijo, kar 86 (96%) se jih s trditvijo ne strinja, trije (3%) pa se ne strinjajo niti se strinjajo. Na ŠCC in HVU se sedem oseb strinja s trditvijo (9%), 59 (74%) se jih ne strinja, 14 (18%) se jih ne strinja niti se strinja.

Razlika med srednješolskima programa je v odgovoru »NE«, ne strinjam, za 22%, 15% v odgovoru »NE VEM«, manj, 8%, pa v odgovoru »DA«.

11. TRDITEV: »Žrtve se vedejo izzivalno, zato doživijo spolno nasilje«.

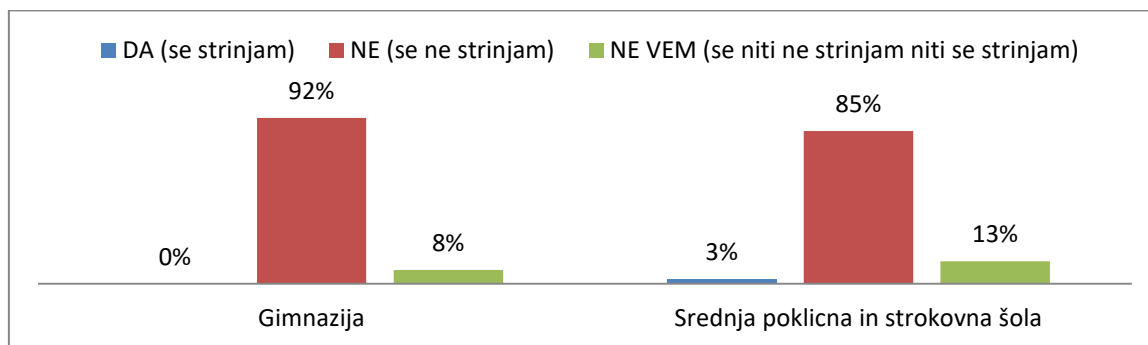
Graf 4.27.: Odgovori na 11. trditev glede na srednješolski program

Če pogledamo rezultate vseh štirih šol, se s trditvijo strinja deset (6%) srednješolk in srednješolcev, 120 (71%) se jih ne strinja, 40 (24%) pa se jih ne strinja niti se strinja. S trditvijo se na I. gim. v Celju in GCC strinja pet oseb (6%), 76 oseb (84)% se jih ne strinja, devet (10%) oseb se ne strinja niti se strinja. Na ŠCC in HVU se prav tako strinja pet oseb (6%), 44 (55%) se jih ne strinja, 31 (39%) se jih ne strinja niti se strinja.

12. TRDITEV: »Zloraba otrok se dogaja le v revnih družinah«.

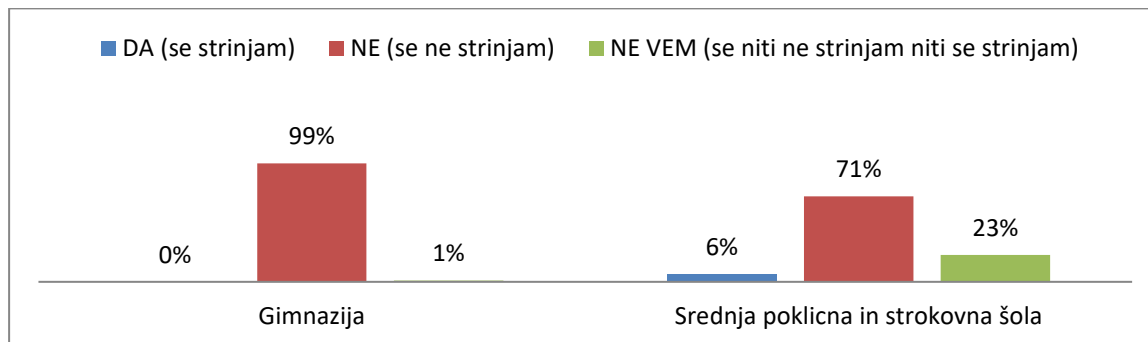
Graf 4.28.: Odgovori na 12. trditev glede na srednješolski program

Skupno se s trditvijo strinjata dve osebi (1%), 151 (89%) se jih ne strinja, 17 (10%) se jih ne strinja niti se strinja. Na I. gim. v Celju in GCC ni nihče (0%) obkrožil, da se z navedeno trditvijo strinja, 83 (92%) se jih ne strinja, sedem (8%) se jih ne strinja niti se strinja. Na ŠCC in HVU se dve osebi (3%) strinjata, 68 (85%) se jih ne strinja, deset (13%) pa se jih ne strinja niti se strinja.

13. TRDITEV: »Za zlorabo otroka gre le v primeru, da je prisotno fizično nasilje«.

Graf 4.29.: Odgovori na 13. trditev glede na srednješolski program

Skupno se z zadnjo trditvijo strinja pet srednješolk in srednješolcev (3%), 146 (86%) se jih ne strinja, 19 (11%) se jih ne strinja niti se strinja. Na I. gim. v Celju in GCC ni nikogar (0%) izmed srednješolk in srednješolcev, ki bi se strinjal s trditvijo, 89 (99%) se jih ne strinja, ena oseba (1%) je neopredeljena. Na ŠCC in HVU se pet oseb (6%) strinja, ne strinja se jih 57 (71%), neopredeljenih je 18 oseb (23%).

Graf 4.30.: Pogostost nasilja glede na različne skupine žrtev

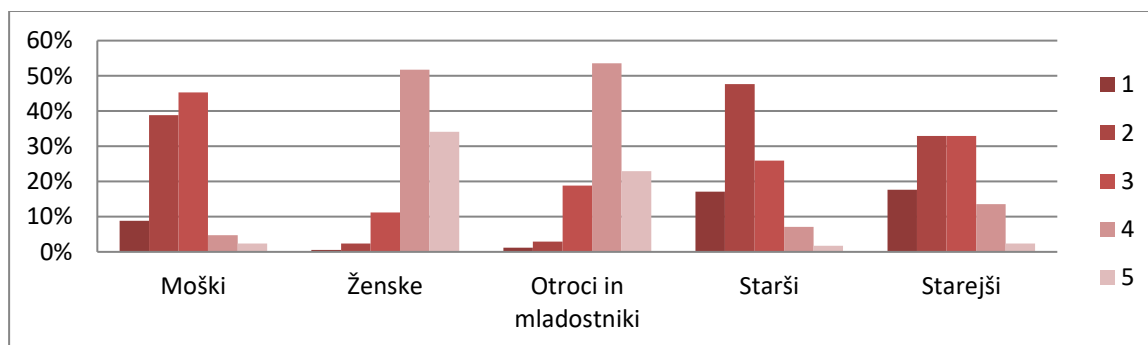

Tabela 4.5.: Legenda 5-stopenjske lestvice

Ocene	Pomen ocen
1	»zelo redko«
2	»redko«
3	»niti redko niti pogosto«
4	»pogosto«
5	»zelo pogosto«

Po trditvah je sledilo vprašanje št. osem s petstopenjsko lestvico o tem, *kako pogosto so žrtve nasilja različne skupine - moški, ženske, otroci in mladostniki, starši in starejši*. 1

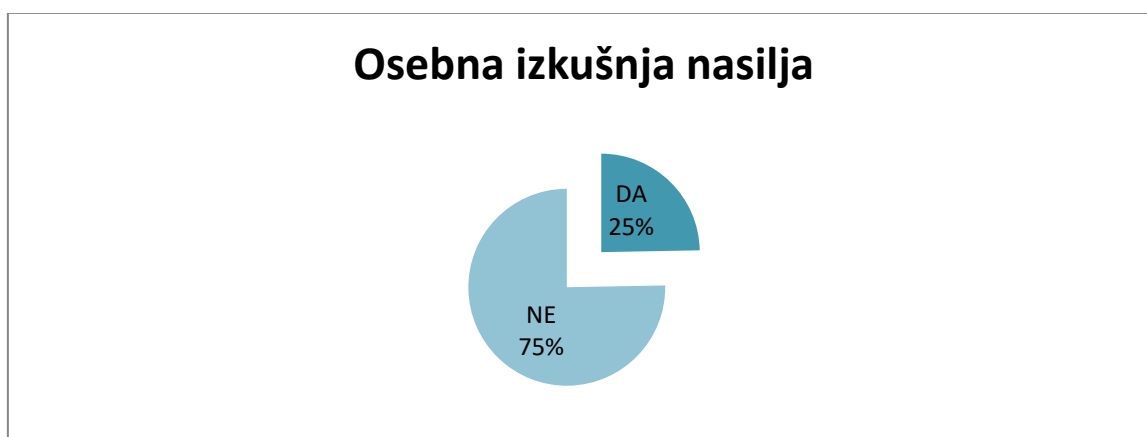
pomeni »zelo redko«, 2 »redko«, 3 »niti redko, niti pogosto«, 4 »pogosto« in 5 »zelo pogosto«.

Iz rezultatov je razvidno, da je skupno največ oseb mnenja, da so »zelo pogosto« žrtve nasilja v družini otroci in mladostniki. Po pogostosti z oceno 5 jim sledijo ženske, starši, moški in na zadnjem mestu starejši.

Zanimivo je, če se osredotočimo na oceno 1, ki pomeni »zelo redko«. Vrstni red se v tem primeru nekoliko spremeni: ženske, otroci in mladostniki, moški, starši ter starejši. Po mnenju srednješolk in srednješolcev so najpogostejše žrtve nasilja v družini ženske, sledijo otroci in mladostniki, moški, starši, na zadnjem mestu pa so prav tako starejši.

Skupno je za **moške** podalo 15 oseb (9%) oceno 1, 66 (39%) oceno 2, 77 (45%) oceno 3, osem (5%) oceno 4 in štiri (2%) oceno 5. Za **ženske** je le ena oseba (1%) podala oceno 1, štiri osebe (2%) oceno 2, 19 oseb (11%) oceno 3, 88 oseb (52%) oceno 4 in 58 oseb (34%) oceno 5. Za **otroke in mladostnike** sta za oceno 1 glasovali dve osebi (1%), za oceno 2 pet oseb (3%), za oceno 3-32 oseb (19%), za oceno 4-91 oseb (54%) in za 5-39 (23%) oseb. Za **starše** je 29 oseb (18%) obkrožilo oceno 1, 81 oseb (48%) oceno 2, 44 oseb (26%) oceno 3, 12 oseb (7%) oceno 4 in tri osebe (2%) oceno 5. Za **starejše** je ocenilo pogostost z 1-30 oseb (18%), 56 oseb z 2 (33%), 56 s 3 (33%), 23 s 4 (14%) in štiri osebe (2%) s 5.

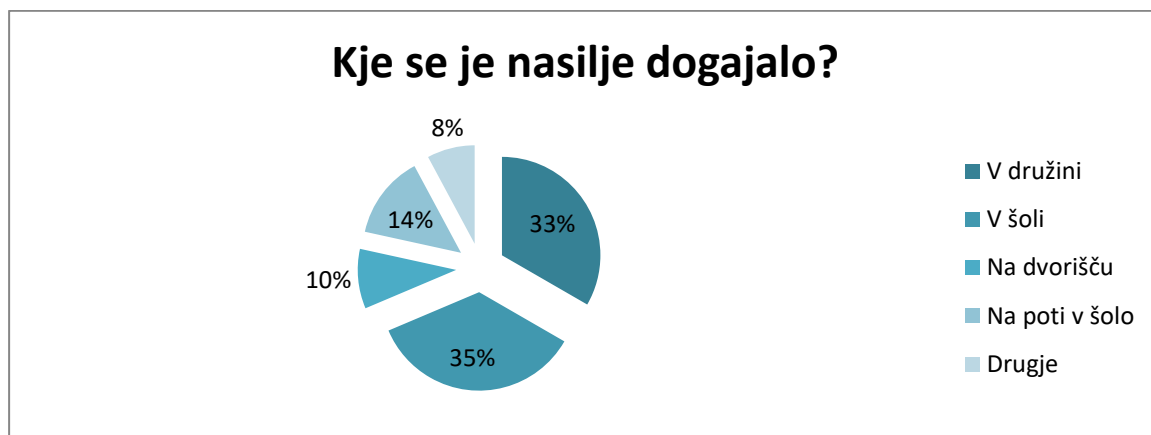
Graf 4.31.: Osebna izkušnja nasilja

Sledilo je nekoliko bolj osebno, kontrolno vprašanje št. devet *ali imate osebno izkušnjo nasilja*, na katerega je 42 (25%) srednješolk in srednješolcev odgovorilo z »DA« in 128 (75%) z »NE«. Ena četrtna oseb, ki so izpolnile vprašalnik, se je z nasiljem posredno že srečala.

Srednješolkam in srednješolcem sem dala tudi možnost, da v primeru, če je za koga to vprašanje preveč osebno, nanj ni potrebno odgovoriti. Presenetilo me je, da je na vprašanje vseeno odgovorilo vseh 170 srednješolk in srednješolcev.

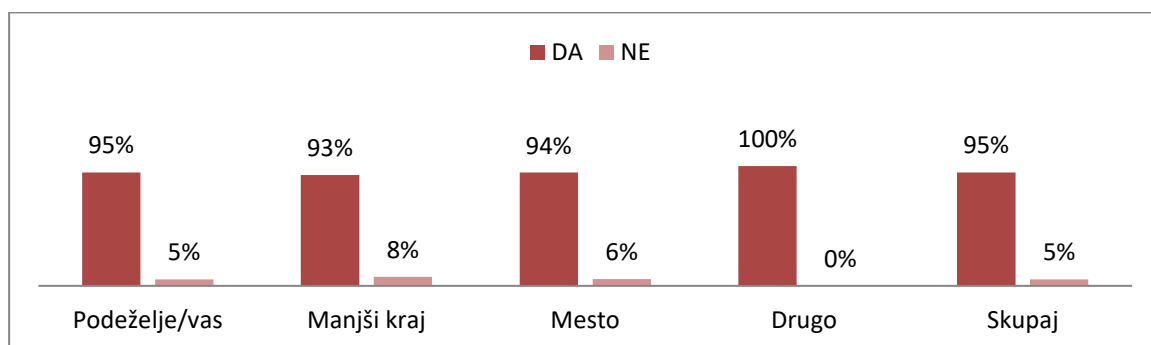
Graf 4.32.: Kraj nasilja

Tistim, ki so odgovorili pri devetem vprašanju z »DA«, je bilo namenjeno še podvprašanje *kje se je nasilje dogajalo*. 17 oseb je nasilje doživelo v družini, 18 v šoli, pet na dvorišču, sedem na poti v šolo, trije pa so obkrožili odgovor drugje in ga dopolnili z v mestu, cerkvi in pri sošolcu doma. Od tega sta dve osebi nasilje doživljali hkrati doma, v šoli, na dvorišču in na poti v šolo, ena oseba v družini, na dvorišču in na poti v šolo, ena v šoli in na dvorišču ter ena v družini in na poti v šolo. Opazimo, da ni redkost, da se nasilje dogaja hkrati na več krajih..

Naslednji vprašanji (10. in 11.) se nanašata na **HIPOTEZO 4**: Informiranost srednješolcev in srednješolk o dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v primeru nasilja v družini, je na podeželju slabša kot v mestu.

Graf 4.33.: Obstoje družtev in anonimnih telefonov za pomoč žrtvam nasilja v družini glede na bivalno okolje

Skupno je na deseto vprašanje, *ali veste, da obstajajo društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja v družini*, odgovorilo 169 srednješolk in srednješolcev. En anketni vprašalnik je bil delno ustrezen (s podeželja/vasi) in na to vprašanje ni bilo odgovora. 160 (95%) jih je odgovorilo z »DA«, ostalih devet (5%) pa z »NE«.

Ne glede na to, od kod prihajajo srednješolke in srednješolci, so v veliki večini odgovorili z »DA«; s podeželja jih je 87 (95%) odgovorilo z »DA« in štirje (5%) z »NE«, iz manjšega kraja 37 (93%) z »DA« in trije (8%) »NE«, iz mesta 34 (94%) z »DA« in dva (56%) »NE« ter iz predmestja, obrobja mesta dva (100%) z »DA« in nihče (0%) z »NE«.

K desetemu vprašanju sodi še podvprašanje (10.a.) - *če poznate katerega poimensko, navedite*.

Tabela 4.6.: Društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja

Izjava/odgovor	Število enakih odgovorov	%
Tom telefon	100	59
Samarijan	3	2
Varna hiša	13	8
Google	1	1
Socialna ustanova	1	1
Unicef	1	1
Tomo	1	1
Ni odgovora	50	29

Na podvprašanje je odgovorilo 120 srednješolk in srednješolcev. Glede na to, da je kar 160 oseb odgovorilo na prejšnje vprašanje, da vedo, da obstajajo društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja v družini, lahko sklepam, da jih teh 50, ki so pustili prazno polje (ni odgovora), ne zna poimensko navesti nobenega.

Najpogostejši odgovor je Tom, telefon za otroke in mladostnike, ki ga pozna 100 anketiranih (59%). Ena oseba (1%) je navedla »Tomo«, verjetno pa je imela v mislih prav tako Tom telefon. Tri osebe (2%) poznajo Društvo Zaupni telefon Samarijan.

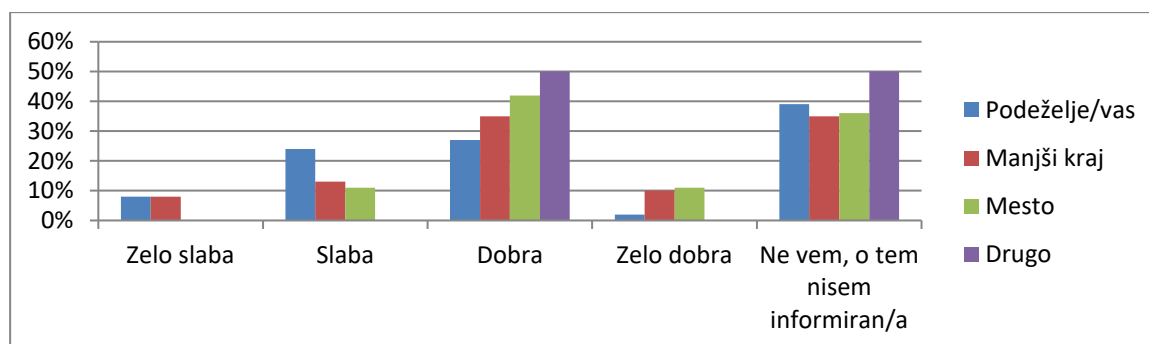
Varno hišo je navedlo 13 oseb (8%).

Ena oseba (1%) je odgovorila Unicef. Unicef ima več varnih točk, kjer otrokom ponudijo zaščito, pomoč in nasvete v stiski. Varne točke so označene z modro nalepko, ki ima simbol smejoče se hišice.

Na socialno ustanovo je pomislila prav tako ena oseba (1%). Predvidevam, da je mislila na Centre za socialno delo.

Vidimo, da so si odgovori večinoma med seboj zelo enotni, oblik pomoči v primeru nasilja v družini pa v Sloveniji, poleg naštetih, obstaja še veliko. Nihče izmed anketiranih ni pomislil npr. na krizni center, materinski dom, Društvo SOS telefon, Društvo za nenasilno komunikacijo, Društvo beli obroč itd.

Graf 4.34.: Dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč, glede na bivalno okolje

Na vprašanje št. enajst o tem, *kakšna je dostopnost do organizacij, ki izvajajo pomoč v vašem kraju*, je odgovorilo vseh 170 srednješolk in srednješolcev. Možni odgovori so bili »zelo slaba«, »slaba«, »dobra«, »zelo dobra« in »ne vem, o tem nisem informiran/a«. Skupno jih je največ odgovorilo, da ne vedo, saj o tem niso informirani, najmanj pa, da je dostopnost zelo slaba.

Sedem srednješolk in srednješolcev (8%), ki prihajajo s podeželja oziroma iz vasi, je odgovorilo, da je dostopnost do organizacij, ki izvajajo pomoč v njihovem kraju, zelo slaba, 22 (24%), da je slaba, 25 (27%), da je dobra, dve (2%), da je zelo dobra in 36 (39%), da ne vedo, saj o tem niso informirani. Prevladuje odgovor, da na podeželju/vasi o možnih oblikah pomoči niso informirani, zanimivo pa je, da sledi odgovor, da je dostopnost dobra, takoj za tem pa, le z nekaj procenti manj, da je dostopnost slaba.

Tri srednješolke in srednješolci (8%), ki živijo v manjšem kraju, so odgovorili, da je dostopnost zelo slaba, pet (13%), da je slaba, 14 (35%), da je dobra, štiri (10%), da je zelo dobra in 14 (35%), da ne vedo, saj o tem niso informirani. V manjšem kraju torej prav tako prevladuje odgovor, da jim primanjkuje informacij o dostopnosti do pomoči, ta isti odgovor pa si deli mesto z odgovorom, da je dostopnost dobra.

Nihče (0%) iz mesta ni odgovoril, da je dostopnost v njihovem kraju zelo slaba. So pa štiri osebe (11%) odgovorile, da je slaba, 15 (42%), da je dobra, štiri (11%), da je zelo dobra in 13 (36%), da ne vedo, saj o tem niso informirane. V mestu prevladuje mišljenje, da je dostopnost dobra, takoj za tem pa odgovor, da o tem niso informirani.

Ena oseba (50%), ki prihaja iz predmestja oziroma obrobja mesta (drugo), je odgovorila, da je dostopnost dobra, druga (50%) pa, da ne ve, saj o tem ni informirana.

Skupno je največ srednješolk in srednješolcev odgovorilo, da o dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v njihovem kraju, niso informirani, in sicer je takšnih 63 srednješolk in srednješolcev (38%). Sledita odgovora s 54 glasovi (32%), da je dobra, in slaba, z 31 glasovi (18%). Najmanj, deset (6%), jih je odgovorilo, da je zelo slaba in samo 11 (6%), da je zelo dobra. Lahko rečem, da so ne glede na bivalno okolje, prebivalci na splošno o dostopnosti pomoči s področja nasilja v družini premalo seznanjeni, med tistimi pa ki so, je mnenje deljeno - da je dobra ali slaba.

Naslednje vprašanje št. dvanajst je odprtega tipa, in sicer: *V primeru, da bi postali žrtev nasilja v družini, bi to zadržali zase ali bi komu zaupali? Na koga bi se obrnili?*

Tabela 4.7.: Odgovori na vprašanje št. 12

Izjava/odgovor	Število enakih odgovorov	%
Na najboljšo prijateljico, prijatelja	10	6
Na starše, stare starše, druge družinske člane, sorodnike	24	14
Na prijatelje, prijateljice	47	28
Na profesorje, šolo, šolsko svetovalno delavko	12	7
Na društva, organizacije za pomoč žrtvam nasilja, strokovno pomoč	16	9
Na psihologinjo	1	1
Na socialno delavko	5	3
Na policijo	6	4
Na fanta, punco	7	4
Na sosede	2	1
Ne vem	19	11
Zadržal/a bi zase	21	12

Odgovori na vprašanje so si bili med seboj podobni oziroma so se večkrat ponavljali enaki, zato sem jih zbrala v tabelo. Skupno je v tabeli 170 odgovorov. Problematično se mi zdi, da bi nasilje v družini zadržalo zase kar 21 srednješolk in srednješolcev (12%). Nekateri izmed teh so dodali, da bi sami poskusili rešiti situacijo.

Naslednji problematični odgovor je ne vem, ki ga je navedlo 19 srednješolk in srednješolcev (11%). To lahko kaže na premajhno seznanjenost z oblikami (ustreznih) pomoči in prisotnostjo stereotipnega pogleda, da je nasilje v družini stvar zasebnosti družine ter da se o tem z drugimi ne govori. Na sorodnike (starše, brate, sestre, stare starše, druge družinske člane ...) bi se obrnilo 24 oseb (14%).

Najbolj pogost odgovor je, da bi se srednješolke in srednješolci zaupali prijateljicam in prijateljem, in sicer kar 47 (28%), 10 pa bi se jih obrnilo izrecno na najboljšo prijateljico ali prijatelja (6%). 7 bi se jih obrnilo na svojega fanta ali punco (4%).

Diplomska naloga govori tudi o vplivu šole na nasilje v družini, zato bi poudarila, da bi se 12 oseb (7%) obrnilo na šolo oziroma na profesorje ali šolsko svetovalno službo.

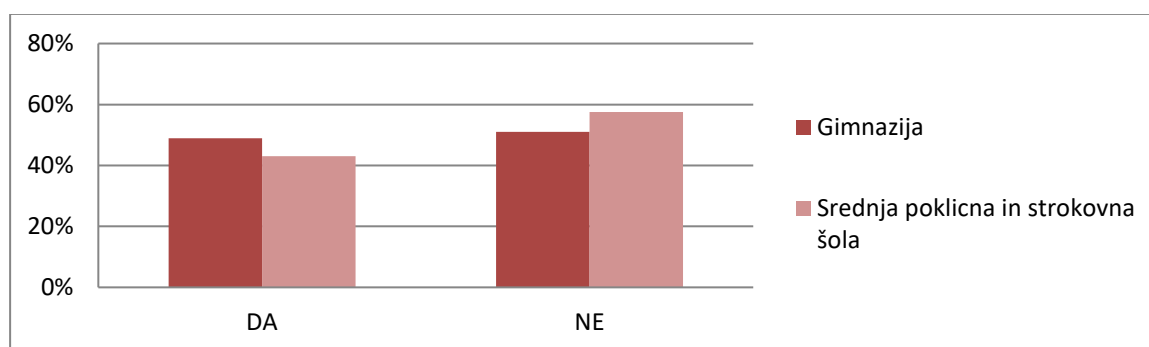
Nekoliko več, 16 (9%), bi jih poiskalo strokovno pomoč na društvih oziroma organizacijah za pomoč žrtvam nasilja.

Na psihologinjo bi se obrnila ena oseba (1%), pet pa jih je pomislilo na socialno delavko (3%).

Na policijo bi se srednješolke in srednješolci obrnili šele, ko bi bilo res hudo. Takšen odgovor je navedlo šest oseb (4%).

Zanimivo se mi zdi, da sta dve osebi (1%) najprej pomislili na sosede.

Graf 4.35.: Vloga šole pri preprečevanju nasilja v družini

Zadnje, trinajsto vprašanje anketnega vprašalnika, se je glasilo, *ali menite, da šole naredijo dovolj za preprečevanje nasilja v družini*. Srednješolke in srednješolci so na kontrolno vprašanje lahko odgovorili z »DA« ali »NE«. Od 170 srednješolk in srednješolcev jih je z »DA« odgovorilo 78 (46%) in z »NE« 92 (54%). Razlike med odgovoroma niso velike, vseeno pa se jih nekoliko več strinja, da šole ne naredijo dovolj.

Iz I. gim. v Celju in GCC 44 (49%) srednješolk in srednješolcev meni, da šole naredijo dovolj za preprečevanje nasilja v družini, medtem ko jih 46 (51%) meni, da ne naredijo dovolj. Na ŠCC in HVU je razlika med odgovori večja; 34 (43%) jih meni, da naredijo dovolj, 46 (58%) pa temu nasprotuje.

Ker me je zanimalo, kaj srednješolke in srednješolci, ki so odgovorili z »NE«, na šoli pogrešajo, sem k trinajstemu vprašanju dodala še odprto podvprašanje, ki sem ga kvantitativno obdelala (13.a.): *Navedite, kaj pogrešate ali bi na vaši šoli predlagali.*

Odgovori (po moji interpretaciji) so prikazani v tabeli. Odgovorilo je 56 srednješolk in srednješolcev (61% - popolnoma izpolnjeni vprašalniki). Opozoriti moram, da 36 srednješolk in srednješolcev (39%), ki so pri trinajstem vprašanju odgovorili z »NE«, na podvprašanje ni odgovorilo (neizpolnjeni vprašalniki) ali pa so odgovorili z »ne vem« (delno izpolnjeni vprašalniki). Odgovore, kot so »ne vem« ipd., sem pri kodiranju izpustila.

Tabela 4.8.: Pomanjkljivosti in predlogi šoli

POMANJKLJIVOSTI
Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini (S1, S8, S10, S12, S13, S18, S26, S31, S33, S50, S52) Nezanimanje za razmere v družini (S1, S7, S22, S37) Neučinkovitost (S6) Pomanjkanje seznanjenosti dijakinj in dijakov o možnih rešitvah v primeru izkušnje nasilja (S8) Pomanjkanje razumevanja (S9, S23) Pomanjkanje psihične podpore (S11, S14) Pomanjkanje zanimanja (S16, S28, S51) Pomanjkanje moči šole (S25, S27, S39) Pomanjkanje kvalitetnih profesorjev (S32) Pomanjkanje števila zaposlenih (S34) (Ne)pravični postopki (S41) Pomanjkanje razumevanja stisk (S44)
PREDLOGI
Predavanja (S2, S5, S7, S20, S21, S24, S40, S43, S44, S47, S56) Letaki (S2, S3) Ozaveščanje (S3, S15, S19, S47, S49) Dostopnost psihologov in socialnih delavcev (S3) Govor o vsakdanje uporabnih stvareh (S38) Opozorila (S35) Preventivne informacije (S36) Izobraževanja (S4, S45) Dati glas dijakinjam in dijaku (S7, S11, S44) Pogostejši obiski pri svetovalni delavki (S29) Večja pomoč socialnih delavk (S15) Obvezni psiholog (S17) Individualni pogovori (S30, S46) Razlaga pojma nasilja (S42) Srečanja s socialno delavko in psihologinjo (S43) Pomoč (S44, S45) Zaupanje (S45)

Kategoriji, ki sta se pojavljali, sta pomanjkljivosti in predlogi. Veliko odgovorov se je navezovalo na to, da so dijakinje in dijaki premalo seznanjene/i o nasilju v družini, v šoli pa o tem redko govorijo: *»O tem se nikoli ne pogovarjamo, nihče v šoli ne ve, kaj se v posameznih družinah dogaja in se tudi ne zanimajo za to« (S1).* *»Sploh se ne posvečamo tej temi« (S12).*

Prav tako menijo, da se šole premalo zanimajo za razmere v družini, vtikajo pa se v manj pomembne stvari. Šole se jim zdijo na področju nasilja v družini in podobnih problematikah neučinkovite, saj jim primanjkuje moči. Pogrešajo seznanjenost o možnih oblikah pomoči in rešitvah v primeru, da bi se znašli v situaciji žrtve. Naštevali so tudi pomanjkanje razumevanja dijakinj in dijakov s strani profesorice in profesorjev, pomanjkanje psihične podpore, zanimanja zanje, kvalitetnih profesorjev, števila zaposlenih, razumevanja njihovih stisk: *»Če pride do česa, je njihovo prvo razmišljanje, da si izmišljuješ ali da gre za 'zajebancijo'« (S23).* *»Večja psihična podpora - otrokom bi morali dati občutje varnosti, zaupanja, da bi več otrok povedalo, kaj se dogaja (S11)«.* Postopki na šoli so po njihovem mnenju nepravilni. Odgovor ene izmed srednješolk z izkušnjo nasilja: *»Na naši in ostalih šolah je pomoč glede nasilja na čisti nuli. Vedno se obrnejo na stran staršev. In to je za mene... Šola ti dejansko ne pomaga, ampak bolj vse uniči. Skratka več govorjenja o težavah oz. nasilju doma« (S26).*

Želeli bi si predavanja, namenjena vsakdanjim in uporabnim stvarem, kot je npr. tudi pogovor o nasilju v družini. Predlagajo letake, razlago nasilja, večje ozaveščanje o problematiki, več preventivnih informacij in informacij o nasilju na splošno. Želijo si, da bi imeli več izobraževanj in predavanj o tako pomembnih temah. Menijo, da dajo profesorice in profesorji premalokrat glas dijakinjam in dijakom: *»Da bi bolj poudarjali, da se to lahko zgodi vsem, da je to (žal) pogost pojav, da se otroci ne bi bali povedati na glas, kaj se dogaja v njihovih družinah. Da bi imeli kakšna predavanja o tem na šoli...« (S7).* Predlagajo še večjo mero pomoči, zaupanja in opozoril: *»Več izobraževanj na temo, kako lahko fizično in psihično nasilje vpliva na naše nadaljnje življenje. Nuditi več pomoči in zaupanja, da se lahko učenci obrnejo na zaposlene v šoli« (S45).* Za strokovne delavce na šoli, kot so svetovalne delavke in delavci, socialne delavke in delavci ali psihologinje in psihologi, srednješolke in srednješolci predlagajo, da bi jim morali biti lažje dostopni, ponuditi večjo pomoč, obvezno vpeljavo delovnega mesta psihologa, pogostejše obiske in

srečanja s strokovnimi delavkami in delavci ter več dela s posamezniki (individualnimi pogovori).

4.1. Preverjanje hipotez

Postavila sem tri hipoteze. Dve izmed hipotez se navezujeta na prisotnost stereotipnih predstav. Te sem preverjala s trditvami pri sedmem vprašanju. Na vprašalniku je navedenih 13 trditev, ki so oblikovane tako, da kažejo na stereotipne predstave. Možni so bili trije odzivi; »DA« (strinjam se), »NE« (ne strinjam se) in »NE VEM« (se niti ne strinjam niti se strinjam). Določila sem, da so stereotipne predstave prisotne v primeru, ko je srednješolka ali srednješolec odgovoril/a vsaj na eno tretjino trditev z »DA« (strinjam se), torej na štiri trditve ali več.

Za primerjanje rezultatov sem uporabila hi-kvadrat test, na podlagi izračuna pa sem hipoteze ovrгла ali potrdila. Postavila sem ničelne hipoteze (razlike ne obstajajo). V primeru, da je izračun hi-kvadrat testa večji od kritične vrednosti (v mojem primeru pri tveganju 0,05 in 1 stopinje prostosti), se ničelna hipoteza (H_0) ovrže in lahko sprejmemo osnovno hipotezo. Če H_0 ne moremo zavreči, je tudi sprejmemo ne. Vrednost X^2 je statistično nepomembna.

Hipoteza 1

S prvo hipotezo sem predpostavljala, da so stereotipne predstave o nasilju v družini pogostejše na podeželju kot v mestu.

Postavila sem ničelno hipotezo (H_0), da stereotipne predstave o nasilju v družini niso pogostejše na podeželju kot v mestu in osnovno hipotezo (H_1), da so stereotipne predstave o nasilju v družini pogostejše na podeželju kot v mestu. Z izračunom hi-kvadrat testa sem dobila vrednost 0,7, kar je manjše kot kritična vrednost, ki je pri tveganju 0,05 in 1 stopinje prostosti 3,84. Hipoteze ne morem ovreči niti sprejeti, saj bi bilo tveganje večje kot 5%. Razlike o prisotnosti stereotipnih predstav med podeželjem in mestom so statistično nepomembne. Tudi če primerjam odstotke, so razlike majhne (8%).

Hipoteza 2

Kot drugo hipotezo sem postavila, da so stereotipne predstave o nasilju v družini pogostejše pri dijakinjah in dijakih srednje poklicne in strokovne šole kot pri dijakinjah in dijakih gimnazije.

Postavila sem ničelno hipotezo (H_0), da stereotipne predstave o nasilju v družini niso pogostejše pri dijakinjah in dijakih srednje poklicne in strokovne šole kot pri dijakinjah in dijakih gimnazije ter osnovno hipotezo (H_2), da so pogostejše. Rezultat hi-kvadrat testa je 8,15, kar pomeni, da lahko ničelno hipotezo ovržem. S 95% verjetnostjo trdim, da so stereotipne predstave o nasilju v družini pogostejše pri dijakinjah in dijakih srednje poklicne in strokovne šole kot pri dijakinjah in dijakih gimnazije.

Hipoteza 3

Tretja hipoteza (H_3) se navezuje na seznanjenost z oblikami pomoči v primeru nasilja v družini, in sicer, da je informiranost srednješolcev in srednješolk o dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v primeru nasilja v družini, na podeželju slabša kot v mestu. Nasproti tej hipotezi sem postavila ničelno hipotezo (H_0), da informiranost srednješolcev in srednješolk o dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v primeru nasilja v družini, na podeželju ni slabša kot v mestu. Tudi te hipoteze ne morem ovreči niti potrditi, saj je izračunana vrednost 0,12, kar je manj od kritične vrednosti. Po primerjavi z odstotki so razlike minimalne; iz mesta je samo 3% srednješolk in srednješolcev manj kot s podeželja odgovorilo, da o dostopnosti do organizacij v njihovem kraju niso informirani.

5. RAZPRAVA

Raziskava je prinesla zanimive rezultate, tudi takšne, ki jih nisem pričakovala. V diplomski nalogi sem postavila tri hipoteze. Eno izmed teh sem potrdila, dve pa nisem mogla niti potrditi niti ovreči. Veliki večini srednješolk in srednješolcev so dobri odnosi v družini zelo pomembni ali vsaj pomembni. Zelo malo je takšnih, ki jim niso niti pomembni niti so jim pomembni, še manj pa takšnih, ki so jim zelo malo pomembni ali jim niso nič pomembni. Na splošno srednješolke in srednješolci cenijo dobre odnose v družini in so jim pomembna vrednota v življenju. Srednješolke in srednješolci v največjem številu menijo, da je nasilje v družini pogost pojav, vendar pa jih zelo malo meni, da je zelo pogost. Veliko jih je mnenja, da ne gre niti za pogost niti ne pogost pojav. Mišljenje je med srednješolskima programoma srednje poklicne, strokovne šole in gimnazije podobno, le da iz srednje poklicne in strokovne šole nekoliko več oseb verjame, da je nasilje v družini pogost pojav.

Rezultati so pokazali, da med srednješolkami in srednješolci zelo očitno prevladuje mišljenje, da je alkohol eden izmed poglavitnih vzrokov za nasilje v družini ne glede na šolo. Nad rezultati nisem bila presenečena, saj sem že v teoretičnem delu pisala o tem, da se ljudje pogosto sklicujemo na alkohol, ko pride do nasilnega ravnanja. Alkohola ne moremo šteti kot vzrok za nasilje, lahko pa gre seveda za vzporedna pojava.

Med srednješolkami in srednješolci so prisotna stereotipne predstave, vendar v manjši meri, kot sem pričakovala. Tri najpogostejše stereotipne predstave med srednješolkami in srednješolci so, da je nasilje redek pojav, da je nasilje povezano z alkoholizmom in da bi ženska v primeru, da je žrtev nasilja, lahko zapustila partnerja, če bi to sama želela. Najmanj srednješolk, srednješolcev meni, da se zloraba otrok dogaja le v revnih družinah in da si je pretepena ženska najbrž zaslužila, da jo je partner pretepel. Vseh 170 anketiranih se je strinjalo z vsaj eno stereotipno trditvijo, ki je bila navedena v anketnem vprašalniku.

Hi-kvadrat test je potrdil hipotezo, da so stereotipne predstave pogostejše pri dijakinjah in dijakih srednje poklicne in strokovne šole kot pri gimnazijkah in gimnazijcih. Po mojem mnenju na razliko vplivajo učne vsebine dveh različnih srednješolskih programov. Medtem ko so srednje in poklicne šole že po predmetniku bolj usmerjene k določenemu poklicu, je na gimnazijah več obveznih družboslovnih predmetov kot so psihologija, sociologija ipd.,

kjer lahko pogovor nanese tudi na nasilje v družini. Zanimivo pa je, da več kot polovica gimnazijk in gimnazijcev meni, da je pri ljudeh z višjo izobrazbo redek pojav.

V teoretičnem delu sem omenila, da obstajajo razlike med mestnim in podeželskim prebivalstvom v razširjenosti nasilja v družini in o poročanju le-tega, saj so na podeželju še pogostejša kot v mestu tradicionalna prepričanja. Zanimivo je, da v raziskavi razlik med podeželjem oziroma vasio in mestom nisem mogla potrditi. Stereotipne predstave so prisotne tako na podeželju in vasi kot v mestu, razlike v prisotnosti pa so minimalne. Menim, da bi lahko v diplomski nalogi vplivalo na rezultate tudi to, da se vse štiri srednje šole, na katerih sem razdelila anketne vprašalnike, nahajajo v središču mesta Celja, ki je tretje največje mesto v Sloveniji. Srednješolke in srednješolci se tako vsakodnevno zadržujejo v mestu, med mestnim prebivalstvom, ne glede na to, ali bivajo na podeželju oziroma vasi. Zanimivo bi bilo narediti še raziskavo na srednjih šolah, ki se ne nahajajo v mestnem okolju.

Zanimalo me je tudi, kdo so po mnenju srednješolk in srednješolcev najpogostejše žrtve nasilja v družini. Srednješolke in srednješolci menijo, da so ženske, otroci in mladostniki pogosto žrtve nasilja, moški niso niti redko niti pogosto, starši in starejši pa se po mnenju srednješolk in srednješolcev le redko znajdejo v vlogi žrtev nasilja. To se ujema tudi s predstavami o splošni pogostosti nasilja, saj nobena izmed omenjenih skupin oseb ni, po ocenah srednješolk in srednješolcev, zelo pogosto v vlogi žrtev nasilja.

Večina nima izkušnje nasilja, vendar pa se mi zdi tudi odstotek tistih srednješolk in srednješolcev, ki jo imajo, velik (25%). Glede na to, da je vprašanje bolj občutljive narave, je potrebno upoštevati tudi to, da ne vem, koliko srednješolk in srednješolcev je odgovorilo po resnici, saj med izpolnjevanjem vprašalnikov niso v klopi sedeli vsak zase. Rezultati so pokazali, da se je nasilje najpogosteje dogajalo v šoli, takoj za tem v družini, manjkrat pa na poti v šolo, na dvorišču ali drugje (v mestu, cerkvi, pri sošolcu doma). Nasilje se je dogajalo tudi v več okoljih hkrati. Zanimivo za mojo diplomsko nalogo je, da do nasilja najpogosteje prihaja ravno v šoli in družini.

Srednješolke in srednješolci so seznanjeni s tem, da obstajajo društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja v družini, redko pa jih znajo naštet. Poznajo Tom, telefon za otroke in mladostnike ter Zaupni telefon Samarijan. Redko kdo je pomislil na varno hišo, Center za socialno delo, sploh nihče pa na krizni center, materinski dom ipd.

Tudi stopnja informiranosti o dostopnosti do pomoči v primeru nasilja v družini je med srednješolkami in srednješolci s podeželja/vasi ali mesta podobna. Razlike so minimalne, srednješolke in srednješolci iz mesta so minimalno bolj informirani, zato hipoteze nisem mogla potrditi. Menim, da je lahko razlog enak kot pri prisotnosti stereotipnih predstav glede na podeželje, vas in mesto.

Problematično se mi zdi, da bi nasilje v družini zase zadržalo zelo veliko srednješolk in srednješolcev, ali pa bi sami poskušali rešiti situacijo. To lahko kaže na eno izmed stereotipnih predstav, da mora nasilje ostati znotraj družine. Odziv osebe na nasilno dejanje se namreč tesno navezuje na percepcije nasilja. Veliko jih tudi ne ve, kaj bi naredili. Od tistih, ki bi se komu zaupali, bi jih največ izbralo prijatelje, druge družinske člane oziroma sorodnike. Manj bi se jih obrnilo na profesorje ali šolske svetovalne delavce in na strokovno pomoč, kot so društva, organizacije za pomoč žrtvam nasilja ... Še najmanj bi jih izbralo policijo, partnerico, partnerja ali sosede.

Srednješolke in srednješolci so po večini mnenja, da v šolah ne naredijo dovolj za preprečevanje nasilja v družini, vseeno pa jih veliko meni ravno nasprotno. Tisti, ki menijo, da ne naredijo dovolj, pogrešajo pogovor o nasilju v družini, zanimanje za razmere v družini, razumevanje, psihično podporo, zanimanje za dijakinje in dijake in podobno. Predlagajo predavanja in izobraževanja na to temo, pogostejše obiske pri svetovalnih službah, preventivne informacije in opozorila ter pogovore o vsakdanjih uporabnih stvareh.

5.1. Izzivi pri izvedbi raziskave

Pri izvedbi raziskave sem naletela na nekatere izzive, ki pa sem jih predvidevala že prej. Stopiti je bilo potrebno v kontakt s profesoricami oziroma profesorji srednjih šol in se časovno uskladiti. Glede na to, da sem anketne vprašalnike razdelila v mesecu aprilu in maju, to ni bilo lahko, saj so četrti letniki že počasi zaključevali z ocenami in se pripravljali na maturo. Zato sem se odločila, da v raziskavo ne vključim samo četrtih letnikov, ampak tudi tretje, ki so mi bili lažje dostopni.

6. SKLEPI

- Večini srednješolk in srednješolcev so dobri odnosi znotraj družine zelo pomembni ali vsaj pomembni.
- Največje število srednješolk in srednješolcev meni, da je nasilje v družini pogost pojav, sledi mnenje, da ni niti pogost niti ne pogost, najmanj pa jih meni, da sploh ni pogost pojav.
- Po mnenju srednješolk in srednješolcev je definitivno najpogostejši vzrok za nasilje v družini alkohol.
- Stereotipne predstave o nasilju obstajajo, vendar se počasi izkoreninjajo tradicionalne ideologije. Obstajajo razlike v prisotnosti stereotipnih predstav med srednješolkami in srednješolci srednje poklicne in strokovne šole ter gimnazijkami in gimnazijci.
- Bivalno okolje bistveno ne vpliva na razlike v stereotipnih pogledih med srednješolkami in srednješolci.
- Srednješolke in srednješolci menijo, da so ženske in otroci pogosto žrtve nasilja, redkeje pa so žrtve nasilja moški, starši in starejši.
- Ena četrtna srednješolk in srednješolcev ima izkušnjo nasilja. Kar nekaj jih je doživelo nasilje v več oblikah hkrati. Največkrat gre za žrtve nasilja v šoli in družini, manjkrat pa na poti v šolo, na dvorišču ali drugje.
- Srednješolke in srednješolci so na splošno seznanjeni s tem, da obstajajo društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja, ne vedo pa jih naštet.
- Večina srednješolk, in srednješolcev meni, da šole ne naredijo dovolj za preprečevanje nasilja v družini. Pogrešajo preventivne dejavnosti, več govora o problematiki nasilja ter več razumevanja in podpore.

7. PREDLOGI

Več poudarka je potrebno dajati **preventivni dejavnosti**. Pri sociologiji in psihologiji bi v srednjih šolah lahko namenili več časa nasilju v družini in v učni program dodali na primer branje kakšne izmed zgodb žrtev in povzročiteljev nasilja. Pri sociologiji bi lahko bilo več govora o delitvi vlog med spoloma in o možnostih pomoči, saj se je iz rezultatov anketnih vprašalnikov izkazalo, da srednješolke in srednješolci slabo poznajo podporne službe ter storitve s področja nasilja v družini. Pri psihologiji bi bilo lahko več poudarka o posledicah nasilja v družini na psihično zdravje žrtev in o agresiji.

Poleg tega bi šolam ne le srednjim tudi osnovnim predlagala, da bi na sestankih s starši spregovorili tudi o tej, sicer občutljivi temi. Verjamem, da bi ustrezni načini pogovora o nasilju lahko prinesli pozitivne učinke. Pogosto namreč pride do tega, da se starši v obdobju pubertete njihovega otroka ne znajdejo več, otrok postaja vse bolj uporniški, na odnose vplivajo ocene in šolski uspeh. Odnosi se slabšajo, strpnost postaja manjša in »poči« na način, kot ne bi smelo.

Prav tako bi bile lahko tudi razredne ure namenjene pogovoru o nasilju in podobnim družbenim problemom. Nekje sem zasledila, da imajo na eni izmed šol »nabiralnik«, v katerega lahko učenci in učenke vržejo anonimne listke z vprašanji in temami, ki jih zanimajo. Poudarek je na tem, da ni pomembno, od koga je listek, ampak, da se o tem, kar na listku piše, spregovori. Razredničarka vsako izmed razrednih ur nameni temam in željam učenk in učencev, ki so jih oddali v »nabiralnik«. To je eden izmed predlogov, ki bi ga vsekakor priporočala vsem šolam, saj se mi zdi ideja zelo dobra. Na tak način posameznica ali posameznik ostane anonimen, kar mu lahko olajša, da izrazi željo po tem, da bi se nekomu zaupal oziroma dobil nasvet, mnenje in informacije.

Na roditeljskih sestankih bi bilo staršem pametno predstaviti **Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno izobraževalne zavode**, v skladu s katerim so zaposleni dolžni ravnati.

Dober pripomoček proti nasilju v družini so tudi letaki s koristnimi informacijami, ki bi morali biti dostopni na vidnih mestih. Menim, da bi vse šole morale imeti takšne »**informacijske točke**«, kjer bi srednješolka ali srednješolec lahko anonimno vzela letak in iz prve roke prebrala, kam se lahko obrneta po pomoč.

H globalni miselnosti pa bi dodala še poudarek na **vzgoji otrok v smeri enakopravnosti in enakosti med spoloma** in zavedanju, da je do **nasilja ničelna toleranca**. Nobeno nasilno ravnanje nima opravičila ali izgovora. Opozorila bi na **reprezentacije družin in nasilja v družini v medijih**.

8. UPORABLJENA LITERATURA

Bezenšek Lalić, O. (2009). *Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.

Bučar Ručman, A. (2004) (ur.). *Nasilje in mladi*. Novo mesto: Klub mladinski in kulturni center.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Domiter Prtotner, K. (2016). Šola kot preventivni dejavnik nasilja v družini. *Educa*, 25 (5/6), 16-24. Pridobljeno 30.11.2017 s <http://www.educa-izobrazevanje.si/wp-content/uploads/2013/09/Ksenija-Domiter-Protner.pdf>.

Domiter Protner, K. (2011). Vloga šole pri prepoznavanju izpostavljenosti otrok nasilju v družini. *Socialno delo*, 50(5), 317-327.

Domiter Protner, K. (2014). *Zloraba otrok v družini: možnosti ukrepanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Filipčič, K. (2002a). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex založba d.o.o.

Filipčič, K. (2002b). Miti o nasilju v družini. V Z. Kanduč (ur.), *Žrtve viktimizacije in viktimološke perspektive* (str. 60-77). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Filipčič, K. & Klemenčič, I. (2011). *Obravnavanje nasilja v družini - priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Filipčič, K. (2013). Kazenskoopravno odzivanje na nasilje v družini. V V. Leskošek, M. Antić Gaber, I. Selišnik, K. Filipčič, M. Urek, K. Matko, D. Zaviršek, M. Sedmak, & A. Kralj (ur.), *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (str. 41-70). Maribor: Založba Aristej.

Kazenski zakonik (KZ). Uradni list RS, št. 55/08 in 66/08 – KZ-1.

Knežević Hočevan, D. (2016). Nasilje v družinah in okoljih, kjer »vsak vsakega pozna«. *Socialno delo*, 55(1-2), 39-54.

Kordič, B. (2007). Etiologija, dinamika in posledice nasilja v družini. *Socialna pedagogika*, 11(4), 429-452.

Kwiatkowska, A. (1998). Gender stereotypes nad beliefs about family violence in Poland. V R. Klein C.A. (ur.), *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence* (str. 129-152). London: Routledge.

Le Gall, D. (1998). Family conflict in France through the eyes of teenagers. V R. Klein C.A. (ur.), *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence* (str. 79-109). London: Routledge.

Leskošek, V. (2002). *Zavrnjena tradicija: ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890 do 1940*. Ljubljana: Založba /*cf..

Leskošek, V. (2013). Vpliv nasilja na zdravje žensk. V V. Leskošek, M. Antić Gaber, I. Selišnik, K. Filipčič, M. Urek, K. Matko, D. Zaviršek, M. Sedmak, & A. Kralj (ur.), *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (str. 101-117). Maribor: Založba Aristej.

Leskošek, V. (2014). Razvoj dela na področju nasilja nad ženskami. V Š. Veselič, D. Horvat, & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 35-50). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.

Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave*. Študijsko gradivo za interno uporabo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mugnaioni Lešnik, D. (2014). Otroci v primežu zlorabe moči. V Š. Veselič, D. Horvat, & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 95-107). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.

Mullender, A., Hague, G., Imam, U., Kelly, L., Malos, E. & Regan, L. (2002). *Children's Perspectives on Domestic Violence*. London: SAGE Publications.

Muršič, M. (2012). Prekiniti krog nasilja (za varnejše družine in vzgojno-izobraževalne zavode). V M. Muršič, (ur.), *(O)krog nasilja v družini in šoli* (str. 7-42). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

National Coalition Against Domestic Violence (NCADV) (2005). *Domestic violence*. Pridobljeno 5.4.2018 s <http://www.ncadv.org/>.

- Pavšič Mrevlje, T. (2014). Nasilje mladostnikov nad starši. *Anthropos*, 46 (3-4), 57-69.
- Plaz, M. & Veselič, Š. (2002). Nasilje nad ženskami in nasilje nad otroki v družini. V D. Lešnik Mugnaioni, (ur.), *Nasilje - nenasilje* (str. 123-147). Ljubljana: i2.
- Plaz, M. (2004a). Nasilje proti ženskam v družini, partnerskih in sorodstvenih zvezah. V D. Horvat, D. Lešnik Mugnaioni, & M. Plaz (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje* (str. 26-41). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Plaz, M. (2004b). Nasilje proti ženskam: oblike, stereotipi in dejstva, posledice, dinamika in normalizacija nasilja, zakaj ženske vztrajajo v nasilju. V D. Horvat, D. Lešnik Mugnaioni, & M. Plaz (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje* (str. 42-63). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Plaz, M. (2014). Nasilje nad ženskami v partnerskih in sorodstvenih odnosih. V Š. Veselič, D. Horvat, & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 75-94). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode*. Uradni list RS, št. 16/08.
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014 (ReNPPND0914)*. Uradni list RS, št. 41/09.
- Rustja, E. (2014). Nasilje v družini in vloga vzgojno-izobraževalnih zavodov pri njegovi obravnavi. V Š. Veselič, D. Horvat, & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 237-244). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Sedmak, M., Kralj, A., Medarič, Z. & Simčič, B. (2006). *Nasilje v družinah v Sloveniji: rezultati raziskave*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno in raziskovalno središče Koper.
- Sedmak, M. & Kralj, A. (2013). O čem pričajo spremembe javnega mnenja v odnosu do nasilja nad ženskami v zasebnosti?. V V. Leskošek, M. Antić Gaber, I. Selišnik, K. Filipčič, M. Urek, K. Matko, D. Zaviršek, M. Sedmak, & A. Kralj (ur.), *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (str. 159-190). Maribor: Založba Aristej.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (1997). Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Thomas, Q. D. & Beasley, E. M. (1993). Domestic Violence as a Human Rights Issue. *Human Rights Quarterly*. 15 (1), 36-62.

Ule Nastran, M. (2000). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Ule, M. & Kuhar, M. (2003). *Mladi, družina in starševstvo. Spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Urek, M. (2013). Nasilje nad ženskami v partnerskih odnosih in v zasebni sferi v Sloveniji. V V. Leskošek, M. Antić Gaber, I. Selišnik, K. Filipčič, M. Urek, K. Matko, D. Zaviršek, M. Sedmak, & A. Kralj (ur.), *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (str. 71-100). Maribor: Založba Aristej. Zbirka Dialogi: humanistična in družboslovna zbirka.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Uradni list RS, št. 12/96 - ZFVI-UPB5.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND). Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 - ZSV-H.

Zaviršek, D. (1994). *Ženske in duševno zdravje: o novih kulturah skrbi*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Zavod Emma, center za pomoč žrtvam nasilja (2011). *Nasilje nad ženskami na podeželju in neformalna socialna kontrola*. Pridobljeno 3.4.2018 s <http://zavod-emma.si/wp-content/uploads/ZBORNİK-OKROGLE-MIZE.pdf>.

9. PRILOGE

9.1. Anketni vprašalnik

Anketa za srednješolce in srednješolke

Pozdravljeni,

sem Anja Tajnšek, študentka Fakultete za socialno delo v Ljubljani. V diplomski nalogi raziskujem predstave o nasilju v družini. Vljudno vas naprošam, da si vzamete nekaj minut časa in iskreno odgovorite na naslednja vprašanja. Odgovori bodo anonimni in uporabljeni zgolj za namen izdelave diplomske naloge.

Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujem!

Prosim, obkrožite ustrezen odgovor:

1. **Spol:** M Ž

2. **Srednješolski program, ki ga obiskujem:**

- a) Gimnazijski program
- b) Srednje strokovno in tehniško izobraževanje
- c) Srednje poklicno izobraževanje
- d) Nižje poklicno izobraževanje

3. **Bivam....:**

- a) Na podežlju/na vasi
- b) V manjšem kraju
- c) V mestu
- d) Drugo: _____

4. **Koliko pomembni so za vas dobri odnosi znotraj družine?** (Ocenite na lestvici od 1-5 in obkrožite številko; 1 pomeni »nič mi niso pomembni«, 2 pomeni »zelo malo so mi pomembni«, 3 pomeni »niti mi niso pomembni, niti so mi pomembni«, 4 pomeni »so mi pomembni«, 5 pa pomeni »zelo so mi pomembni«).

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. **Ali menite, da je nasilje v družini v Sloveniji:**

- a) Zelo pogost pojav
- b) Pogost pojav
- c) Niti pogost niti ne-pogost pojav
- d) Ni pogost pojav
- e) Sploh ni pogost pojav - to se je dogajalo v preteklosti, ko so moški pojmovali ženske za svojo lastnino.

6. **Kateri izmed naštetih dejavnikov je po vašem mnenju najpogostejši vzrok za nasilje** (obkrožite največ en odgovor):

- a) Alkohol
- b) Prepovedane droge
- c) Nezaposlenost

- d) Revščina
- e) Pripadnost drugi kulturi
- f) Vera
- g) Nizka izobrazba
- h) Prikazovanje nasilja v medijih
- i) Problemi v službi
- j) Težavno otroštvo
- k) Izkušnja nasilja v otroštvu
- l) Hiter način življenja
- m) Nič od naštetega

7. **Ali se strinjate z naslednjimi trditvami?** Odgovorite s križcem pri **DA (strinjam se)**, **NE (ne strinjam se)** ali **NE VEM (se niti ne strinjam niti se strinjam)**:

TRDITVE	DA	NE	NE VEM
Nasilje v družini je sodobni pojav.			
Nasilje v družini je zasebni problem družine.			
Pri bogatejših ljudeh je nasilje redek pojav.			
Pri ljudeh z višjo izobrazbo je nasilje redek pojav.			
Nasilje je povezano z alkoholizmom.			
Ženske izzivajo nasilje s svojim obnašanjem.			
Če bi ženska želela zapustiti povzročitelja nasilja, bi to tudi lahko storila.			
Pretepane ženske so večinoma neizobražene.			
Povzročitelja nasilja je mogoče prepoznati že na prvi pogled.			
Pretepena ženska si je najbrž zaslužila, da jo je partner pretepel.			
Žrtve se vedejo izzivalno, zato doživijo spolno nasilje.			
Zloraba otrok se dogaja le v revnih družinah.			
Za zlorabo otroka gre le v primeru, da je prisotno fizično nasilje.			

8. **Kako pogosto so po vašem mnenju žrtve nasilja...** (ocenite na lestvici od 1-5; 1 pomeni »zelo redko«, 2 pomeni »redko«, 3 pomeni »niti redko niti pogosto«, 4 pomeni »pogosto«, 5 pa pomeni »zelo pogosto«):

• **MOŠKI**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

• **ŽENSKE**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

• **OTROCI IN MLADOSTNIKI**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- **STARŠI** (nasilje otrok nad starši)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- **STAREJŠI** (zlorabe starejših v družini)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Obkrožite in dopolnite:

- 9. Ali imate osebno izkušnjo nasilja?**

DA NE

- 9. a. Če da, kje se je nasilje dogajalo:**

- a) V družini
- b) V šoli
- c) Na dvorišču
- d) Na poti v šolo
- e) Drugje (navedite): _____

- 10. Ali veste, da obstajajo društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja v družini?**

DA NE

- 10. a. Če poznate katerega poimensko, navedite:** _____

- 11. Kakšna je dostopnost do organizacij, ki izvajajo pomoč v vašem kraju? Obkrožite.**

- a) Zelo slaba
- b) Slaba
- c) Dobra
- d) Zelo dobra
- e) Ne vem, o tem nisem informiran/a.

- 12. V primeru, da bi postali žrtev nasilja v družini, bi zadržali zase ali bi to komu zaupali? Na koga bi se obrnili?**

- 13. Ali menite, da šole naredijo dovolj za preprečevanje nasilja v družini?**

DA NE

- 13. a. Če NE, navedite, kaj pogrešate ali bi na vaši šoli predlagali.**

Hvala!

9.2. Rezultati raziskave

Tabela 9.2.1.: Struktura anketiranih glede na spol

Spol	Število				
	Šolski center Celje	Srednja šola za hortikulturo in vizualne umetnosti	I. gimnazija v Celju	Gimnazija Celje Center	Skupaj
Ženski	20	16	44	28	108 (63,5%)
Moški	37	7	16	2	62 (36,5%)
Skupaj	57	23	60	30	170 (100%)

Tabela 9.2.2.: Struktura anketiranih glede na srednješolski program

Srednješolski program	Število				
	ŠCC	HVU	I. gimnazija v Celju	GCC	Skupaj
Gimnazijski program			60	30	90 (53%)
Srednje strokovno in tehniško izobraževanje	57	23			80 (47%)
Srednje poklicno izobraževanje	/	/	/	/	/
Nižje poklicno izobraževanje	/	/	/	/	/
					170 (100%)

Tabela 9.2.3.: Struktura anketiranih glede na bivalno okolje

Bivalno okolje	Število				
	ŠCC	HVU	I. gimnazija v Celju	GCC	Skupaj
Na podeželju/na vasi	32	17	25	18	92 (54%)
V manjšem kraju	13	3	19	5	40 (24%)
V mestu	11	3	16	6	36 (21%)
Drugo*	1	0	0	1	2 (1%)
Skupaj	57	23	60	30	170 (100%)

* obrobje mesta, predmestje

Tabela 9.2.4.: Pomembnost dobrih odnosov v družini

	Število
1	2 (1%)
2	1 (1%)
3	7 (4%)
4	45 (27%)
5	115 (68%)

Tabela 9.2.5.: Pogostost nasilja v družini v Sloveniji

	I. gimnazija v Celju, GCC (gimnazija)	ŠCC, HVU (srednja poklicna in strokovna šola)
Zelo pogost pojav	6 (7%)	5 (6%)
Pogost pojav	38 (42%)	47 (59%)
Niti pogost niti ne-pogost pojav	39 (43%)	21 (26%)
Ni pogost pojav	7 (8%)	6 (8%)
Sploh ni pogost pojav	0 (0%)	1 (1%)

Tabela 9.2.6.: Najpogostejši dejavniki za nasilje

Dejavniki	I. gimnazija v Celju, GCC (gimnazija)	ŠCC, HVU (srednja poklicna in strokovna šola)
Alkohol	55 (61%)	58 (73%)
prepovedane droge	1 (1%)	1 (1%)
nezaposlenost	6 (7%)	1 (1%)
Revščina	5 (6%)	3 (4%)
pripadnost drugi kulturi	1 (1%)	2 (3%)
Vera	1 (1%)	4 (5%)
nizka izobrazba	1 (1%)	0 (0%)
prikazovanje nasilja v medijih	2 (2%)	1 (1%)
problemi v službi	6 (7%)	1 (1%)
težavno otroštvo	2 (2%)	4 (5%)
izkušnja nasilja v otroštvu	7 (8%)	4 (5%)
hiter način življenja	2 (2%)	1 (1%)
nič od naštetega	1 (1%)	0 (0%)

Tabela 9.2.7.: Analiza trditev glede na bivalno okolje

Zap.št. vprašalnika	P	M	t1	t2	t3	t4	t5	t6	t7	t8	t9	t10	t11	t12	t13	s/n
1				x			x		x							n
2							x		x		x		x			s
3			x	x		x	x									s
4				x	x	x	x									s
5				x			x	x	x							s
6				x			x									n
7				x			x	x	x							s
8							x		x							n
9			x	x			x		x		x					s
10				x			x									n
11				x			x				x					n
12							x		x							n
13			x	x			x				x					s
14			x				x									n
15				x			x		x							n
16						x										n
17							x		x							n
18							x		x							n
19							x		x							n
20								x		x						n
21			x	x		x	x	x								s

22							x									n
23							x		x							n
24							x		x							n
25						x	x		x							n
26							x									n
27				x			x									n
28							x	x								n
29			x				x		x							n
30							x	x								n
31			x	x			x	x								s
32			x			x	x	x	x							s
33						x	x									n
34						x	x									n
35							x									n
36							x		x							n
37				x		x	x	x	x							s
38						x	x		x							n
39							x									n
40			x		x	x	x	x	x							s
41						x	x		x		x					s
42						x	x									n
43				x		x										n
44			x	x			x									n
45				x		x	x	x	x				x			s
46							x		x							n
47			x	x			x									n
48				x			x									n
49						x	x									n
50				x												n
51					x	x	x		x				x			s
52				x		x	x									n
53							x									n
54							x		x							n
55						x	x									n
56							x									n
57					x	x	x		x							s
58					x	x			x							n
59			x				x									n
60			x	x	x	x		x		x	x	x	x		x	s
61				x			x									n
62				x			x	x	x							s
63				x			x	x	x							s
64						x	x									n
65			x	x	x	x	x		x		x					s
66							x	x	x							n
67							x	x			x					n
68			x			x	x				x				x	s
69							x	x								n
70			x	x			x	x	x							s
71			x	x												n
72				x		x	x				x					s
73							x	x								n
74						x	x	x	x							s
75						x	x		x							n
76			x				x	x								n
77							x	x	x				x			s
78							x									n
79			x		x	x	x									s
80				x			x									n

81			x	x			x									n
82				x			x	x			x	x				s
83						x	x		x							n
84							x									n
85			x	x	x		x		x							s
86						x	x		x					x	x	s
87						x	x	x	x							s
88							x		x							n
89			x	x	x				x							s
90				x	x		x		x	x						s
91							x		x		x					n
92			x	x		x	x		x							s
93				x			x		x							n
94				x	x	x	x		x							s
95				x			x				x				x	s
96			x													n
97							x									n
98							x									n
99			x				x									n
100			x			x	x									n
101																n
102						x	x									n
103				x			x									n
104			x			x	x	x	x							s
105				x		x	x									n
106				x		x	x									n
107					x	x	x									n
108							x		x							n
109				x			x									n
110				x		x	x		x		x					s
111							x									n
112							x		x							n
113						x	x		x	x						s
114						x	x		x							n
115							x									n
116				x			x									n
117			x		x	x	x									s
118				x			x		x							n
119						x	x		x							n
120							x									n
121						x	x									n
122				x	x	x	x									s
123				x					x							n
124				x	x	x	x		x							s
125							x	x		x						n
126									x							n
127				x		x	x		x		x					s
128			x				x		x				x			s

* z x so označeni odgovori »DA«; P= podeželje/vas, M=mesto, t=trditev, s=stereotipne predstave, n=nesterotipne predstave

Tabela 9.2.8.: Prisotnost stereotipnih predstav glede na bivalno okolje

	Stereotipne predstave	Nestereotipne predstave	Skupaj
Podeželje/vas	33 (36%)	59 (64%)	92 (100%)
Mesto	10 (28%)	26 (72%)	36 (100%)
Skupaj	43 (34%)	85 (66%)	128 (100%)

Tabela 9.2.9.: Teoretične frekvence in odstotki

	Stereotipne predstave	Nestereotipne predstave	Skupaj
Podeželje/vas	31 (34%)	61 (66%)	92 (100%)
Mesto	12 (34%)	24 (66%)	36 (100%)
Skupaj	43 (34%)	85 (66%)	128 (100%)

Tabela 9.2.10.: Hi-kvadrat izračun 1

	f_0	f'	$f_0 - f'$	$(f_0 - f')^2$	$(f_0 - f')^2 / f'$
A	33	31	2	4	0,13
B	59	61	-2	4	0,07
C	10	12	-2	4	0,33
D	26	24	2	4	0,17
				$X^2 =$	0,7

$*X^2 = \text{Hi-kvadrat}$, $f_0 = \text{opažena frekvenca}$, $f' = \text{teoretična frekvenca}$

$sp = (\text{št. vrstic} - 1) \times (\text{št. stolpcev} - 1) = (2-1) \times (2-1) = 1$

$X^2 = 0,7 < 3,84 = X^2_{1; 0,05}$

Prisotnost stereotipnih predstav se statistično značilno ne razlikuje med dijakinjami, dijaki, ki bivajo na podeželju ali vasi in dijakinjami in dijaki, ki bivajo v mestu pri stopnji tveganja 0,05.

Tabela 9.2.11.: Analiza trditev glede na srednješolski program

Zap.št. vprašalnika	PS	G	t1	t2	t3	t4	t5	t6	t7	t8	t9	t10	t11	t12	t13	s/n
Šolski center Celje																
1			x	x			x		x				x			s
2			x	x	x			x	x							s
3			x	x	x		x		x							s
4			x	x			x		x							s
5			x					x	x							n
6			x			x	x		x							s
7			x	x												n
8			x	x			x	x	x							s
9			x				x	x	x	x	x	x				s
10			x				x		x							n
11			x			x	x				x				x	s
12			x				x		x							n
13			x	x	x	x	x		x		x					s
14			x	x	x	x		x		x	x	x	x		x	s
15			x				x									n
16				x					x							n
17				x	x	x	x		x							s
18						x	x		x							n

19									x							n
20				x		x	x		x							s
21				x	x		x			x						s
22							x		x							n
23					x		x	x				x				s
24								x				x				n
25							x				x					n
26							x									n
27						x			x							n
28							x									n
29						x	x	x	x							s
30				x	x	x			x							s
31							x									n
32				x			x	x	x							s
33				x			x	x	x							s
34						x	x									n
45							x	x	x							n
36							x	x			x					n
37				x			x	x	x							s
38				x		x	x			x						s
39							x	x								n
40				x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	s
41							x									n
42					x		x		x							n
43						x			x							n
44				x		x	x				x					s
45						x	x									n
46						x	x	x	x							s
47						x	x		x							n
48							x	x	x				x			s
50							x									n
51				x		x	x	x								s
52				x			x									n
53				x			x	x			x	x				s
54						x	x		x							n
55							x									n
56						x	x		x					x	x	s
57						x	x	x	x							s
Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje																
1				x			x									n
2				x			x				x					n
3							x		x							n
4			x	x			x				x					s
5			x		x		x									n
6				x			x		x							n
7						x	x									n
8				x			x		x							n
9							x		x		x		x			s
10			x	x		x	x									s
11				x	x	x	x									s
12				x			x	x	x							s
13				x			x									n
14				x			x	x	x							s
15							x		x							n
16			x	x			x		x		x					s
17				x			x		x							n
18				x	x	x	x		x							s
19				x			x				x				x	s
20			x	x	x	x	x				x	x				s

21				x			x		x							n
22							x	x								n
23			x	x			x			x	x					s
Gimnazija Celje Center																
1			x		x	x	x									s
2			x	x			x									n
3			x				x									n
4			x			x	x									n
5			x			x	x		x							s
6			x			x		x								n
7			x		x	x	x		x							s
8			x		x	x	x									s
9			x			x	x		x							s
10			x	x			x									n
11			x	x		x										n
12			x		x	x	x	x	x							s
13						x	x									n
14						x	x									n
15				x	x	x	x									s
16							x		x							n
17				x	x	x	x	x	x							s
18						x	x		x							n
19							x									n
20							x	x		x		x				s
21						x	x									n
22				x		x										n
23				x		x	x	x	x				x			s
24							x		x							n
25				x			x									n
26						x	x									n
27				x												n
28					x	x	x		x				x			s
29				x		x	x									n
30				x		x	x									n
31							x									n
32							x		x							n
33						x	x									n
34							x									n
35							x	x	x	x						s
36					x	x	x		x	x						s
37					x	x	x		x							s
38						x	x		x							n
39									x	x						n
40						x	x		x							n
41							x									n
42				x	x	x	x		x							s
43				x		x	x									n
44						x	x									n
45							x	x	x				x			s
46					x	x										n
47					x	x	x									n
48							x		x							n
49				x	x	x	x	x	x		x		x			s
50				x		x	x									n
51				x		x	x		x		x					s
52							x									n
53							x		x							n
54						x	x		x	x						s
55					x	x		x								n

56							x									n
57				x			x		x							n
58						x	x		x							n
59							x									n
60						x	x									n
I. gimnazija v Celju																
1			x				x									n
2			x			x	x	x	x							s
3			x	x			x	x								s
4			x				x		x							n
5			x	x		x	x	x								s
6			x	x		x	x									s
7			x			x	x	x	x							s
8			x				x									n
9			x			x	x									n
10						x	x		x							n
11						x	x									n
12				x			x									n
13							x		x							n
14					x	x	x		x							s
15							x		x	x						n
16							x		x							n
17							x		x							n
18							x		x							n
19							x									n
20							x		x							n
21							x		x							n
22						x	x		x							n
23							x									n
24				x			x									n
25							x	x								n
26							x	x								n
27				x		x	x									n
28			x				x									n
29			x				x									n
30							x						x			n

* z x so označeni odgovori »DA«; PS= srednja poklicna in strokovna šola, G=gimnazija, t=trditev, s=stereotipne predstave, n=nesterotipne predstave

Tabela 9.2.12.: Prisotnost stereotipnih predstav glede na srednješolski program

	Stereotipne predstave	Nesterotipne predstave	Skupaj
ŠCC, HVU (srednja poklicna, strokovna šola)	39 (49%)	41 (51%)	80 (100%)
I. gimnazija v Celju, GCC (gimnazija)	25 (28%)	65 (72%)	90 (100%)
Skupaj	64 (38%)	106 (62%)	170 (100%)

Tabela 9.2.13.: Teoretične frekvence in odstotki

	Stereotipne predstave	Nestereotipne predstave	Skupaj
ŠCC, HVU (srednja poklicna, strokovna šola)	30 (38%)	50 (62%)	80 (100%)
I. gimnazija v Celju, GCC (gimnazija)	34 (38%)	56 (62%)	90 (100%)
Skupaj	64 (38%)	106 (62%)	170 (100%)

Tabela 9.2.14.: Hi-kvadrat izračun 2

	f_0	f'	$f_0 - f'$	$(f_0 - f')^2$	$(f_0 - f')^2 / f'$
A	39	30	9	81	2,7
B	41	50	-9	81	1,62
C	25	34	-9	81	2,38
D	65	56	9	81	1,45
				$X^2 =$	8,15

$*X^2 = \text{Hi-kvadrat}$, $f_0 = \text{opažena frekvenca}$, $f' = \text{teoretična frekvenca}$

$sp = (\text{št. vrstic} - 1) \times (\text{št. stolpcev} - 1) = (2-1) \times (2-1) = 1$

$X^2 = 8,15 > 3,84 = X^2_{1; 0,05}$

Prisotnost stereotipnih predstav se statistično značilno razlikuje med dijakinjami in dijaki gimnazije ter dijakinjami in dijaki srednje poklicne in strokovne šole pri stopnji tveganja 0,05. Med dijakinjami in dijaki srednje poklicne in strokovne šole so stereotipne predstave pogostejše kot pri dijakinjah in dijakih gimnazije.

Tabela 9.2.15.: Pogostost žrtev nasilja po skupinah - moški/ženske/otroci in mladostniki/starši/starejši

Skupina/ocena	1	2	3	4	5
Moški	15 (9%)	66 (39%)	77 (45%)	8 (5%)	4 (2%)
Ženske	1 (1%)	4 (2%)	19 (11%)	88 (52%)	58 (34%)
Otroci in mladostniki	2 (1%)	5 (3%)	32 (19%)	91 (54%)	39 (23%)
Starši	29 (17%)	81 (48%)	44 (26%)	12 (7%)	3 (2%)
Starejši	30 (18%)	56 (33%)	56 (33%)	23 (14%)	4 (2%)

Tabela 9.2.16.: Osebna izkušnja nasilja

	Število
DA	42 (25%)
NE	128 (75%)

Tabela 9.2.17.: Kraj nasilja

Kraj dogodka nasilja	Število
V družini	17 (33%)
V šoli	18 (35%)

Na dvorišču	5 (10%)
Na poti v šolo	7 (14%)
Drugje	4 (8%)

Tabela 9.2.18.: Obstoje družtev in anonimnih telefonov za pomoč žrtvam nasilja v družini glede na bivalno okolje

	Podeželje/vas	Manjši kraj	Mesto	Drugo	Skupaj
DA	87 (95%)	37 (93%)	34 (94%)	2 (100%)	160 (95%)
NE	4 (5%)	3 (8%)	2 (6%)	0 (0%)	9 (5%)

Tabela 9.2.19.: Društva in anonimni telefoni za pomoč žrtvam nasilja

Izjava/odgovor	Število enakih odgovorov
Tom telefon	100 (59%)
Samarijan	3 (2%)
Varna hiša	13 (8%)
Google	1 (1%)
Socialna ustanova	1 (1%)
Unicef	1 (1%)
Tomo	1 (1%)
Ni odgovora	50 (29%)

Tabela 9.2.20.: Dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v primeru nasilja v družini, glede na bivalno okolje

	Podeželje/vas	Manjši kraj	Mesto	Drugo
Zelo slaba	7 (8%)	3 (8%)	0 (0%)	0 (0%)
Slaba	22 (24%)	5 (13%)	4 (11%)	0 (0%)
Dobra	25 (27%)	14 (35%)	15 (42%)	1 (50%)
Zelo dobra	2 (2%)	4 (10%)	4 (11%)	0 (0%)
Ne vem, o tem nisem informiran/a	36 (39%)	14 (35%)	13 (36%)	1 (50%)

Tabela 9.2.21.: Opažene frekvence in odstotki

	Zelo slaba/slaba/dobra/zelo dobra	Ne vem, o tem nisem informiran/a	Skupaj
Podeželje/vas	56 (61%)	36 (39%)	92 (100%)
Mesto	23 (64%)	13 (36%)	36 (100%)
Skupaj	78 (61%)	50 (39%)	128 (100%)

Tabela 9.2.22.: Teoretične frekvence in odstotki

	Zelo slaba/slaba/dobra/zelo dobra	Ne vem, o tem nisem informiran/a	Skupaj
Podeželje/vas	56 (61%)	36 (39%)	92 (100%)

Mesto	22 (61%)	14 (39%)	36 (100%)
Skupaj	79 (61%)	49 (39%)	128 (100%)

Tabela 9.2.23.: Hi-kvadrat izračun 3

	f_0	f'	$f_0 - f'$	$(f_0 - f')^2$	$(f_0 - f')^2 / f'$
A	56	56	0	0	0
B	36	36	0	0	0
C	23	22	1	1	0,05
D	13	14	-1	1	0,07
				$X^2 =$	0,12

$*X^2 = \text{Hi-kvadrat}$, $f_0 = \text{opažena frekvenca}$, $f' = \text{teoretična frekvenca}$

$sp = (\text{št. vrstic} - 1) \times (\text{št. stolpcev} - 1) = (2 - 1) \times (2 - 1) = 1$

$X^2 = 0,12 < 3,84 = X^2_{1; 0,05}$

Ne moremo trditi, da je informiranost srednješolk in srednješolcev o dostopnosti do organizacij, ki izvajajo pomoč v primeru nasilja v družini, na podeželju slabša kot v mestu, saj bi bilo tveganje večje kot 5%.

Tabela 9.2.24.: Odgovori na vprašanje št. 12

Izjava/odgovor	Število enakih odgovorov
Na najboljšo prijateljico, prijatelja	10 (6%)
Na starše, stare starše, druge družinske člane, sorodnike	24 (14%)
Na prijatelje, prijateljice	47 (28%)
Na profesorje, šolo, šolsko svetovalno delavko	12 (7%)
Na društva, organizacije za pomoč žrtvam nasilja, strokovno pomoč	16 (9%)
Na psihologinjo	1 (1%)
Na socialno delavko	5 (3%)
Na policijo	6 (4%)
Na fanta, punco	7 (4%)
Na sosede	2 (1%)
Ne vem	19 (11%)
Zadržal/a bi zase	21 (12%)

Tabela 9.2.25.: Vloga šole pri preprečevanju nasilja v družini

	I. gimnazija v Celju in GCC (gimnazija)	ŠCC, HVU (srednja poklicna in strokovna šola)
DA	44 (49%)	34 (43%)
NE	46 (51%)	46 (58%)

9.2.1. Kvalitativna analiza vprašanja 13.a.

Tabela 9.2.1.1.: Kodiranje

OZNAKA	IZJAVA	POJEM (KODE)	KATEGORIJA
S1	O tem se nikoli ne pogovarjamo, nihče v šoli ne ve kaj se v posameznih družinah dogaja in se tudi ne zanimajo za to.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini Nezanimanje za razmere v družini	Pomanjkljivosti
S2	Kakšno predavanje, kakšen letak več.	Predavanja Letaki	Predlogi
S3	Več ozaveščanja z letaki, bolj dostopni psihologi, socialni delavci...	Ozaveščanje Letaki Dostopnost psihologov in socialni delavcev	Predlogi
S4	Več izobraževanja na to temo.	Izobraževanja	Predlogi
S5	Da bi imeli predavanja o nasilju tudi v srednji šoli. V osnovni šoli so bila.	Predavanja	Predlogi
S6	Vprašanje je, koliko so učinkoviti.	Neučinkovitost	Pomanjkljivosti
S7	Da bi bolj poudarjali, da se to lahko zgodi vsem, da je to (žal) pogost pojav, da se otroci ne bi bali povedati na glas kaj se dogaja v njihovih družinah. Da bi imeli kakšna predavanja o tem na šoli...	Nezanimanje za razmere v družini Dati glas dijakinjam, dijakom Predavanja	Pomanjkljivosti Predlogi
S8	Več govora o tem, koliko jih doživlja nasilje, kako se iz tega rešiti.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini Pomanjkanje seznanjenosti dijakinj, dijakov o možnih rešitvah v primeru izkušnje nasilja	Pomanjkljivosti
S9	Več razumevanja, poslušanja, ne sklepanja, ampak dejstva.	Pomanjkanje razumevanja	Pomanjkljivosti
S10	Več pogovora o teh temah.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti
S11	Večja psihična podpora - otrokom bi morali dati občutje varnosti, zaupanja, da bi več otrok povedalo, kaj se dogaja.	Pomanjkanje psihične podpore Dati glas dijakinjam, dijakom	Pomanjkljivosti Predlogi
S12	Sploh se ne posvečamo tej temi.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti
S13	Učitelji se s tem ne želijo ukvarjati.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti

S14	Večjo psihično podporo.	Pomanjkanje psihične podpore	Pomanjkljivosti
S15	Več ozaveščanja o problematiki tega, več pomoči socialnih delavk.	Ozaveščanje Večja pomoč socialnih delavk	Predlogi
S16	Jih ne zanima.	Pomanjkanje zanimanja	Pomanjkljivosti
S17	Obveznega psihologa.	Obvezni psiholog	Predlogi
S18	Že govora o tem je premalo.	Pomanjkanje pogovora nasilju v družini	Pomanjkljivosti
S19	Da smo bolj ozaveščeni o tem.	Ozaveščanje	Predlogi
S20	Kakšno predavanje.	Predavanja	Predlogi
S21	Več bi predavali o tem.	Predavanja	Predlogi
S22	Pogovori o družini; kako se počutimo z družino, zakaj se prepiramo...	Nezanimanje za razmere v družini	Pomanjkljivosti
S23	Če pride do česa je njihovo prvo razmišljanje, da si izmišljuješ ali da gre za 'zajebancijo'.	Pomanjkanje razumevanja	Pomanjkljivosti
S24	Predavanja.	Predavanja	Predlogi
S25	Na šoli niso dovolj močni, da bi preprečili.	Pomanjkanje moči šole	Pomanjkljivosti
S26	Na naši šoli in tudi ostalih je pomoč glede nasilja na čisti nuli. Vedno se obrnejo na stran staršev. In to je za mene... Šola ti dejansko ne pomaga, ampak bolj vse uniči. Skratka več govorjenja o težavah oz. nasilju doma.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti
S27	Niso dovolj močni, da bi to preprečili.	Pomanjkanje moči šole	Pomanjkljivosti
S28	Šola bi se lahko bolj zanimala za življenje dijakov.	Pomanjkanje zanimanja	Pomanjkljivosti
S29	Pogrešam to, da dijaki malo hodijo do svetovalne delavke.	Pogostejši obiski pri svetovalni delavki	Predlogi
S30	Več ukvarjanja s posameznikom, da bi ga bolje spoznali in videli, če se kaj sumljivega dogaja.	Individualni pogovori	Predlogi
S31	Ne vem, mladi niso odprti za pogovor o tem.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti
S32	Učitelje in profesorje, ki so sposobni svojega položaja.	Pomanjkanje kvalitetnih profesorjev	Pomanjkljivosti
S33	Tema bi se mogla podrobno obdelati.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti
S34	Problem je, da nič ne naredijo, nimajo dovolj zaposlenih, da bi	Pomanjkanje števila zaposlenih	Pomanjkljivosti

	naštudirali, kaj je treba narediti.		
S35	Več opozoril.	Opozorila	Predlogi
S36	Informacije, kako ukrepati v teh primerih, kako se braniti.	Preventivne informacije	Predlogi
S37	Ne poznajo stanja v družini otroka dovolj.	Nezanimanje za razmere v družini	Pomanjkljivosti
S38	Ne bi imeli toliko 'piflarije', ampak bi se pogovarjali o bolj življenjskih zadevah.	Govor o vsakdanje uporabnih stvareh	Predlogi
S39	Nasilje v družini je povzročeno največkrat s strani staršev. Otroci v tem primeru nimajo vpliva - ne morejo nič spremeniti. Če otroka ne obvladajo starši, ga tudi šola ne bo spremenila.	Pomanjkanje moči šole	Pomanjkljivosti
S40	Več predavanj o tem.	Predavanja	Predlogi
S41	Na moji šoli bi pomagali, vendar je včasih postopek nepravičen do posameznika.	(Ne)pravični postopki	Pomanjkljivosti
S42	Razlaga, kaj je to nasilje.	Razlaga pojma nasilja	Predlogi
S43	Mogoče, če razrednik in ostali učitelji opazijo spremembe v obnašanju, da bi npr. imeli sestanek s socialno delavko ali psihologinjo. Lahko bi organizirali razna predavanja.	Srečanja s socialno delavko, psihologinjo Predavanja	Predlogi
S44	Pomoč in pogovor dijakov, razna predavanja, razumevanje stisk.	Pomoč Dati glas dijakinjam, dijakom Predavanja Pomanjkanje razumevanja stisk	Predlogi Pomanjkljivosti
S45	Več izobraževanj na temo kaj nasilje fizično in psihično lahko prinese v nadaljnje življenje. Nuditi več pomoči in zaupanja, da se lahko učenci obrnejo na zaposlene v šoli.	Izobraževanja Pomoč Zaupanje	Predlogi
S46	Več individualnih ur med dijaki in svetovalno službo.	Individualni pogovori	Predlogi
S47	Predavanja, ozaveščanje.	Predavanja Ozaveščanje	Predlogi
S48	Pogostejša srečanja s svetovalno delavko.	Pogostejši obiski pri svetovalni delavki	Predlogi
S49	Ozaveščanje o tej temi.	Ozaveščanje	Predlogi
S50	Več pogovora.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti

S51	Nikoli me ni nihče vprašal, če je vse OK.	Pomanjkanje zanimanja	Pomanjkljivosti
S52	Nisem informirana o tem. Mislim, da če se nasilje dogaja, tudi šola ne ve.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti
S53	Da se profesorji dejansko ozrejo na dijaka.	Pomanjkanje zanimanja za dijakinje, dijake	Pomanjkljivosti
S54	Da bi nas bolje seznanili s tovrstnimi stvarmi.	Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini	Pomanjkljivosti
S55	Več pogovora s psihologi.	Pogostejši pogovori s psihologi	Predlogi
S56	Predavanja o nasilju za starše in otroke.	Predavanja	Predlogi

Pomanjkljivosti

- Pomanjkanje pogovora o nasilju v družini (S1, S8, S10, S12, S13, S18, S26, S31, S33, S50, S52)
- Nezanimanje za razmere v družini (S1, S7, S22, S37)
- Neučinkovitost (S6)
- Pomanjkanje seznanjenosti dijakin, dijakov o možnih rešitvah v primeru izkušnje nasilja (S8)
- Pomanjkanje razumevanja (S9, S23)
- Pomanjkanje psihične podpore (S11, S14)
- Pomanjkanje zanimanja (S16, S28, S51)
- Pomanjkanje moči šole (S25, S27, S39)
- Pomanjkanje kvalitetnih profesorjev (S32)
- Pomanjkanje števila zaposlenih (S34)
- (Ne)pravični postopki (S41)
- Pomanjkanje razumevanja stisk (S44)

Predlogi

- Predavanja (S2, S5, S7, S20, S21, S24, S40, S43, S44, S47, S56)
- Letaki (S2, S3)
- Ozaveščanje (S3, S15, S19, S47, S49)
- Dostopnost psihologov in socialnih delavcev (S3)
- Govor o vsakdanje uporabnih stvareh (S38)
- Opozorila (S35)
- Preventivne informacije (S36)
- Izobraževanja (S4, S45)
- Dati glas dijakinjam in dijakom (S7, S11, S44)
- Pogostejši obiski pri svetovalni delavki (S29)
- Večja pomoč socialnih delavk (S15)
- Obvezni psiholog (S17)
- Individualni pogovori (S30, S46)
- Razlaga pojma nasilja (S42)
- Srečanja s socialno delavko in psihologinjo (S43)
- Pomoč (S44, S45)
- Zaupanje (S45)
- Pogostejši obiski pri svetovalni delavki (S48)
- Pogostejši pogovori s psihologi (S55)